

planinski vestnik

3 1960

POŠTNA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 3 1960

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVI | MAREC

VSEBINA:

STE ZA ŽIČNICE ALI PROTI NJIM?	
Marjan Keršič - Belač	97
S SMUČMI V GORAH	
Boris Režek	102
SE O »PLANINI« IN »GORI«	
Dr. Svetozar Ilešič	105
ZIMA NA KOMNI	
Jože Humer	111
Z JAMARJI PREKO VOJARSKE	
PLANOTE	
Srečko Logar	117
ZAPISKI S TRANSVERZALE	
Ivan Sumljak	120
MLADI PIŠEJO	123
IZ UREDNIŠKE LISTNICE	125
KOZJA TRAGEDIJA	
Anton Kutin	127
DRUŠTVENE NOVICE	128
IZ PISEM UREDNIŠTVU	132
IZ PLANINSKE LITERATURE	133
RAZGLED PO SVETU	134
MLADIM PLANINCEM	144
NASLOVNA STRAN:	
Triglav v žaru - Foto: Mikelj Matevž, Jesenice	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza - urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto - po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovčarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

Saturnus

Tovarna kovinske
embalaže — Ljubljana

Moste, Ob železnici 16

Telefon: 30-353, 30-354

Žiro račun pri NB $\frac{600-11}{1-601}$

Brzjav: Saturnus Ljubljana

Proizvaja:

Raznovrstno pločevinasto embalažo
za prehranbeno, kemično in
farmacevtsko industrijo iz črne,
bele in alu-pločevine

Artikle široke potrošnje: kuhinjske
škafle, pladnje, igrače,
razpršilce itd.

Dele za avtomobile in bicikle:
žaromete vseh vrst in svetilke,
zgoščevalke, avtoogledala, zvonce,
žaromete in zgoščevalke
za bicikle

Elektrotoplotne aparate: kuhalnike,
peči in kaloriferje

Litografirane plošče in eloksirane
napisne ploščice

Ste za žičnice ali proti njim?

MARJAN KERŠIČ — BELAC

Masa je vedno izmaličila vrednote...
(Dr. Henrik Tuma — Pomen in razvoj alpinizma)

Precej se je pri nas že popisalo papirja o problemu žičnic, gradnjah novih planinskih postojank, o gorskih cestah, ki naj bi gore približale množicam, o načrtih za gradnjo observatorija na Triglavu ali Kanjavcu, o izkoriščanju Bohinjskega jezera v elektrifikacijske namene in končno o gradnjah televizijskih stolpov po naših gorskih vrhovih.

Čez 20 let hodim po naših gorah in tudi po inozemskih sem že obredel domala vse Alpe od Grossglocknerja do Mt. Blanca. Zato naj mi ne bo v zamero štetu, če po vsem, kar sem videl tu doma, in ne nazadnje po vsem tistem, kar sem videl v tujini, spregovorim nekaj o tem, kar mi že dolgo leži na srcu.

Pred leti so nameravali zgraditi na vrhu Triglava velik, trdnjavi podoben observatorij — pa je bila tista nesrečna misel še o pravem času zatrta s strani planinskih krogov in verjetno še preje s tehtno besedo enega od naših velmož ljudske oblasti. Tudi zločin nad Bohinjskim jezerom ni bil storjen, ker je spet javnost povzdignila svoj glas in je spet nekdo še o pravem času ljudem dokazal, da vrednote in bogastvo neke dežele ni mogoče meriti le s »kilovati« in konjskimi silami — temveč tudi s tišino, ki jo človek najde še po naših gozdovih in ob bregovih zelenih voda...

Potem je bil nekaj časa mir in kazalo je, da so se glasniki »industrializacije in tehnizacije« našega gorskega sveta iz teh dveh zgledov nečesa naučili. Žal je bil ta pouk bolj temeljit, kot je takrat mislila predvsem planinska javnost. Pristaši tehnizacije gora so namreč sprevideli, da ne gre več razglašati svojih načrtov po časopisju in na dolgo in široko razpravljati o upravičenosti in nujni potrebi različnih naprav in gradenj, ki žal v gorskem okolju vedno kazijo okolico in jih ni mogoče skriti brez posebnih, dodatnih stroškov — ali so celo nujno izpostavljene na najvidnejše vrhove in pobočja gorskega sveta.

Tako je po tistih izkušnjah ob observatoriju na Triglavu in hidrocentrali v Bohinju čisto na tihem, brez kakšnih razpravljanj zrasel na Krvavcu jekleni televizijski stolp in še pred njim so z ogromnimi antenami spremenili do takrat idilično fasado doma na Krvavcu v nekakšno »reklamo za krožnike«.

Istočasno z graditvijo te televizijske relejne postaje ali nekaj preje je bila dograjena tudi žičnica do Gospince ca. 20 minut pod Domom.

Ko je bilo že vse postavljeno in je na tisoče ljudi skozi vse leto drlo z avtobusi in avtomobili skozi Cerklje do spodnje postaje in posebno ob nedeljah spremenilo včasih tihe livade pod košatimi smrekami v Tihi dolini in prostrani svet Ruševih dolin pod Zvohom v pravi zverinjak rjovečih, vriskajočih in jodlajočih pijancev — zelene trate pa v smetišča papirja in vseh mogočih odpadkov — takrat smo se šele zavedeli, da smo za nekaj velikega ogoljufani in da so nam pravzaprav ukradli košček gorskega sveta v tistem delu Kamniških Alp. Da vse tisto tam gori ni prav in lepo — tega smo se planinci zavedeli šele, ko je bilo prepozno in se ni dalo ničesar več ukreniti, da bi šle stvari po pravem tiru normalnemu razvoju naproti...

Po vsem tem uvodu bo vsakdo mislil: tudi tale je prav tak bedak, zanesenjak in starokopitnež, ki bi še vedno rad, da bi se ljudje vozili še danes s telegami

ali pa hodili peš iz Ljubljane na Triglav, in noče razumeti, da je avtomobil že davno izpodrinil konjsko vprego in da v svetu ljudje že dolgo ne hodijo več v hribe peš, temveč, da jih že skoraj na sleherni vrh zapelje vzpenjača.

Naj pribijem že takoj v začetku: nisem niti proti avtomobilizmu, še manj proti avtocestam in hidrocentralam, ničesar nimam proti observatorijem in televizijskim antenam. Tudi nisem nasprotnik gorskih žičnic ali lepih asfaltnih cest čez gorske prelaze. Če hočemo iti s časom naprej, če hočemo sebi in gostom, ki iz tujine prihajajo k nam občudovat našo zemljo — dobro, potem moramo graditi vse to in slabi gospodarji svoje zemlje bi bili, če vsega tega ne bi gradili.

Žal pri teh gradnjah zanemarjamo dvoje vprašanj: kot prvo vprašanje lokacij in zunanje izvedbe posameznih gradenj in naprav v gorskem svetu in drugo vprašanje vzgoje množic, da bodo vse te zgradbe in naprave znale kulturno uporabljati in izkoriščati.

Če bi bila v načrtu postavitev observatorija, recimo, na Kanjavcu in če bi graditelj tisti observatorij zgradil v taki zunanji obliki in če hočete tudi barvi, da ne bi stavba preveč očitno kazila zunanje podobe okolice — ne vem, če bi bil kdo od pametnih planincev nasprotnik take, za meteorološko znanost nujne zgradbe. Vrh je dovolj visok in dovolj osamljen ter tudi dovolj v središču gorskega masiva Julijcev, da bi tam prav gotovo meteorologi s pridom lovili s svojimi instrumenti podatke o zračnem tlaku, vetrovih, padavinah in temperaturah ter še ne vem o čem vsem. Zakaj bi moral tak observatorij stati prav na samem vrhu Triglava, ki je v zimskem času dostopen le izurjenim alpinistom — in bi ga morali onečediti s katerekoli strani še z žičnico, da bi pozimi posadko lahko oskrbovali s hrano ali jo izmenjavali, če bi to bilo potrebno zaradi bolezni ali podobnih težav. Vrh Kanjavca pa je lahko dostopen, saj ga sleherni pomlad obišče nešteto smučarjev, ki se nato skoraj s samega vrha spuščajo proti Velemu polju ali Sedmerim jezerom.

Preden bomo začeli razpravo o tem, kam bodo postavili tak observatorij in kam vse bomo speljali žičnice, si moramo biti o nečem na jasnem: katere gorske predele bomo ohranili nedotaknjene v prvobitni zunanji podobi in jih bomo take tudi z zakonom zaščitili in katere gorske predele bomo v bodoče približevali delavnim ljudem z visokogorskimi cestami, žičnicami in s tem nujno vezanimi hoteli in kočami. Če bi najprej postavili te stvari na pravo mesto, potem ne bi prišlo do tega, s čimer se ukvarjamo danes, ko je Krvavec že ponesnažen po nevezgojeni množici in so vsepovsod preko pobočij speljani daljnovodi, žice in že na vsaki silueti hriba molijo v nebo jekleni ali leseni jambori — da bi tak Krvavec z vso to navlako vključili v narodne parke in šele danes prepovedali privatne gradnje weekend kočic — od katerih verjetno nobena ne bi na zunaj tako kazila pokrajine, kot ga zdaj Dom — s tistimi antenami in žicami vsepovsod okrog fasade. Zdaj je prepozno reševati mrtvega utopljenca in ga oživljati z umetnim dihanjem administrativnega paragrafarstva. Za narodni park je Krvavec izgubljen — vendar še vseeno ne bi bilo prepozno rešiti vsaj nekaterih kotičkov pred dokončno tehničacijo, če bi odločilni forumi delali tam gori po nekem jasnem, pametnem načrtu. Tukaj mislim, *da ni prav, da se s strani Planinske zveze in celotne planinske javnosti na skupščinah ne izdelajo dokončno štiriletni gradbeni načrti adaptacij in novih gradenj za vse ozemlje LRS.* V teh načrtih bi morale biti za vse adaptacije, dozidave in razširitve ter končno za vse novogradnje predloženi posebni komisiji vsi *arhitektonski načrti s tehničnimi elaborati, da teh gradenj ne bi posamezna društva vršila na pol na divje kot običajno, le pod nadzorstvom raznih polirjev in slabih tehnikov.* Ta komisija pa bi morala imeti pred seboj enotno linijo: dovoliti posameznim društvom pri

razširitvah in dozidavah pri že obstoječih planinskih kočah in domovih le tako izvedena dela, da v končni fazi ne skazijo z raznimi prizidki zunanjega videza koč v nemogoča skrpucala. Tako so lani skvarili zunanjo fasado zadnjega dela Aljaževega doma in tako bodo zdaj že drugič razširili Dom na Krvavcu. Kako pametni so bili v primeru s temi gradnjami tisti, ki so nekoč urejevali gradnje na Vršiču. Namesto ene večkrat razširjene koč, skazane po dozidavah, so zrasle od Mihovega doma do vrha sedla štiri planinske koč, od katerih ima vsaka zase kolikor toliko čisto, tektonsko zaključeno zunanjo podobo — če izvezamemo razne, k stenam prislonjene drvarnice, ki so bile na Slovenskem zmerom boleča točka zunanje fasade hiš na vasi ali v predmestjih. Morda ni čisto pravi izraz, da so bili pri urejevanju Vršiča toliko pametni, kolikor je bilo srečno naključje, da je vsako od teh koč postavilo drugo planinsko društvo. Malo je tako smotrni gradenj pri razširitvah, kot je bil to primer ureditve pred leti razširjene Kredarice, ali pri Vodnikovih kočih na Velem polju. Dve rešitvi, vsaka po svoje zaključeni, sta plod temeljitega premisleka odgovornih odbornikov. Kaj pa delajo s Krvavcem? Že prvi graditelji so storili napako in postavili so dom na vetrovom najbolj izpostavljenem pobočju, v notranji razporeditvi prostorov pa v pritličju in prvem nadstropju zgradili stranišča na južni strani, kar se je pokazalo posebno poleti za skrajno zgrešeno. Čeprav je bil dom pozneje še enkrat razširjen z dozidavo jedilnice in preureditvijo kuhinje, se stranišča niso dala predstaviti. Dvomim, da bo to uspelo pri sedanji razširitvi. Mislim, da bi bilo najpametneje po vsem tem, kar se je Krvavcu do danes zgodilo, Dom določiti ali prodati v sestavni del televizijskega centra, ga uporabiti za stanovanja uslužbencev in nameščencev tega centra skupno s podjetjem že obstoječe žičnice in tiste, ki jo še nameravajo zgraditi kot vlečnico od Gospince do vrha Krvavca — ali, kot govorijo, celo na vrh Zvoha. Mislim, da bo Dom za vse te uslužbenke sčasoma še premajhen, če bo podjetje žičnic skrbelo za vse komunikacije tehničnih naprav, za vzdrževanje potrebnih smuških prog in posebne reševalne ekipe — kakor je to urejeno, recimo, v Davosu v Švici in v podobnih evropskih smučarskih centrih. Za planince in smučarje pa naj se zgradi nov, dovolj velik planinski hotel z veliko teraso proti jugu, v dnu, na zahodnem robu Tihe doline, kjer je vedno zatišje pred vetrovi in kamor zvrha Zvoha ali Krvavca prismočas do hotelskih vrat in človeku ne bo več potreba nositi smuči na rami ali se vračati nazaj, na vedno do skal spihani rob, kjer stoji stari Dom. Da je tam, kjer stoji ta dom, najlepši razgled — to ni motiv za pametno postavljanje planinskih koč, ker bi sicer morale stati vse na vrhovih. Za razgledom gre človek rad tudi v samoto in mu ga ni treba uživati ravno skozi okno planinske koč. Na vse štiri strani neba se pa vidi le na vrhovih, tega razgleda tudi stari dom nima. S spodnjega roba Tihe doline pa je še vedno dovolj razgleda na Kočno in Grintovec, na celo skupino Julijcev in Škofjeloških hribov, čez Notranjsko tja do Snežnika in Učke. Na vzhodno stran pa gre človek lahko za razgledom na sam vrh Krvavca ali Zvoha. Tako bi na novo zgradili v čistem stilu lahko moderno, da bi le bilo vse brez tistih žic, drogov, stolpov in anten, stari Dom z vsem tem pa bi ostal, kjer pač je.

Prav bi bilo, da bi isto politiko vodili odgovorni ljudje, kadar bodo povečevali kapaciteto prenočišč v Kamniški Bistrici, v Vratih, morda slej ali prej spet na Vršiču ali v novem zimskem športnem centru na Velem polju. Pustite stare koč v miru take, kakršne so, ne spreminjajte njihovega zunanjega videza. Kako lepo bi bilo, če bi v Vratih že nekje na Turkovi planini zgradili (po možnosti nekje v hosti skrit) novi hotel ali planinski dom in od tam naprej prepovedali vožnjo in parkiranje z avtomobili in z avtobusi. Zato bi bilo prav

tako treba tudi v Kamniški Bistrici zgraditi nov hotel vsaj 5 minut pred sedanjim in urediti dovolj velike prostore za parkiranje motornih vozil v bližini teh zgradb. Stari domovi pa bi spet pridobili na svoji nekdanji idiličnosti in miru, ki ga je vzela motorizacija.

Mislim, da so se pri krvavškem primeru odgovorni ljudje že marsičesa naučili in zato pri novih gradnjah že začete žičnice na Veliko planino marsikatero od starih pomanjkljivosti ne bo več. Upamo, da bodo tam že bolje poskrbeli za zavarovanje ljudi, ki bodo čakali na prostor v gondolah v vsakem vremenu v za to nalašč zgrajenih pokritih in pred vetrom zavarovanih prostornih čakalnicah z okrepčevalnicami in prepotrebnimi sanitarijami (načrte dela znani planinec arh. Kopač).

Mnogo se že danes bere o nekakšnem novem zimskem športnem centru. Kot planinec in alpinist ter smučarski učitelj se ne morem znebiti neprijetnega občutka, da bo tam spet nekaj narobe. Sicer še načrti niso povsem jasni — a govori se o nekakšni alpski cesti, ki jo nameravajo zgraditi iz Bohinja ali s Pokljuke do Velega polja. Od Vodnikove nove kočice oz. od novo projektiranih visokogorskih hotelov, ki so še v načrtih, pa do Planike, nameravajo zgraditi gondolsko žičnico — proti Hribaricam pa smučarsko vlečnico. O tem načrtu slišimo in beremo s strani funkcionarjev športne zveze Slovenije.

Drug načrt, o katerem pa beremo v 11. številki PV 1959 in za katerega se zavzemajo odborniki PD Javornik, predlaga žičnico iz Krme proti vrhu Pršivca v bližino Staničeve kočice. Tu se je pokazalo, kako škodljivo bo, če bosta spet dve organizaciji delali vsaka po svoje, vsaka bo zagovarjala svoja stališča in verjetno tudi svoje interese. Ker ne verjamem, da bi katerokoli podjetje lahko vzdrževalo cesto iz Bohinja ali s Pokljuke vso zimo prevozno za avtomobilski in avtobusni promet in že spričo dejstva, da bi bila pot iz Ljubljane po bohinjski strani verjetno za tri ure — in tista preko Pokljuke najmanj za dve uri daljša od izhodišča, to je od Vodnikove kočice — se mi zdi načrt PD Javornik smotrnejši, če pomislimo samo na investicije, ki bi bile še potrebne za razširitev dosedanje ceste od Mojstrane ali z Bleda preko Radovne ter za podaljšek nove trase do začetne postaje žičnice. S povprečnim motornim vozilom je do Mojstrane iz Ljubljane dobro uro vožnje, v pol ure v najslabšem primeru bi bil človek pod postajo žičnice, ki bi ga v nadaljnjih ca. 20 minutah potegnila nekako na višino 2200 m. To višino bi lahko dosegli s pravilno traso, ki bi se čim bolj približala Staničevi koči oz. terenu, kjer bi bilo možno postaviti vsaj dvakrat večji objekt in odkoder ne bi bilo več daleč do Staničeve, Kredarice in Triglavskega ledenika ter bi visokogorski smučar s pridobljeno višino in potrebno kondicijo lahko presmučal od tu pa preko Planike in Vodnikove v enem dnevu tja do Bohinja ali preko Hribaric ali Doliča na Sedmera jezera ali celo do Komne. Mislimo moramo namreč na to, da ljudje danes (ker so primorani) želijo preživeti proste nedelje, ki se začenjajo šele v soboto po 14. uri, čim bolj smotrno in jim je za življenje v gorah vsaka ura dragocena. Nikomur pa ni in ne bo vseeno, ali porabi samo za vožnjo do smučišč (kot so tista, ki bi bila dosegljiva v dveh urah iz Ljubljane, če bi bila žičnica zgrajena iz Krme) — dve uri tja in dve nazaj — ali pa se mu ta čas podaljša na štiri ure tja in štiri nazaj, kar je v zimskem času praktično že ves dan. Tako se recimo smučar danes vozi z vlakom v Kranjsko goro tja in nazaj več kot šest ur, zato, da lahko 5 do 6 ur smuča. Čas pa je danes že vsakomur tako dragocen, da moramo misliti predvsem nanj, kadar se odpravljamo v gore ali kamorkoli na oddih. Davno je že minil čas, ko so ljudje želeli in odhajali na oddih le enkrat ali dvakrat na leto za teden ali

14 dni in je človek za vožnjo tja in nazaj hočeš — nočeš moral žrtvovati tudi po ves dan ali dva.

Mislim, da bi bilo treba gradnjo te žičnice v osrčju Triglavskega masiva do podrobnosti preštudirati in določiti predvsem tako traso in jeklene konstrukcije nosilnih jamborov tako postaviti, da bi čim manj kazile zunanjo podobo gorskega sveta in v tem smislu zgraditi tudi k temu projektu potrebne visokogorske postojanke, ki bodo lahko sprejele vse tiste ljudi, ki bodo s pomočjo tehničnih sredstev v kratkem času prestavljeni iz mest v čisti zrak gorske pokrajine. Potem ne bodo več smučišča od Kredarice do Bohinja in Komne, pa tista čudovita pobočja v dolino Krme, Kota in za Cmirom kot polarne puščave po 6 mesecev v letu neobljudena in neizkoriščena.

Pa bo kdo rekel: potem bo pa po gorah konec z mirom in tišino. In vse povsod bo čuti rjovenje množic in vsepovsod bodo ležali sledovi za človekom odpadle in odvržene nesnage. Vem, tega se je bati. Toda naša obča človečanska skrb bo morala biti predvsem usmerjena v vzgojo ljudi od mladih nog, da ne bodo rjovel, kadar bodo pod prvimi drevesi gozda zadihali svoboden zrak in bodo odpadke spravljali v svoj nahrbtnik in jih odvrgli šele takrat, ko bo nekje ob poti stal koš ali pa bo nekje izkopana jama zanje. Za vse te spremembe v človeku je pač potrebna določena vzgoja. Zakaj nas ne moti ob dnevu mrtvih množica ljudi ob grobovih okrog nas, na neštetih pokopališčih tega sveta? Ker se tiho pogovarjajo med seboj, z živimi in mrtvimi — in ker so tako vzgojeni, nikomur ne pride na um, da bi glasno govoril ali se smejal ter s tem ne žalil čustev soseda ... Zakaj bi z vzgojo ne bilo mogoče tega doseči pri ljudeh tudi v gorah? Odpravite že danes po kočah prodajo alkoholnih pijač, pa boste videli, koliko manj bo vpitja po gorah, brez vse ostale vzgoje. Seveda bo z razvojem osnovne človečanske vzgoje pri ljudeh treba skrbeti tudi za vse ostalo prosvetljevanje množic v smislu tehničnega usposabljanja za visokogorske ture poleti in pozimi. Zato bodo potrebne organizacije gorskih vodnikov in smučarskih učiteljev, ki bodo vodili skupine, jim pomagale z nasveti, svarili ter tehničnim in moralnim poukom. Potrebni bodo kažipoti, zimske markacije, treba bo zavarovati nekatera pobočja pred plazovi in končno organizirati tehnično službo posebnih ekip, ki bodo skrbele za vzdrževanje poti, smučarskih prog in reševalne službe, kot imajo to že organizirano po nekaterih podobnih centrih v inozemstvu. Če je to v kapitalistično urejenih državah — zakaj bi tega ne mogli imeti urejena v naši, socialistični deželi!

Kadar bomo enotni v določanju, kje naj se pri nas v gorah zgradijo žičnice in bomo do njih speljali potrebne ceste, bomo morali tudi z zakoni zaščititi ostale predele pred tehničnizacijo in nujnim vdorom množic, ki ji bo sledila. Treba bo določiti le še eno ali dveje takih tras za žičnice in ceste ter nove hotele, jih speljati čim bolj smotrno in čim višje, da z eno samo žičnico odpremo čim več poti in smučarskih prog ter s tem zmanjšamo investicije, dosežemo, da se bo množica ljudi nagrmadena v tesnih kabinah razkropila iz izhodišča na večje število vrhov in se po neštetih dolinah spet vračala v mesto. Vse ostale predele pa bo treba varovati z moralno močjo zavednih planincev in z zakoni, da se v njih ohrani prvobitnost, nedotaknjenost in tišina, ki jo bo človeštvo v bodočnosti vedno več potrebovalo za ozdravljenje svoje živčne razrvanosti. Ko bomo v bodočnosti spravili v red teh dveje vprašanj — bo potrebno najprej začeti z vzgojo ljudi, ker kulturnim ljudem niso v napoto toliko žičnice kot slabi ljudje, ki se z žičnicami pripeljejo v svet, ki je bil včasih pribežališče zanesenih idealistov. Če bomo znali pravočasno nehati z gradnjami, ki so nam danes še nujno potrebne in jih bomo ustavili tam, kjer bi želeli danes, da so jih, recimo,

v Švici ustavili že pred leti — potem se ni bati, da bi nam starim ljubiteljem planin še vedno ne ostalo dovolj prostora v odmaknjenosti tihih poljan in na vrhovih, kamor nalašč ne bomo speljali nobene poti. Tista tišina bo za nas in za našo zemljo največje bogastvo, ki so ga v drugih alpskih deželah že zdavnaj zapravili. To bo treba čuvati z vso ljubosumnostjo in če bo treba z uzakonjeno predpravico posebnih organov ali članov gorske straže, ki bo vsakega uničevalca cvetja in razgrajača v naših planinah lahko kaznovala z globo ali z navedbo njegovega imena v dnevnem časopisju. Kaznujmo nekaj nevzgojenih ljudi z rigoroznimi ukrepi, vzgajajmo mladino, kot jo zna vzgajati z besedo in vzgledi naš stari profesor Pavel Kunaver in cela vojska resnih planincev in pedagogov po naših šolah — pa bomo lahkega srca srečovali tudi množice na stezah naših gora, brez občutka, da nam je bilo nekaj dragocenega ukradeno. Dr. Henrik Tuma je v svoji knjigi Pomen in razvoj alpinizma nekje napisal, da je masa vedno izmaličila vrednote. Ta trditev drži le za množico slabih ljudi, in le množica dobrih lahko uveljavlja svoje vrednote. Ko bo tudi pri nas ob avtocestah čez gorske prelaze rasla nepotrjana, bujna flora, kot sem to videl ob cesti čez Grossglockner, ko bodo po nezaklenjenih kočah odprte shrambe z jestvinami in bodo planinci porabo teh plačali v blagajno zraven njih — kot sem to videl v koči na Aig. du Gôûter pod Mt. Blancom — ter si bo v predverju koč iz stojala pozabljivi ali priložnostni planinec lahko izposodil cepin ali snežna očala, kot sem to doživel pred leti v skromni nezaklenjeni koči Leschaux, pod Grandes Jorasses — takrat ne bo človeka strah ob misli, da bodo nekje zgradili žičnico na neko goro, ki jo bomo lahko obiskali v lepem, sončnem popoldnevu in bomo do noči spet doma, zagoreli in veseli ob doživetju gorskega večera. In še nekaj mislim: Vsi tisti, ki bodo na koncu vsega truda, da bi jih dobri prevzgojili, ostali še vedno slabi — ne bodo šli daleč, dalj od zadnje postaje teh žičnic in tam, kjer teh žičnic ne bomo pustili zgraditi, bo še manj bojazni, da bi jih človek srečal takrat, ko si bo zaželel samote in tišine z gorami!

S smučmi v gorah

BORIS REŽEK

Pred petdesetimi leti so prišli prvi smučarji na Veliko planino in na Krvavec. Šele smučmi so prav omogočile obisk zimskih gora, ki so bile s krplji le težko dosegljive. Smučarji so pa bili tedaj predvsem gorniki in so jim bile smučmi le prometno sredstvo, da so se čez zamete lahko povzpeli v sončne višave. Tudi drugod se tistih dob smučanje še ni začelo spreminjati v poseben šport, ki so ga pobudile razvijajoča se tehnika, množičnost in sla po dejanjih.

Do prve svetovne vojne so bili pri nas smučarji zgolj znani drenovci, ki so tudi prvi zorali ledino plezalstva in zimskega gorništva. Smučanja so se morali najprej naučiti. Tedaj je še bila močno v navadi tehnika starega Zdarskega — z eno samo dolgo palico, ki pa sta jo kmalu zamenjali dve in norveška tehnika. Iz te se je potem razvila posebna alpska in na njeni osnovi je nastala današnja, ki jo prav tako imenujemo alpsko, a je le izrazito tekmovalna in je primerna samo za zglajena in posebej prirejena smučišča.

S tem je smučanje postalo šport in se je povsem ločilo od gorništvu odnosno turnega smučanja ter se je po klasičnem pojmovanju poplitvilo, kolikor ni izrazito tekmovalno (alpske discipline, tek, skoki), v navadno drajsanje po zglajenih pobočjih okrog raznih koč in hotelov.

Današnji povprečni smučar lagodno smuča po vesinah, ki so jih Nemci že pred desetletji posrečeno poimenovali Trotteltwiesen. Tam razkazuje svoje znanje v pisani trumi po modi našarjenih sebi enakih in iz prvotnega športa je nastala netvegana družabna zabava, ki jo v naših dneh pomeni tako imenovano množično smučanje.

Dandanes le prav redki smučarji kdaj nastopijo kako turo in tako je le malo vstran od izhodišč povsod čista, nedotaknjena belina. Tu je treba takoj povedati, da je sedanja smučarska oprema, ki je pač potrebna za tekmovalce v alpskih disciplinah, za ture povsem neprimerna. Toda vsak nadobudnik si omisli prav take čevlje in stremena, da z njimi vkreber in po ravnem ne zmore poštenega koraka. Sicer pa se navzgor vsakdo rajši vozi z žičnico, kakor pa bi se mučil v strmali in tiril smučine v celo.

Ne morem drugače, toda takšna je podoba sodobnega povprečnega smučarja povsod po svetu. Zgubil je stik z gorsko prirodo, ki je zanj komaj še nekakšna kulisa. Zakaj je tako, tu ne utegnemo razglablјati, treba pa je pibiti, da je osnovna smučarska vzgoja moralno in tehnično povsem napačna, ker je izrazito usmerjena na usposabljanje tekmovalcev, še posebej v alpskih disciplinah. Naj mi športniki ne zamerijo te pripombe, ker sem bil sam tekmovalec in stvari torej dobro poznam. Menim celo, da je napačna osnovna smučarska vzgoja kriva, da smo v smučarskem športu, posebno v alpskih disciplinah in celo v teku, za katerega imamo vse pogoje, tako daleč za sosedi. Zato nič ne pomaga, če začenjamo pri najmlajših, ker jih takoj vodimo na zglaјene vesine, namesto da bi jih najprej naučili pravilne hoje po ravnem in jih postopoma utrjevali in obenem privajali na razne vrste snega. Šele potem, ko bi začetniki prešli vse te stopnje, jih bomo vadili spuščati se, najprej po celem, nato pa po zglaјenem svetu in nazadnje raznih obratov in podobnega.

Praviloma bi se morala smučarska vzgoja pričenjati z lahkimi izleti. Tako je tudi bilo v preteklosti. Smučarji so na ta način spoznavali zamreženo prirodo in se mimogrede naučili tehnike. Kdor je potem hotel postati tekmovalec, takšni izleti in ture niso bili slaba osnova za njegov nadaljnji napredek. Čez noč in z enostranskim šolanjem pa še nihče ni postal mojster.

Kdor je spoznal zimske gore, saj je sneg po nižjih predelih zadnja leta le redek gost, temu ni bilo več za hrupni vrvež okrog koč in hotelov. Zagledal se je v lesketajoče se gladke vesine; v srež, ki šelesti pod smučmi, ko se tiri smučina vkreber in se potem v smuku z višav razsipa v pršnih oblakih. To je radost, enaka kakor spomladi v mogočnem sijaju sonca na srenskih strmalih v višavah.

Ni jih malo, ki imajo svoja smučarska pota za največja doživetja, kar so jim jih dale gore. Tisti, ki so kdaj prišli v zimski svet bohinjskih planin tam okrog Šije in Podrte gore, na Vogel, Komno in k Sedmerim jezerom, so se gotovo spet vrnili. Prav tako, če so spoznali gladka pobočja Lipance med Debelo pečjo in Draškim vrhom. Velo polje in koliko je še teh predelov, ki zanje ni primere, Korošica, Krvavec in Velika planina niso med zadnjimi.

Smučarsko gorništvu sicer upada vzporedno s številom smučarjev sploh, ki jih je dandanes manj kakor pred vojno. Vendar nemara zanj ni prave pobude, da bi vzganila vsaj nekatere med onimi, dejali bi — žičniškimi smučarji.

Najlepše slike, ki so pridobile naši gorski fotografiji svetovno priznanje, so ostale pozabljene v starih letnikih Vestnika in raznih albumih. Tudi gorsko smučanje še ni našlo svojega poveljevalca, kajti vsaka, najsi še tako občutena beseda, je le medla senca tega, kar višinska zima lahko razgrne pred zavzetimi očmi.

Nobena lepota pa se ne da zlahka pridobiti. V sončne višave, kjer ni žičnic in avtomobilskih cest, je treba s smučmi na ramah. Večkrat vso noč v soju svetilke. Dolge ure vkreber po slabih gazeih. Vendar je vsaka taka pot doživetje zase in ves napor je zdajci pozabljen, ko se zazori jutro. V bleščavi vstajajo pobočja z zasneženimi macesni, grebeni žare in pogled sega z višav v najdaljnjša obzorja.

Gotovo je, da bi marsikdo rad spoznal zimski gorski svet, če bi imel priložnost. Sam ali z družbo, ki prav tako ni zvedena, se ne more podati na nobeno turo, koder ni smučarskih markacij, te pa so le v nekaterih najbolj obiskanih predelih. Potrebno je tudi zadostno obvladanje smuči in utrjenost. Razen tega še primerna oprema in zanesljivo razvedovanje. Gorska zima je lahko zelo okrutna. Če znenada pade megla ali celo prične mesti in se razdivja vihar, grozi tudi najsposobnejši družbi poguba. Misliti je treba razen tega še na plazove, zlome smuči in druge nezgode. Zato se mora vsaka tura vnaprej natančno pretehtati, posebej še v trdi zimi, ko je treba tudi čez dan računati na hud mraz. Morajo biti obenem z vremenom tudi še ugodne snežne razmere, da tura lahko brez nevarnosti uspe. Tako so gorskemu smučarju postavljene znatne zahteve, ki jih ne sme zgubiti z vida.

Kakor se mora vsak smučar naučiti osnovne tehnike, je treba pozimi v gorah obvladati še tako imenovano alpsko tehniko smučanja, toda ne one tekmovalne, temveč posebno, ki je prilagojena menjajočim se vrstam snega na prisojnih in osojnih pobočjih in nujni prtljagi na hrbtu. Znajti se je treba na zledenelih vesinah, kjer je včasih potreben cepin, če že ne dereze. Vse to terja veliko vaje.

Nastopajoča mladina, ki ji je tuje strokovno slovstvo, dandanes komaj še dostopno, nima kje zajemati osnovno znanje o gorskem smučanju. In razen tega je knjiga vedno le knjiga, siva teorija brez prakse. Le počasi se lahko nabirajo skušnje, te pa so lahko poplačane z usodnimi pripetljaji. Zato bi bila nujna smotrna, splošno dostopna priprava.

Pred vojno so bili v navadi posebni turni smučarski tečaji, na katerih so se tečajniki seznanili z vsem, kar terjajo zimske gore, da so se potem lahko lotevali samostojnih tur. Treba bo pač delovati v tej smeri. Mladina, ki je zavzeta za gore, bi na ta način dobila trdne osnove in pobudo in bi po starih, domala že pozabljenih sledih naših nekdanjih gorskih smučarjev našla pot v najbolj skrite in prav zato najlepše predele.

Tembolj kakor v prihodnosti se dandanes razhaja gorsko smučanje od bodisi navadnega množičnega kakor tekmovalnega. Vse tri zvrsti ločujeta tako tehnika kakor interesi. Tudi oprema je povsem različna. Tekmovalna smučarska vzgoja lahko gradi že na pridobljenem znanju, utrjenosti in vztrajnosti. Nemara je prav gorsko smučanje tisto, ki bi lahko dalo najboljše tekmovalce v alpskih disciplinah in v tekih, kakor jih je dajalo nekdanj. Toda dajalo bo predvsem ljubitelje zimske gorske prirode, odkrivalce malo znanih lepot med našimi vrhovi in njihov vzgled bo pritezal še druge, da bodo zarezali svoje smučine v celino mimo raznih spuščalnih prog (pist) in se zgrajevali v radostni zavesti, da so utrli svoja pota, ki so jih poplačala z največjimi doživetji.

Še o »planini« in »gori«

DR. SVETOZAR ILEŠIČ

Slovenci imamo že blizu sedemdeset let svoje »Planinsko« društvo in svoj »Planinski« vestnik. Že nekaj desetletij se tudi bolj ali manj zavedamo, da smo društvo in časopis pravzaprav napačno imenovali, ker naše ljudstvo z besedo »planina« ne označuje gore, kaj šele visoke, skalnate gore, vzpenjajoče se visoko nad gozd in pašnik ter najmočnejše vabeče k sebi »planince« vseh vrst. Zanj so »planine« samo pašna področja v gorah, velikokrat še pod gozdno mejo, kjer se živina pase poleti, bolj ali manj daleč od svojega zimskega doma.

Toda izraz »planina« za goro, ki ga je zanesel v slovenski knjižni jezik takoj v začetku slovenski meščanski »hribolazec«, se je brž tako udomačil, da ga ni bilo mogoče več čisto izkoreniniti. Slovenski geografi smo sicer v svojih študijah »planini« odmerili primerno mesto, za kar nas je pohvalil celo naš najstrožji »ljudski geograf« Rudolf Badjura, ki nam sicer, včasih bolj, drugič manj po pravici, bere krepke levite. Toda »Planinskemu društvu« in »Planinskemu Vestniku« nismo mogli več in bi tudi ne hoteli odvzeti njunih zaslužnih imen. Nasprotno, ko sem l. 1934 napisal za »Planinski Vestnik« na pobudo dr. J. Pretnarja in pokojnega dr. Arnošta Brileja, ki sta po pravici menila, da je treba v reviji kdaj spregovoriti nekaj tudi o gospodarskem življenju domačinov v planinah, članek o »planinah na Slovenskem«, je pokojni Tominšek v naslovu članka te »planine« označil še posebej kot »planšarske«¹ To mi sicer ni bilo posebno všeč, zdelo pa se mi je po svoje razumljivo. Pozneje je »planina« začela močno motiti naš mladi, podjetni alpinistični rod, ki mu je prava planina kvečjemu izhodišče za njegovo dejavnost. »Planinca« in »planinstvo« je pričel nadomeščati z »gornikom« in »gorništvom« ter je namesto »planinske« organiziral »gorsko« reševalno službo. Vtis pa imam, da s tem preimenovanjem ni čisto uspel, kar pa ni posebna nesreča. V tolažbo alpinistično-»gorniškemu« rodu in nam vsem samo dvoje. Prvo: tudi »Alpe« (in z njimi »alpinizem«) imajo ime, ki so si ga prilastile za svoje snežne in skalne vrhove z nižjih planinskih pašnikov — saj je beseda »Alpe« prvotno pomenila in pomeni deloma še danes alpskemu, predvsem nemško govorečemu prebivalstvu povsem isto kot naša »planina«, t. j. gorski pašnik. Drugo: tudi »gora« ni dosti boljša od »planine«, saj z njo naše ljudstvo prav tako povečini ne misli tistega, kar bi si želeli »gorniki« — divjega visokogorskega sveta.

Ne nameravam torej niti najmanj začeti znova vojske z »neplanšarskim« planinstvom, če znova začnem malo pogrevati vprašanje »planine« in »gore«. Rad bi samo čitateljem »Planinskega Vestnika« osvežil v spominu pravi ljudski pomen obeh besed. K temu me je napotilo golo naključje.

Po pravici se bo čitatelj začudil, če mu povem, da se je to naključje dogodilo, ko sem pred kratkim listal po strokovni geografsko-zgodovinski knjigi, ki pa je zelo malo »planinska«, saj obravnava — področje Subotice v naši Vojvodini.² V tej knjigi se na široko govori o tem, kako so se na ozemlju Subotice, tam kjer je okrog samega mesta na široko raztresen roj samotnih kmečkih gospodarstev,

¹ »Planšarske planine na Slovenskem«, Planinski Vestnik 1934, str. 16—22.

² B. Peruničić, Postanak i razvitak baština na području Subotice od 1686 godine. Srpska Akademija Nauka, Posebna izdaja, Odelenje društvenih nauka, knjiga 28, Beograd 1958.

t. im. »salašev«, v 17. in 18. stol. naseljevali Bunjevci, ki so jim avstrijske oblasti dodeljevale zemljo, da bi z njimi okrepile »krajino« proti Turkom. Pri tem je večina zemljišča današnjih »salašev« sprva služila za skupno pašo — in na to pašo so skupni pastirji gonili živino vsako pomlad ter temu rekali, da jo ženo »na planinu«. Zaradi pravic »na planinu« je prišlo celo do sporov z mestnim svetom in za poznejši čas, za 19. stol., ko so ponekod pričeli pašnike zasajati z drevjem, je izrecno rečeno, kako je »svako jutro šume značilo jutro planine manje«. Vsekakor nas to preseneti v krajih srbskohrvatskega jezika, v katerem je danes »planina« edini knjižni izraz za našo goro, tako rekoč pozabljen pa je kot označba za planinski pašnik, kaj šele za ravninski.

Ko sem to čital, mi je koj oživela v spominu razprava prof. Melika o »Izvenalpskih planinah na Slovenskem«, ki je izšla l. 1956 v III. knjigi »Geografskega zbornika« Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ne spominjam se, ali je »Planinski Vestnik« Melikove »Izvenalpske planine« zabeležil. Vsekakor so »izvenalpske« planine z vidika umestnosti izraza »planina« za naše visoke gore še nekaj hujšega kakor svoječasne »planšarske« planine. Naj si jih vsak »planinec« prečita! Opozorile ga bodo ne samo, da imamo kraj Planina na robu znanega notranjskega kraškega polja (ki nima kdovekaj opravka s »planinstvom«), da imamo trg Planina v hribih na Kozjanskem, ki tudi ni kaj posebno visoko, da so tudi sicer nižji hribi naše domovine še polni »Planin«, »Planj«, »Planic« itd. Melik nam je v svoji študiji poleg krajevnih imen zabeležil še celo vrsto drugih znakov, ki kažejo, da se je nekdaj živina pasla po »planem« svetu tudi izven današnjih visokih »planin« in da so naše pesmi o »planin'cah« in »košenin'cah« morda nastale nekje niže in ne visoko pod snežniki. Študija »Izvenalpske planine« nam je skratka še enkrat pregledno in nazorno pokazala, kako beseda »planina« po svojem prvotnem pomenu nikakor nima nujno opravka z goro, kaj šele z visoko goro, temveč je sprva označevala skoraj vsak velik, morda že po prirodi plan ali vsaj redkeje z drevjem zarasel prostor izven stalnih naselij in obdelanega zemljišča.

Nimam pregleda, ali in kje je kdo od naših ali drugih slavistov zadnji čas kaj pisal o »planini«. Toda ob Peruničičevi knjigi in ob Melikovih »Izvenalpskih planinah« sem se spomnil na kratko razpravo, ki sem jo čital o tem že pred več ko 25 leti. Študijo, po kateri sem zdaj znova z zanimanjem posegel, je napisal bolgarski geograf Gunčo St. Gunčev.³ Zbral je v njej podatke o krajevnih označbah »plan«, »plana«, »planina«, »planščica«, itd. širom po slovenskih deželah. Podatki so, kolikor morem presoditi, le sporadični in pomanjkljivi, pa vendar zadostni, da potrde, da so te besede — in še posebej beseda »planina« — pomenile in deloma še pomenijo pri vseh slovanskih narodih zložen, precej uravnen, plan svet brez drevja, morda slabo ploden za obdelavo, pač pa primeren za pašo. To docela ustreza prvotnemu, deloma še današnjemu pomenu te besede pri Slovencih. Če so naše današnje »planine« omejene samo na višje lege, je pač krivo to, da so se samo še tam obdržala taka pašna področja. Da pa so bila nekoč tudi mnogo niže, nam je lepo pokazal Melik. Postranskega pomena je pri tem, ali je v korenu »plan« etimološko bolj vsebovana misel na zložnost in uravnenost sveta ali na njegovo brezdrevesnost. Vsekakor je bila »planina« že v začetku prostor brez gozda, pa bodisi da je bila takšna že po prirodi (n. pr. na kraškem Planinskem polju ali nad gozdno mejo v Alpah) ali pa jo je izkrčil šele človek.

³ Gunčo St. Gunčev, Plana-planina. Prinos k'm istoričeskoto razvitie na slavjanskite zemepisni imena. Godišnik na Sofijskija Universitet, istoriko-filologičeski fakultet, knj. XXVII, 6, Sofija 1931.

Zdi se, da se je prvotni pomen besede »planina« med vsemi slovanskimi ljudstvi najčisteje ohranil pri Slovencih. Vendar čitamo, da tudi v Karpatih, zlasti ukrajinskih, »polonina« (na Čehoslovaškem tudi »planina«) dosledno označuje planinske pašnike (Gunčev, str. 10). Pri Južnih Slovanih razen Slovencev, zlasti pri Bolgarih, Makedoncih in Srbih je »planina«, vsaj na prvi pogled, izgubila svoj prvotni pomen in postala enostavno sinonim za goro. Tega ni težko razložiti, saj se večina najvišjih gorâ v krajih, ki so jih naselili ti južno-slovanski narodi, vzpenja ravno še v višine, ki so še primerne za poletno pašo, ker so po vršinah brez gozda, pa po navadi celo zelo zložne in neskalovite, pač v vsakem pogledu »plane«. Kljub temu pa se da tudi pri teh narodih še dobro zaslediti prvotni pomen besede kot označbe za zložne gorske pašnike. Ohranjen je kot tak še pri Bolgarih, Makedoncih in Srbih, ne samo v zgodovinskih virih, temveč tudi v živem jeziku. O tem nam ne govori samo Gunčev (str. 11–12), marveč se o tem prepričamo že, če n. pr. samo bežno pobrs-kamo po geografskih študijah o višinskem pašništvu v naših južnih krajih. Tako n. pr. v gorah zapadne Makedonije, ki smo se jih sicer navadili označevati v celoti kot »planine« (Bistra, Stogovo, Korab itd.), »planina« med ljudstvom ne pomeni celotne gore, temveč posamezna pašna področja, zavzemajoča povirje neke reke, malo kraško polje ali kaj podobnega. Bistra je n. pr. razdeljena po grapah ali dolinah; tudi pastirsko življenje po planinah se označuje kot »planinuvanje«. ⁴ Nasprotno je značilno, da se v tistih gorah na našem jugu, ki se vzpenjajo nad pašno mejo (na Durmitorju, na Komovih, v Prokletijah) izraz »planina« nikjer ni prijel kot živa topografska označba za vrhove, slemena ali planote, ampak kvečjemu kot več ali manj knjižna označba za celoto. Pač pa so ga, kakor smo videli, doseljenci z juga zanesli celo v ravno Vojvodino!

Hkrati s »planino« je pri Bolgarih, Makedoncih, Srbih in deloma pri Hrvatih tudi »gora« spremenila svoj pomen. Ko je »planina« pričela pomenjati goro, je »gora« vedno bolj začela označevati gozd, seveda gorski gozd, gozd v strmem pobočju — teman in širok, ki se morda šele visoko gori odpre v »planino«. Kdo, ki pozna srbsko simfonično glasbo, se ne spomni pri tem na Konjovićevo »Kestenovo Goro«, ob kateri nam glasbena misel počasi raste ob rahlo vzpetem in rahlo razgibanem kostanjevem gozdu počasi navzgor, dokler »gora« vsa ne buči okrog nas? In makedonska pesem, v kateri »starata majka« vabi sina Stojana, ki mu je »srce polno s jadovi«, naj odide v gozdove k hajdukom:

»Ja otidi, mili sinko, v gora zelena,
tam ke najdeš, bre Stojane, verna družina«.

»Gora« in »planina« sta si torej na našem jugu močno v nasprotju. Kjer se »gora« neha, se »planina« pravzaprav šele začne. Slovanski naseljenec Balkanskega polotoka je svoj pomen »planine« kot planega pašnega področja prenesel na odprte vršne planje gorâ, kjer je pasel živino; »gora« pa, ki mu je sprva kakor vsem drugim Slovanom pomenila višjo, markantnejšo vzpetino, mu je začela pomeniti gozd, saj so bila gorska pobočja v njegovi balkanski domovini visoko navzgor, če ne do vrhov, porastla z gozdom. In ta gozd, ta »gora«, je bila vsaj tako kot po svoji strmini in vzpetini tudi po svojem gozdu v ostrem kontrastu z nižjim svetom, svetom dolin, ravnin, nižjih teras, dobrav in goric, ki je bil že ves ali povečini plan, v njivah, travnikih in pašnikih.

⁴ Gl. Prilozi za poznavanje stočarstva na našim visokim planinama. Posebna izdaja Geografskog društva, sv. 12, Beograd 1932, str. 6, 7, 15.

Toda tudi pri Slovencih »gora« in »planina« ne pomenita isto, pa tudi vsaka od njih variira svoj pomen. Res smo Slovenci »goro« z Rusi in severnimi Slovani vred obdržali v glavnem v prvotnem pomenu. Še posebno velja to za naš ljudskem jeziku »gora« ponekod rahlo spremenila ali zožila svoj pomen, in sicer v »planini« čisto nasprotnem smislu. Že Pleteršnik navaja pri »gori« tudi pomen »Bergwald« in opozarja s tem v zvezi na značilni izraz »v goro iti po drva«. Res gremo pri nas marsikdaj »v goro« namesto »na goro«. V teh primerih se je pač tudi v slovenščini pomen besede »gora« vsaj približal označbi za gozd. Označuje nam goro, ki je do vrha porastla z gozdom, velikokrat celo le eno samo gozdnato stran gore. Vsekakor se taka »Gora« markantno razlikuje od svojega sosledstva ne samo po svoji višini in strmini, temveč tudi ali predvsem po svoji gozdnatosti. Kako je v tem zgovoren že površen pregled »Gorâ« po slovenskem krajevnem imenoslovju!

Predvsem bo »gornike« med nami zanimalo, da je teh »Gorâ« mnogo več v sorazmerno nizkem hribovitem ali celo gričevnatem svetu, le če je kaj prida porastel z gozdom, kakor pa v visokogorskem. Po visokih vrhah nad prirodno gozdno mejo so »Gore« sploh le redke izjeme (Turska Gora, Mrzla Gora, Podrta Gora), pa še pri teh smo lahko v dvomih glede njihove izvirnosti in starosti. Mnogo pogostejše so že v visokem alpskem svetu »Gore« v nižjih legah, čisto v gozdnem pasu, skoraj presenetljivo dosledno nekako v višinah od 1200 do 1500 m (n. pr. Črna Gora 1378 m in Srednja Gora 1369 m nad Zgornjo Radovno, Počanska Gora 1257 m južno pod Poreznom, Potoška Gora 1274 m nad Pred-dvorom, Kriška Gora 1482 m nad Križami pri Tržiču, Breška Gora 1207 m ob Dobri, vstran od Breške »planine«, Velika Gora 1394 m nad Slovenjim Plajberkom na Koroškem, Napolska Gora 1492 m in Brška Gora v slovenski Ziljski dolini, obe tik nad planim svetom Brške »Planine«).

Največ »Gorâ« pa je pri nas celo izven visokega alpskega sveta, v nižjem hribovju, pa tudi v gričevju. Tam označuje »Gora« povsod, ne glede na to, ali gre za ime naselja, hriba, pobočja ali planote, predele, ki se razlikujejo od svoje okolice tako po višini, vzpetosti in strmini kot po gozdnatosti, navadno celo bolj po le-tej. Zato »Gorâ« brez gozda pri nas sploh ni, pač pa so gozdnate »Gore«, ki bi po svoji obliki komaj zaslužile to ime, saj so včasih neizrazite, široko plečate ali celo planotaste.

Najobsežnejše naše »Gore« so tiste na široko vzpete, markantne, s svojimi sklenjenimi gozdnimi kompleksi značilno osamljene vzpetine sredi nižjega, močnejše naseljenega in obdelanega, navadno terciarnega goriškega sveta. Nekatere med njimi so res že po obliki markantne gozdne gore (Rogaška Gora, Konjiška Gora), druge pa zložnejše gozdnate planote in višine (Mala in Velika Gora na Dolenjskem, Opatova Gora, Blaševa Gora in Ravna Gora na Gorjancih, ki se itak s hrvatske strani kot celota označuje kot Žumberačka »Gora«). Osamele, obsežne »Gore« te vrste se iz Slovenije nadaljujejo na Hrvaško, tudi tam ponekod kot markantne osamele vzpetine (n. pr. Zagrebška »Gora« s svojim Prigorjem in Zagorjem, pa Petrova Gora), drugod kot manj očiten gozdni svet, ki je nad svojo plano okolico manj izrazito vzpet (nizka, široka Babina Gora in Loskunjska Gora jugovzhodno od Karlovca, gozdnata Skradska Gora ob Korani itd.). Zaradi svoje obsežnosti so takšne »Gore« kar male geografske regije zase.

Podobnega značaja so »Gore« našega notranjega visokega kraškega sveta. Same planote jih sicer nimajo, pač pa njihovo obrobje, ki s svojimi gozdovi pomeni za bližnje, nižje, bolj naseljene in svetlejše kraje značilno temno »Goro«. Posebno rado se drži to ime tistih robov gozdnatih višavij, kamor je kasneje

prodrla v posameznih celicah stalna, čeprav redka naselitev. Take so široke koroške »Gure« med Rožem in Vrbskim jezerom, take so »Gore«, ki se vzpenjajo na severnem Goriškem ter se končujejo nad Vipavsko dolino z »Goro« Trnovskega gozda (Angeljska Gora, Križna Gora itd.). Svoje široko ime so nedvomno dobile kot višje gozdne (ne »planinske«) pokrajine v nasprotju z nizkim, svetlim, močno planim svetom na Vipavskem in okrog Gorice. »Gora« se imenujejo tudi pobočja Snežniškega masiva severovzhodno nad Žabičami. Podobno se v gorenjsko Jelovico nad Dražgošami širi in vzpenja Dražgoška Gora, v pobočja nad Osilnico ob Kolpi proti Borovcu pa Borovška Gora. V svojem osrčju kajpada niti Jelovica niti Kočevske planote niti sosednja Suha Krajina »Gorâ« ne poznajo. Povsod so samo na njihovem obrobju, v kontrastu z izkrčenim nižjim svetom: na obrobju Kočevskega višavja je nad Belo Krajino Mirna Gora in nedaleč od tam značilna Sredgora, visoko nad suho dolino pri Nemški Loki je Bukova Gora, v zgornji dolini Črmošnjice pod Rogom Nova Gora; nad gozdnatim robom Suhe Krajine nad Žužemberkom je Stara Gora, na drugem kraju je slovita Ilova Gora, pa tudi na robu nad povirjem Cerknišnice severozahodno od Blok je zaselek Gora. Ni naključje, da je tudi večina naših Podgor in Podgorij, pa naj so to že imena za kraje ali za manjše pokrajine, ob izrazitih mejah med nizkim, naseljenim svetom in širokimi gozdnimi »gorami« regionalnega obsega, čeprav se te same vedno ne imenujejo tako. Takšno je Podgorje pod Čičarijo nad Koprom (ime vasi, ki pa lahko dobro označuje tudi regijo, t. im. Podgorski Kras), takšno je novomeško Podgorje pod Gorjanci, takšna Podgora pod Snežnikom pri Ilirski Bistrici. Podgora je tudi na južnem kraju Loške doline, ob robu gozdov, nadalje v ozkem hodniku med gozdnimi planotami na prehodu iz Ribnice v Kočevje, pa severno od Pregrada pri Kočevju, tudi na robu planega sveta pod Rogom. Tudi jugozahodno od Prečne, pod Ajdovsko planoto, je značilna Podgora.

Pa ne samo gozdnato obrobje naših kraških višavij spremljajo »Gore«; tudi obrobje tistih naših višjih hribovij, ki so sestavljena iz nepropustnih kamenin in zato normalno preoblikovana po vodah, ni čisto brez njih. Če pozna n. pr. osrčje Pohorja in drugega hribovitega sveta v Pohorskem Podravju samo »Vrhove« in »Kope«, se na prehodu v dolinska, že od nekdaj naseljena in odprta področja, tudi tam pojavijo »Gore«, tako nad zgornjo Dravsko dolino (Libeliška Gora, Črneška Gora) kakor nad jugovzhodnim podgorjem Pohorja (Tinjska Gora, Okoška Gora, Loška Gora in Bukova Gora nad Žrečami itd.). Podobna je Podgora pod Uršljo Goro okrog Kotelj. »Gora« je nadalje na avstrijskem Koroškem, na obronkih Svinje nad Vovbrami (Vovbrška Gora). Zato smo svet v njenem vznožju lahko geografi kar primerno imenovali (Velikovško) Podgorje.

Na podoben način so verjetno dobile svoje ime tiste naše »Gore«, ki zavzemajo manjše kraške planote ali druge gorske ravnote vstran od starih naseljenih ravnin in dolin, a so se na njih sredi gozdov zakoreninile manjše, odročne naseljene celice. Le-te so se po navadi razporedile okrog gorske cerkve in se imenujejo po njej (Šenturška in Štefanja Gora nad Cerkljami, Gabrška Gora nad Poljansko dolino, Križna Gora nad Škofjo Loko, Šentviška Gora na Tolminskem, Gora nad Idrijo, Gora na Slivni pri Moravčah, Limbarska Gora, Gore nad Širjem nad Zidanim Mostom). Velikokrat so te »Gore« kot reliefne oblike kaj malo izrazite, bolj slemena ali celo planote kot »gore«; mnogo značilnejša je zanje odročna, nekaj višja lega in poraslost z gozdom. Povezanost s cerkvijo »na Gori« je še tesnejša pri tistih »Gorah«, ki so tudi reliefno markantne in osamljene, pa so ravno zato na njih zgradili cerkve. Jasno je, da imajo tudi one hkrati vse značilnosti »gozdne« gore (Šmarna Gora, Gora Oljka v Savinjski

dolini, Gora nad Malenskim Vrhom v Poljanski dolini, Planinska Gora pri Planini, Križna Gora pri Ložu, Gora sv. Ahaca nad Turjakom, Stara Gora in Svete Gore ob Bistrici na Sotelskem itd.). Zaradi cerkve so ljudje pogosto z nazivom »Gora« podkrepili očitnost sicer razmeroma skromne, reliefno ne kaj posebno markantne vzpetine, ki bi bolj zaslužila naziv »Gorica« kot »Gora« (n. pr. obe Zalostni Gori, pri Preserju in pri Mokronogu, Ptujška Gora). Velikokrat je v bližini višja in izrazitejša vzpetina, ki pa ni »Gora«, temveč »Vrh« ali »Hrib«.

Mimo takih primerov nas vodi pot k neštetim »Goram« po našem še nižjem hribovitem in gričevnatem svetu, kakršnega je posebno dosti po Posavskem hribovju, po Dolenjskem, pa v krajih med Savo in Sotlo. Res je sicer v tistih naših pokrajinah, ki imajo že čisto značaj goric, sestavljenih iz usedlin terciarnega morja, »Gorâ« malo ali nič, saj za taka imena ni niti reliefnih razlogov, pa tudi gozd ni nikdar imel takega značaja in take vloge, da bi mu ljudje rekali »Gora«. Tam pač prevladujejo »Gorice« ali »Gorce«, pa »Bregi« ali »Vrhi«, tudi ti pogosto že v prenesenem pomenu za vinograd. Tako je n. pr. terciarni brdoviti svet na Vipavskem in v Brkinih brez »Gorâ«, čeprav segajo Brkini v višine do 800 m. »Gore« se pač na Primorskem pričenjajo šele v starem gozdnem svetu Trnovskega gozda. Brez izjem pa tudi tam ni: goriško predmestje Podgora je pomaknjeno tik pod najbolj markantne gozdnote obronke Goriških Brd in blizu tam, v flišnih »brdih« Beneške Slovenije je Stara Gora s svojo slovito cerkvijo. Take izjeme, navadno v zvezi s cerkvami, so tudi ponekod v čisto goriškem svetu na našem panonskem vzhodu. Razen Ptujške Gore spada med nje še Stara Gora pri Vidmu ob Ščavnici v Slovenskih goricah s cerkvijo Sv. Duha.

Vendar so to za pokrajine, kjer docela prevlada enakomerno razgibani svet goric, le izjeme. Kjer pa se med takšne gorice mešajo krajevno markantnejše vzpetine iz trših plasti, bodisi terciarnih ali starejših, in kjer se je takih vzpetin trdovratneje držal ali se še drži gozd, so »Gore« kar na gosto posejane. Marsikatera med njimi je s svojo strmino na prisojajh priklicala v življenje vinograde, pa je njeno ime skoraj prevzelo vlogo vinorodne »Gorice« (n. pr. slovita Trška Gora pri Novem mestu, pa Dobliška Gora nad Črnomljem, cela vrsta Vinskih Gorâ od Šaleške doline do Sotelskega, povsod značilno na periferiji vinorodnega sveta proti gozdu). Takih nizkih »Gorâ«, takega »gorskega« drobiža, ki prav gotovo nima nič opravka z »gorništvom«, pač pa ga je ponekod včasih imel z »gorskimi bukvami«, vinogradniškim pravom, kar mrgoli po nižjem Posavskem hribovju vse tja do Sotelskega. Tako so na poti »od Litije do Čateža« Gabrska Gora, Stara Gora in Čateška gora, blizu tam je Nova Gora pri dolenjskih Moravčah, pod Kumom je visoko gori Kozlova Gora, v hribovju proti Sevnici in Krškemu so Bruniška Gora, Živa Gora, Zajčja Gora, Pijana Gora, Nova Gora, Brezovska gora, Nemška Gora in krška Trška Gora. »Gore« se nadaljujejo tudi onstran Save: pod gozdovi Orlice je več zaselkov z imenom Gora, v okolici Podsrede pa so Stara, Nova ter Olimska Gora. Tudi Podgore so tam (od Pišec proti Bizeljskemu), pa Podgorja (jugovzhodno pod Lisco) in Zagorja (za Bohorjem na Kozjanskem, Zagorje ob Savi). Še bolj proti severovzhodu je precej »Gorâ« na prehodu iz Haloz v gozdnati Macelj: tam sta Brezna Gora in Kamena Gora, bolj na vzhod pa še 677 m visoka, že kar razsežna Ravna Gora s Kameniškim »Podgorjem« na jugovzhodni strani. Slika se nadaljuje tudi dalje na hrvatsko stran: še jugovzhodno od Varaždina, v goricah proti Varaždinskim Toplicam, se pojavita Gora (355 m) in Nova Gora, obe že v obsegu večjih gozdnih kompleksov nad planimi goricami in dolinami; onstran Bednje,

v Kalniku, kjer gozdnata pobočja ne pomenijo več ostre razlike z okolico, tudi krajevnega imena »Gora« ni več, čeprav je svet višji.

Velik del nizke vzhodne in severovzhodne Slovenije je torej poln »Gorâ«. Da so te »Gore« kaj skromne in nizke, ni nič čudnega, saj v tamošnjem svetu drugačne ne morejo biti. Bolj nas iznenadi, da srečamo nizke in skromne »Gore« tudi sredi visokega gorskega okvira v osrčju Ljubljanske kotline. Na njenem severnem robu že Šenturška in Štefanja Gora v primeri s svojim visokim zaledjem nista posebno visoki. Kaj šele vasica Gora pri Komendi, komaj kaj dvignjena nad plano ravnino v gozdnati rob nizkih, terciarnih Tunjiških Dobrav. Ta pač ni dobila svojega imena zaradi markantne vzpetosti. Tudi bližnja dolga vas Podgorje pri Kamniku ga ni dobila po bližnjih snežnikih, temveč — podobno kakor goriška Podgora — po svoji legi, po obronkih Tunjiških Dobrav, ki so sicer le rahlo vzpete, pač pa se na njih z ostro mejo prično obsežni gozdni kompleksi.

Kar dobro je, da se ta naš kratki polet po slovenskih »Gorah« konča tu, na pragu visokih Kamniških Alp, pa vendar tako nizko, skoraj čisto v dolini. Pokazal nam je, da večina naših »Gorâ« ni višja, temveč nižja od »Planin«. S te strani se torej lahko mirne duše držimo tradicionalnega »planinstva« s »Planinskim društvom« in »Planinskim Vestnikom«, ki jim z »goro« pač ne moremo pomagati k točnejšemu imenovanju.

Zima na Komni

(ILUSTRIRANA PISMA MOJEMU SPOMINU)

JOŽE HUMER

Dragi prijatelj!

Počasi prebiraj vrstice tega pisma! Ne nagni neučakano njegovega soka! Lep čas je že, odkar sem ti ga zadnjič ponudil. Odvadil si se pač medtem sladke kapljice.

Lej, takle je bil dan:

Iz same grde stare navade in grde mlade porednosti smo tudi novemu bohinjskemu taxi-avtu rekli: Kozamurnik. Na vso srečo mojster Resman tega ni slišal. Na vso smolo pa tudi zaradi cene ni hotel prav nič slišati. A bili smo vendar prijatelji. Dekleti — moji dekleti, saprabort! — sta ga vedro zapeljevali, jaz sem zoper vso svojo moško voljo prav bolezensko zdehal, oče Resman pa je vozil po svojih cestah, kot bi se kdo v lastni postelji obračal. Tako je domač v tem koncu s svojim vozičkom vred, da se še srnama, glej, kar nič ne mudi ob kraj ceste. A da bi se bali, koga neki? Ata Resman je prijazen možak.

Zgodaj je še bilo in megla je tudi bila, kakršna se za bohinjsko spodobi in kakršna Ljubljančana na dom spominja. Pred kočo pri Savici se je Resman ogledal proti nebu, pa češ: »Danes ni nič kaj posebne megle.« Kakor štajerski kmet: A, nič prida letina ni, preveč je sadja, se bo škoda delala.

Toda zares, sivina se je razpredala. Komarča se je pošev smejala v vsej svoji širini, kod da jo žgečkamo po podplatih. Na zidinah nekje nad carstvom Črnega jezera pa je že čepel rdečkast košček sonca.

Ogledali smo si slap Savice. Pravzaprav smo si ogledali, kako ga ni. Glej si Črtomir, glej Bogomila: Od te lepote še iz vajinih dob — kaj je ostalo? Le dolga,

tesna kristalna obleka do tal, vsa v srebru in zlatu, kot pravljica ve, življenja pa...

...Oho — smo se zganili vsi hkrati. Tam zgoraj v vitkem, visokem pasu iz belega stekla se je tudi zganilo, plusnilo in se ulilo — ledeno sladko življenje po skritem telesu nizdol. Zaiskrilo se je v slabotnem prvem dnevu, morda je vrglo skrivnostni šum v vlažni veter, pa izginilo hipoma z njim. Preveč, preveč je še mraz za to štemano Slovenko. A deklič ob njenem materinskem boku, ta je vročerkven in neugnan; od njenega mladega diha vstajajo bogati hlapi; njen glas odmeva zdaj za dve. Zeleni tolmun pa se kar nič ne spremeni. Odkar ga je elektrarna ujela v zanko modernega časa, molči ves otožen in naveličan kot cirkuški medved.

Prve stopinje v snegu. Prvi nihaji smuči na ramah. Prvi, drugi, tretji ovinek. Krajšnice. To, to, krajšnice! Proglasili sta me za ministra krajšnic, pa sem moral kmalu podati ostavko: preveč je drčalo. Poslej sem bil dober le še za to, da sem štel ovinke. Pri »tliintlideset« sem sklenil, da se naprej žvižga.

Med potjo me sonce prvič opozori na navzočnost velikih sosedov bohinjskih, sveže okopanih v zmagoslavju jutra. Zdravi, častita gospoda! In če mi dovolite: Tole je Meta, vam na uslugo, to pa Mica, vam zanesljivo naklonjena. Potlej sem samo še jaz, in o moji vdanosti vašemu guliverskemu rodu ste morda že čuli besedico. Kdo ste pa vi?

Da si bil tedaj z menoj, prijatelj, pa bi se mi ne bilo treba osramotiti. Da veš, nič mi niso odgovorili. Užaljeni, kajpak!

Glej ga! — Dom na Komni. Ni še prav blizu. Teatralično pozo ima in ni ti treba dosti pozornosti, pa ga spregledaš, kako bi hotel z gorami »na ravno nogo«. In kako je to smešno. Prava človeška pogruntacija.

Še to je smešno: Čemu smo vlačili toliko cap s seboj, če bo zdaj kar takole vroče?

Tam nekje, kar na sredi, ko se pot še poslednjič vzpne, mi je nekaj (pa ne vetrič) zavelo okrog srca, pa sem zatarnal: »Vsi bogovi, saj je kot kje v gorah.«

Ko je zaškripal škripec glavnih vrat za nami, smo najprej mižali, da smo potlej videli otipati tista rešilna vrata, ki peljejo do gostoljubnosti jedilnice. Milenca je koj priskakljala in precej hotela vedeti vse o našem včeraj, danes in jutri. In ko smo jo potlej poprosili samo za čaj, je bila tudi tega vesela. Razprostrl sem ceneni (čeprav kar dosti drag) blesk svojih škatel in vrečič. »Mmmmm« sta rekli dekleti. »Mhm« sem se razšopiril, pa smo se šli veseli trio dobrega teka. Skodelica šipkovega zdravja je še pomagala, Bohinj je tudi sedel ob naši mizici, in nedopovedljivo pomembna slutnja vsenavzočnosti gorskih orgelj je dala svoj »dober tek«. Zastonj nas je upravnica (vsak po svoje!) opominjala, da bo kmalu kosilo. Kosilo? Ali ni to prevsakdanje za take priložnosti?

Že smo stali na smučeh. Naravnali smo se kot vitezi-jezdci pred turnirjem, pa jo mahnili jecljaje proti Kraju. Ej, vidiš jih res; kamor ti oko poskoči, vsepovsod se gora boči! Tičarica se široko, krepko razprostira: Tu jih imam, bisere jezerske, tu pod seboj! Lepo Špičje drugega nič ne počne, le svoje laskavo ime ljubosumno brani. Grintovci čepijo resnoboemu Storžcu štiparamo, nad sivim pladnjem bohinjskega morja. Bohinjci nad Komno — oj, bratec, kakšna družina ti je to, kako jih je lepo gledati, vse za eno mizo, vse z enim belim prtikom pokrite. In vem, da bi sonce, široko razkoračeno nad njimi, še pol tako svetlo ne bilo brez njihove bleščave. Srebrne orglje so in sonce je tak imeniten zlat organist!

Pod kočo na Kraju so se že mnogi pred nami skušali v smučanju. Tam imaš vseh vrst smučarske viže, od preprostih terc in kvart do kvintsektakorda —

ali pa prav malo manj, odvisno od fantazije. Sneg je tak, ko zadnja plat na irhastih hlačah. Dovolj jih že plazi po njem, a jaz sem se le svojih deklet ustrašil: Tako sta se smejali mojemu »stilu po milosti božji«, da so se kompleksi zadrli globoko v moje užaljeno bitje. S kompleksi v kolenih pa kar smučaj, če moreš.

Za zimo se malo čudno sliši, a resnica je, da smo v Koči na Kraju iskali zavetja pred soncem, ki je tisti čas ravno sililo v dimnik. In »kovača« od kisle vode so nam na kredo zapisali.

Pa smo jo ubrali proti Bogatinskemu sedlu. To je bila moja misel. Razkošnemu razgledu na pladen, soncu naproti, ki se je tudi že spuščalo po svoji nebeški lojtri. Prav daleč pa nisem zapeljal svoje ženske večine. Zalezli smo nad potjo pod veliko skalo, ki se je kar tajala od gostoljubnosti, in smo se drug z drugim in z vsem svetom zadovoljni martinčkali célo kosmato uro. Kaj takega se mi še ni zgodilo — a čakam, kdaj se mi bo vendar spet. Naj je tudi oča Bogatin debelo gledal iz svoje meniške bele kute, češ: »Takole si se mi polenil«; jaz sem vendarle občutil z vso sladkostjo to belo sončno kopel. Če si samo špranjice napravil med vekami, že se je natočilo vroče zlato vanje in te veselo požgečkalo. In če si pogumno odprl oči, so Bohinjci kar zaplesali in zamigotali pred teboj, vsi pijani od dneva, vsi lisasti od pijanosti, in ledena lica so jim kar kopnela. Tako kot naša. Šele ko se je Kukova senca zvrnila čez Podrto goro in in je prebela belina oglatega Vogla tam za voglom nekam deviško zardevala, smo zganili svoja prepojena lica in krmežljave oči.

Večer na Komni. Skoraj sami smo gostje. Četrtega pričakujemo. Saj si opazil, da nam še Oči manjka. In prav podobno bi mu bilo, da jo v tejle noči primaha sam iz doline. Hodili ga bomo klicat.

In ko sem prvič ozrl stekleno komensko noč, me je vsega zmedlo. Po oblih ramenih Kuka, Vrha Planje — žareče ploščadi, ko da se je sonce na njih pozabilo, ko da zima na njih kresuje, ko da so srebrni rudniki prebili skorjo, ko da je pravljica razodela zaklad pri zakladu neslutnih bogatij. Je mar tu Zlatorogova tajna zakopana? Še mesec, ki se nam pridno redi, zre iznad žrela Podrte gore, ko da je prvič ozrl to čudo čudovito. In cel pehar cekinov, razsejanih v noč, je kar izgubilo blesk.

Očija pa ni bilo. Ne ob osmih, ob devetih ne; tudi deseto smo zastonj čakali. Zastonj sem spet in spet od robu pred bajto pošiljal z bučno gorsko poštno vprego vetrov svoj divji »haooo« na njegovo pot. Nekaj pred polnočjo, ko smo se vsi že prvič obrnili v postelji, tedaj je pa potrkal na vrata. In veš, kaj je rekel o mojih gromovitih klicih? Mislil je, da sove skovikajo. To imaš!

To je bilo pred dvema urama. Zdaj so pospali. Veselo je, ko smo vsi. In meni se še posebno prileže, da me ne bodo več ženske komandirale.

Tudi zame je čas. Sladko sem utrujen od pisanja in od vsega lepega.

Tvoj Jože

Dragi prijatelj!

Si že prebral sinočnje pismo? Shrani ga in nikar ga ne zavrzi.

Zdaj komaj čakam, da ti pišem današnji dan.

»A veste kaj,« se je oglasilo s spodnjega pograda prav plaho in previdno. »Moja ura pravi, da je že sedem.«

Sedem? Tako smo bili »pretreseni«, da vsaj četrto ure nismo mogli do sape. Ta čas smo seveda poležali lepo na toplem. In da bi se ne videlo, kako smo dremotni, smo jadrno poiskali krivca vsega hudega: Sonce, seveda sonce! Ali je to sploh kakšen red, če gredo kazalci proti osmi, o soncu pa ne duha ne sluha?

Kje šele vsega tistega, česar si človek tu, nad Bohinjem, obeta za svetlo, dobro jutro! Še za pošteno jezersko meglo ni bilo razpoloženja in sploh...

...In sploh ni čudno, če je v vsem tem čudnem narobe svetu, kakršnega so se na Komni že čisto odvadili, zaspala vsa bajta, od upravnice do poslednjega gosta. Tudi kuharice, seveda. »Kaj, zajtrk bi že radi,« je zategnila dekle iz kuhinje, ko smo alarmirali požar.

Najbolj zanimiv je bil pa sam gospod Bohinj. Tudi ta se je že naučil lenariti, veš. Samo še majčkeno bolj siv je bil od sivine, ki jo je sivelو jutro. Komaj da si ga za silo razložil od težkih mren in kopren, ki so pogoltnile jutranjo poezijo.

Toda ko je potlej sonce le ukanilo oblake in podrezalo čez puste grebene Jelovice s košatimi žarki tudi v njegovo posteljo, se je kar urno prekril z debelim puhom in tega puha je hotelo biti vse več, čim nagajivejše je bilo sonce. Rudnica se že potaplja... je že potonila... in že se je tudi Storžič splovil na svojih širokih podplatih. Kajti megleno pohujšanje zaspanosti se je plazilo po vseh dolinicah, čez vse obronke je bruhalo.

Vidiš, tako sem si dolgo ogledoval to jezero bliz Triglava — in postal sem kar nekam črnogled: Ali bo danes sploh kdaj dan?

Dan pa je tačas že bil — onstran bajte. Nekam bolj voden in negotov, a dovoljšen, da smo mogli pogumno zasmučati z zavihanimi rokavi po soncu in po žvižgajočih smučinah senc.

Sredi dopoldneva se je zapletlo sonce s svojo veliko glavo v smrečico poleg starega viharika ravno nad našo progo. Potlej se je zaiskrilo po klancih navzdol — juhej! Zdaj šele vidiš, koliko je vreden ta prijatelj od zgoraj. Pa da bi ga pustili prevzeti meglicam, ki se potepajo nad nami? Sklenili smo, da jih gremo razpihat. Nekam više se bo treba postaviti, pa jih bomo! Na primer: Na Bogatinsko sedlo.

Lepa je pot. In vse bolj gorka. Se ji tudi pozna; sneg se kar seseda od ginjenosti. Nad nami so se hribi že skoraj slekli, ogulili. Kako jadrno se stvari spreminjajo. Postavna vrsta Bohinjcev pa se kar ledeno toplo smeje in smeje, da vse žari.

Čez zasnežena melišča korakamo. Stoj! Ali se ni zgoraj v skalovju nekaj zganilo? Ah, to je: Temno skalovje, okrašeno z dolgimi ščetinami ledenih sveč, pada v omotico od sonca. Led strmoglavlja, razbija se v tisočere drobce, ki tajinstveno pošumevajo in prepevajo po hrapavi ploskvi snega, kot neumne ljubke živalice, ki se jim sila sila mudi, a same ne vedo, kam. Piano, pianissimo, simfonija v belem.

To ti rečem: Ko smo stali že blizu pred poslednjim vzponom proti Vratcem, smo spoznali jasno in do dna, kaj poje izraz: bela opojnost. Opojeni smo bili. Misel nam je vriskala, ko je spremljala poglede po vseh teh gričih in hribih, po kotanjah, razah in grebenih, kar vsevprek. Kako veličasten smuk vendar!

Na Sedlu: Oj Triglav, moj dom... Precej sem izjavil, da vidim Aljažev stolp, a to vselej mi je Oči vzel. Jezilo me je, da je imel prav. Na ono stran smo pričevali opoldanski kopeli strica Krna. Zato pa je stari markantnej tako čil in trden, smo si mislili.

Pod nogami nam je lesketal led v drobcenih valovih. Korak dlje je že zijalo ledovje v globokih brazdah — o, kaj vse je moralo že doživeti odtlej, ko je bilo še tisočero mehkih snežink.

Presenečenje dneva pa nam je bil Bogatinov hram. Saj sploh vedeli nismo zanj. A ko je že tu, kaj bi vse dali, ko bi nas povabil vase! Vse, kar si le misliti moreš, smo pretipali in pregledali in hrepeneče poglede smo pošiljali skozi

okenca, a nismo otajali hladnega hrama. Krog voglov je pa zavijalo, kot za stavo, zeblo nas je še bolj od same misli na toplo izbo. Kaj naj bi takole še počeli? Še Krn je zlezel iz svoje sončne kadi, in da bi preganjali oblake, res ni bilo potrebe. Saj so bila bela vlakna po nebu tako lepo urejena, počesana, kar nekam zala. Tisti oblaček, ki ga je vrh Škrli rezal ravno čez pol, pa bodi kralj oblačkov, smo sklenili. Kot eleganten čolnič je, ki utegne vsak hip kot puščica švigniti čez nebesne vode.

Vračali smo se. Kolena so se nam tresla, oči so pa bleščale in se od vetra solzile. Kmalu nekje pod Sedlom se nam je Mica tako trdno zasidrala v sneg, da je komaj še izkobacala ude iz njega. Bilo je tako resno, da se še smejati nismo smeli. No, in ta pika ni bila edina. Kajti nocoj pestuje vsak svojo malo bolečino: Oči komolec, Mica rebra, Meta nesrečnica glavo in jaz roko. Pa vse to se s Triglava še opazi ne.

Med Podrto goro in lepim Kukom, prav pod kraljevskim oblačkom, je tedajci pognala prva mlečnozelena pomladna travica na modrem nebu. To je bilo znamenje: Cela povest najprelestnejših barv je oblila robove sveta v nepojmljivem, milem skladju. Sleherno vlakence na nebu je postalo komet, vsaka ped nad vrhovi gora je bila stapljanje, harmonija cele mavrice.

Lepota, kakršno smo gledali nocoj, je vsemogočna. Glej, v meni se je prav tedaj podilo in kadilo nekaj hudo črnega po duši navzdol.

Tako je bilo, da ni zate, prijatelj Spomin.

Pa so v meni zasijali verzi:

... In če ne moreš nič več verjeti
v lepoto ljudi in človeških src —
veš, v gorah so prelepi zahodi!...

Povem ti, zdaj sem zdrav.

Lahko noč!

Tvoj Jože

P. S. »Človek ne jezi se« smo igrali. Pa ni nič zanimivega; vse lovorike je pobrala Meta.

Dragi prijatelj!

Še enkrat mi prisluhni. Poskušaj uganiti, kako nam je bilo lepo.

Samo na eno oko sem se vzdramil. Nič drugega ni bilo treba. In zazvenelo je v meni z velikim zvonom.

Bila je zgodnja ura, meglica nad jezerom se še ni utegnila skuhati. Mesec je opravil svoj nočni šiht, pa je še postal truden in bled, da bi videl vsakdanji čudež rojstva. Široka reka obzorja pa se je vsa nabrekla pripravljala nanj. Zabuhla je od čarobnih barv, ki so se prelivale v njenih bregovih.

»Ali naj se umijem v lavorju ali naj skočim v Bohinj?«

Gledali smo, kot da prvič pomagamo jutru na svet. Vse dokler nam ni mladeniško sonce skozi svoje bledeče vrtnice pljusnilo v šipe: No, ali greste?

Jata krokarjev je privršala čez strmino. Temni perotci so zasuli prebičanega zakrnelega viharnika pred hišo z gorkim življenjem. Svetlikali so se jim lakasti trebuščki in kljuni so jim bili zlati. Zakaj jutro se je bilo razlilo.

Z vejevja nad potjo se je vsul lesketajoči plankton ivja; dosanjane zimske sanje.

Oj, kako se nam je mudilo čez beli svet navkreber, tja, kjer je še bolj in še bolj bel, tja, kamor so kazali sledovi našega včerajšnjega podviga. Prav zares,

kakor da bi bili v sedlu pod Bogatinom doma. In ko bi bilo to resnica, prijatelj, tedaj bi ti sleherni dan napisal kaj lepega.

Spet se je pod nami cmeril snegec. Vsako uro je bil drugačen. Tu in tam so se naše včerajšnje stopinje že stopile na rumenkastih zrnih sesirjenega snega. Kaj bo, kaj bo!? Opazili smo od blizu in od daleč tu in tam črnike lise v snegu, kot bi bile podplutbe... To ni dobro znamenje! A kaj bi, saj za našo odpravo in zate, prijatelj, je le še ta dan. Ta dan, ki se je tako zgodaj nalezel sonca, da je že kar omotičen. V skalah je spet žvenketalo, jokavi cekini so rožljali čez našo kot v korito pod nami. V njem so se »širokoustile« naše sinočnje smučine. Križem-kražem po bogatem puhastem snegu, cuk — nekaj ledenih metrov pa — cuk — spet devištvo, ej, devištva na pretek! Najširša, priznam, je bila moja sled. Kot kakih vprežnih sani. A kaj bi tisto: Imam tudi najdaljše šestilo.

Na Triglavu sem že spet (potihoma) videl Aljažev stolp. Krn je bil že spet v kopel zlezal. Toda saj danes se je kopal ves svet in tudi mi, prijatelj, tudi mi smo se kopali.

Štiri ključice so nam dali. S prvim smo odklenili ključavnico na glavnih vratih. Že tej se je poznalo, da je prestajala nasilje. Z ostalimi ključi nismo imeli kaj; vse je bilo vdrto. Prežalostna resnica.

Dosti je bilo dela v bajti: zameti snega, razbitine šip, zaledenele posode... Kuriti, to nam je bila prva želja. Drva so bila kar mimogrede nared, štedilnik izpraznjen, toda!!! Vžigalic pa nismo imeli. Na vso srečo smo našli v hiši reci-piši štiri vžigalice in eno oguljeno škatlico — in vse to mokró, da bi ožel! Začel se je boj za čudežni praelement, v katerem so se ideje kar kresale, — vžigalice pa prav nič.

Poslovil sem se od čaja in od toplote in da bi ne mislil preveč na žalost, sem se pred bajto čepe naučil na pamet vso Krnovo kompanijo od Rdečega roba do najmanjše Krnove hčerke Krničice — pa nazaj in vse krtine nad bajto — nad katero se je tedajci zavrtinčil najčudovitejši dimek, kar jih pomniš. Kako se je rodil, ve sam bog in poleg komaj še Oči, ki je bil veliki mojster našega današnjega ognja. Jaz pa vem, da ni ostalo niti pol vžigalice vlažnega upanja več.

Dekleta so se zdaj zavihte. Menda je vsaj včasih, izjemoma, tudi gospodinjstvo slast. A midva z Očijem sva si izbrala drugačnih. Napravila sva se, kot da utegneva čisto brez skrbi proti Lepeni ali pa vsaj ribice v Krnskem jezeru povprašat, ali jih kaj zebe. Da, ko bi bilo to zares tako! Meni se je tako zazdelo, ko da naju je ta pogled čez bele, nedotaknjene, nezaznamovane griče oba nekam otožna napravil. Pa sva le poiskala kuloar, v katerem me je Oči med Scilo in Karibdo (med ledom in grezom) učil, kako stari terenci obvladajo teren. Kar nekam besno sva smučala in se vzpenjala (jaz sem tudi besno padal). Klici izpred koč pa so postajali vse bolj strogi: Kosilo, kosilo! »Če ne prideta koj, bova pa Greti poklicali!«, je slednjič zapretila Mica. Greti je mačka s Komne. Markantna osebnost za tiste razmere. Tedaj sva seveda šla in pustila za seboj teren, razrit kot živinski semenj ob slabem vremenu in na občinskem travniku.

Saj je pa tudi vabila naša kočica! Kakor popek iz sladkorja jo je ovijal ledeni zamet. Zelena okenca so bila kakor iz tiste pravlјice o Janku in Metki. Nad glavo Bogatin za okras, nad Bogatinom še sonce za okras. Sredi bleščavega ščemenja pa Mica s kuhalnico: »Al' mi gresta!«

Posedli smo na toplem — krasno.

Zajeli smo s svežimi trskami v skledo mastnih makaronov — čudovito!

Nagnili smo polne skodelice šipkovega čaja — bogovsko!

In potem smo bili siti in leni in mlahavi — neizmerno.

Toda glej, tako malo časa nam je še ostajalo. Drži vrabca v roki!

Položili smo se po strehi, ki je kar pokala od suhote. In nič bolj primerne nismo mogli storiti, kot zapeti neskončno voljno in predano: Sijaj, sijaj sončece...

Po drugi uri je šlo pa vse navzdol: Sonce, termometer, naša pot in bojim se, da tudi naše veselje.

To je bilo pa vendarle veselje, da nas je, sam ne vedoč kako in zakaj, pod klancem čakal — Kozamurnik.

V Bohinju smo si rekli: Srečno.

Ti me poznaš in veš: Žalosten sem bil. Velik mož, kaj? Jutri bo pisala Mica: Tako si se mi zdel otožen...

Strahovito je ropotal naš avtobus. Vso pot sem slišal smučke tarnati na strehi. Toda šofer je sedel kot gora pred nami, negiben in nem in krmilo mu je kot igrača poplesavalo v rokah. Kot igrača so se za hipec nasmehnile gorenjske hiše v bežnem obližu žarometov.

Ljubljana. Asfalt na ulici. Mesec — zares, skoraj tak kot na Komni. Skrivljeno silhueto meče predme. Z velikim cofom na smučarski kapi, s smučmi čez rame. Gledava se, jaz in moja senca, in se karajoč bodriva: Ali ti ni mamica naročala pri poljubu: »Pa glej, da ne boš slabe volje, kadar bo konec«.

Shrani ta pisma, prijatelj Spomin. Ne zavrzi jih. Vzemi jih kdaj v roke, kadar ti bo prazno pri srcu.

Bojim se, da ti zdaj dolgo ne bom imel kaj pisati.

Tvoj Jože

17. februarja 1959

Z jamarji preko Vojskarske planote

SRECKO LOGAR

Iz Idrije nas je nekaj časa spremljal čudovit hudournik Nikava, ki skriva v svojem skalnatem koritu, katero je bilo v tem poletnem času popolnoma suho, mnogo potuhnjene hudobije. Ko pride njegova ura, je sposoben, da preplavi mesto, zaustavi rečico Idrijco in zadrži celo vode naše bistre Soče ter ji skali z rumenorjavo umazanijo njene lepe plavomodre barve. K sreči, da njegova ura pride le poredkoma! Njeno ime pa nam pove, da je Nikava ponikalnica, ki dobiva stalni vodni pritok šele v mestu izpod gradu in okoliških kraških izvirov. Najmočnejši pritok pri gradu ima za Idrijo tako čudovito ime Kamanajs.

Pri Bevku se začne cesta dvigati v strmem klancu, ki je dolg brez vmesnega oddiha dobrih 6 km in nas po težkem sopihanju in razgretju motorja pripelje na vojskarsko planoto pri Kočevšu v višino okoli 1000 m. Tu se začne gričevnata pokrajina z idealnimi smučišči, ki se lahko kosajo z najlepšimi v naši državi — le žal, da so tako težko dostopni in ne morejo priti v poštev za vsakdanjo rabo. Sneg pa se tu največkrat drži od decembra do srede aprila.

Ko smo se kmalu nato nekoliko povzpeli nad cesto na greben, se nam je odprl pogled na venec Kamniških in Julijskih Alp, ki so iz južne strani prav gotovo mnogo bolj mogočne kakor iz severne. Sredi njih je kraljeval mogočni očak Triglav, nekoliko pod vrhom ovit z megleno tančico kakor kak mogočni rimski cesar z belo tuniko. Človek bi rekel, da so našemu velikanu dali ime

Primorci, ker samo od te strani kaže tri glave. Tik pred nami pa je sicer ponižni Porezen mogočno razprostrl svoja slemena in se razšopiril kakor mogočna gora, da smo bili nanj res kar malce jezni, ker bi bili radi pogledali vsaj nekoliko tudi po tolminski dolini.

Zložna cesta nas je kmalu pripeljala na Vojsko, katerega nam je v zadnjih 100 metrih najavila prijazna cerkvica, okoli katere se je nabralo nekaj hiš, med njimi največja in najvišja — osnovna šola.

V mladem in še nekoliko rosnem jutru so se nam oči ustavile na ozadju. Ali je neki umetnik postavil čudovite kulise za pravljico planinsko igro? Ne, to je zopet venec naših Julijcev, ki so se nam prikazali s svojim zahodnim podaljškom. Da, nekoliko na desno je zopet oči Triglav, ki nam bo služil za orientacijo pri spoznavanju ostalih gora. Tu notri pod šolo — pod to najvišjo šolo v naših krajih, pred katero se mora skriti celo Ljubljana z njeno univerzo — je idrijsko planinsko društvo izbralo hišo, kjer je bila nekoč vaška gostilna, da jo bo preuredilo v prijetno planinsko zavetišče. To je bila najbolj posrečena misel idrijskih planincev, ki so sicer glede planinskih postojank zelo iznajdljivi. Tu se ureja in je delno že vseljivo zavetišče s preko 50 ležišči. Tu so idrijski planinci postavili celo televizijski aparat, ker ne morejo spraviti televizijskih valov v njihov kotel, ki leži skoraj tisoč metrov nižje.

V tem zavetišču smo našli že večkrat prijetno prenočišče tudi jamarji, ki smo planincem v marsičem podobni, le da delamo vse v nasprotni smeri. Prav to sorodstvo je bilo menda krivo naše užaljenosti, ko nam je oskrbnica zavrnila naše legitimacije in nam ni hotela priznati znižane prenočnine, dokler nismo potegnili na dan tudi planinskih izkaznic. Potem se je tudi njen strogi izraz na obrazu spremenil v večjo prijaznost. Ker smo bili dobro postreženi in tudi že pošteno utrujeni, smo v tem planinskem svetu zvečer tako trdno zaspali, da smo drugo jutro gladko preložili naš delovni program za celo uro, ker smo se zjutraj zbudili, ko je bil po pokrajini razlit že najsvetlejši dan.

Planinsko vzdušje nas je toliko prevzelo, da smo skoraj pozabili na našo glavno nalogo. Na Vojsko smo vendar prišli z namenom, da mu pregledamo njegovo notranjost. Relativna višina 700 m nad Idrijo nam je dajala upanje, da bomo našli tudi kaj globokega, dolomitna pokrajina pa nam je na drugi strani to upanje podirala. Ljudje so nam pripovedovali o čudovito globokih brezni, v katerih pade kamen šele po dolgem letu v vodo. Prvo razočaranje smo doživeli v neposredni bližini vasi: pri Medvedu in v Drvišču smo namerili globine komaj okoli desetih metrov in se začuden spraševali, če imajo Vojskarji sploh kak občutek za globine.

Zelo razočarani smo se odpravili proti Vojščici. Dišeče trate in senožeti ter gozdovi v ozadju so nas zadrževali. Človek takoj spozna, da je narava tu ustvarila pokrajino za odpočitek utrujenih živcev in je le škoda, da tega ne znamo upoštevati. Tu v to rožnato travo bi se človek zleknil in pozabil na vse! Mi pa hitimo k breznu na Vojščici, v hlad in temo. Lep položen vhod, nato pa nekaj nad 20 m globine. Spustili smo v brezno lestve in prvega jamarja ter napeto pričakovali prvih novic. »Sem na dnu, vendar slutim pred seboj ogromen prostor, ki pada poševno in žarki karbidovke se zgublajo nekje v temi.« Kmalu smo bili tudi ostali pri njem. Previdno smo se spustili po poševnem prostoru ter trimetrsko steno kar preskočili. Prostor se je širil v širino in globino, tudi strop jame je ostal nad nami skoraj 20 metrov. Končno je karbidovka osvetlila tudi zadnjo steno in konec jame. Ogromen podzemeljski prostor je napravil globok vtis posebno na naše najmlajše, obžalovali pa smo, da jama nima nikake kapniške tvorbe, ker je pač zelo mladega nastanka. Ko smo se še razgledovali

po prostoru, so najmanjši jamarji na drugem koncu vzbudili našo pozornost. Za idrijsko jamarsko organizacijo je sploh značilno, da že od začetka vključuje desetletne fantiče, o katerih bi človek dejal, da niso za tako delo. Praksa pa je pokazala, da so na lestvah zelo spretni in vztrajni, v jamah pa pretaknejo vsako luknjo in špranjo. To so prave jamske veverice, ki imajo za seboj že nekaj pomembnih odkritij. Razpoka v nasprotni smeri se nam ob prihodu ni zdela pomembna in prehodna. Za take fantiče pa je prehodna vsaka špranja in kmalu so nam javili, da so prodrli v krasno zasigan prostor, ki ima tudi zelo lepe kapnike. To je starejši del jame, ki bi bil tudi turistično zelo zanimiv, če bi bil vsaj nekoliko laže dostopen. Lep kotiček našega podzemlja bo ostal skrit v globini in dostopen samo ozkemu krogu jamarjev.

Jama pri Žgavcu ob vhodu ni obetala mnogo, vendar nas je kar zadovoljila s svojo dolžino okoli 50 m in smo jo z veseljem vrtali v naš jamarski kataster. Ko smo nato prišli do brezna pod Medvedom — na Vojskem je namreč vse polno Medvedov — nas je iznenadil impozanten vhod, ki je padal strmo v globino. Na dnu smo naleteli na ledene sveče, kar je naše upanje, da smo odkrili večji kraški objekt, še povečalo. Takoj nato pa tisto značilno jamarsko razočaranje: še ozka razpoka, v katero smo poslali najbolj suhega jamarja in konec! Narava se včasih čudno poigra s človekom: vhod, ki bi ga primerjal z lisičjo luknjo, te pripelje v ogromne podzemeljske prostore, velikanska odprtina, ki te navda s čudovitim navdušenjem, pa te že po nekaj metrih skrajno razočara.

Se eno upanje nam je ostalo. Po vsej vojskarski planoti so nam pripovedovali o veliki Hvalovi jami z zelo lepimi kapniki, ki pa leži daleč na Perdenskem vrhu, katerega breg že pada proti Tribuši. Končno smo se odpravili tudi v ta oddaljeni kraj. Spotoma nas je ustavila globoka in divja soteska potoka Gačnik z zelo starimi vodnimi zaježitvami, o katerih so ostali še vidni sledovi. Čas nam ni dopuščal, da bi se spustili po njenem globokem in divjem koritu, po katerem pada vodni tok v lepih slapovih in brzicah. Kamnita podlaga je tu iz mnogo bolj čistega apnenca, saj smo se že popolnoma približali Trnovski planoti, ki je ležala tik pred nami s svojo ogromno gmoto na nasprotni strani tribuške grape. S pomočjo prijaznega kmeta smo bili kmalu pred vhodom jame, ki bi je sami nikdar ne našli, ker leži sredi strmega pobočja, ki pada v dolino Gačnika. Tu je vidno še nekaj sledov ležišč ranjencev, katere so med borbo skrivali partizani. Po krajšem in visokem rovu smo se znašli v večji dvorani, ki je morala imeti nekoč krasne kapnike, od katerih pa je ostalo samo še nekaj tvorb. Jezerce na levi strani je zbudilo posebno pozornost biologov. Vsa jama je močno zasigana, zato smo z zanimanjem prodirali po ozkem rovu v drugi večji prostor, kjer je kapniško bogastvo bolje ohranjeno. Ocenili smo jo za lepo in zanimivo jamo majhne velikosti. Nato smo začeli z merjenjem in ko smo seštelili vizure, skoraj nismo mogli verjeti, da ima jama okoli 50 m dolžine. Zopet se je uveljavilo staro jamarsko pravilo, da človek pri ocenjevanju po občutku pomanjša velike jame, majhne pa poveča. Za naš trud smo bili prav dobro poplačani.

Ob izhodu iz jame ponovno razočaranje: Pokrajina je postala temna, ker so nebo prekrili oblaki in začele so padati prve deževne kaplje. Razdelili smo se: Prva skupina mora nazaj na Vojsko, da prinese v Idrijo opremo, ki smo jo pustili v planinskem zavetišču, druga skupina pa v dolino z najtežjo opremo ter v Dol. Tribuši na avtobus. Spotoma smo želeli izmeriti še brezno »Za grabnom«, ki daje slutiti precejšnjo globino, ima pa tako ozek vhod, da smo lahko spustili v njega najmanjšega jamarja. Ko je bil v globini okoli 15 m, je vrv odkrčila iz stropa večje kamenje, ki je z velikim truščem padlo v globino. Zastala nam je sapa, vendar niti lestev niti vrv nista trznila, zato smo strah potlačili. Iz

globine pa ni bilo glasu in prešle so mučne sekunde. Tudi mlademu jamarju je bilo v globini zaprlo sapo in je kar precej časa trajalo, da je prišla do nas njegova prošnja, da ga potegnemo na plano. Ko je bil zunaj, smo se smejali drugo drugemu, veseli, da ni bilo nič hudega. Tisočletja je čakalo to brezno na jamarje in bo moralo počakati še nekaj časa, ker nas ob prvem obisku ni sprejelo dovolj prijazno. Takrat bomo v tej okolici preiskali še nekaj drugih brezen in jam, za katere smo izvedeli šele ob našem odhodu.

V Dol. Tribuši smo vsi premočeni že od daleč zagledali odhajajoči avtobus. K sreči pa je naše divje kriljenje zagledal tudi sprevodnik in nas počakal. Še danes smo vrlemu fantu od srca hvaležni.

Zapiski s transverzale

IVAN SUMLJAK

25. VII.

Odpravili smo se na Skuto. Od Cojzove do vrha je poltretjo uro hoda. Hodili smo pa dlje. Saj ne moreš hiteti mimo tolike prirodne lepote. Zdelo se mi je, da imam krila, tako lahko sem hodil.

Cvetice so bile že pokonci, vse umite in z briljanti okrašene. Sleč, spominčice, madronščica, rumeni mak, pogačica, kosmatinec, velesa ledenodobka, izrodna zlatica, čemerika, preobjeda, zali klobuček, lepnica, zvončnice, ranjak, lepi jeglič, plahtica, šipek, smiljka, repuš, razni kreči, zaspanček, črvinka, petoprstnik, slečnik, vrbe pritlikavke in tako dalje, brez konca. Kakšna lepa domača imena! Vsa ta pisana družba je šla mimo nas, prelepa panorama. Vsak cvetek vabi: Poglej še mene! In tako le počasi stopaš dalje. Velika večina cvetic je bila v bujnem cvetju, le nekatere, kot pogačica, so se za to leto že poslovile, druge pa se šele pripravljajo na svatbeni pir, — preobjeda, svečnik. Kdor enkrat vidi čudoviti gorski cvetnik v Savinjskih planinah, ga ne more nikoli več pozabiti, srce mu je za vedno polno gorskih cvetic. Videl sem versaillske vrtove, Kew Gardens v Londonu in druge vrtove. Prelepi so, toda so človeško delo, naš savinjski vrt pa so ustvarile vile same. Zato, transverzalist: v imenu lepote te prosim, hodi počasi in glej! Transverzala ni rekord, je mnogo, mnogo več, in bolje je, da jo prehodiš v petih, desetih letih kot v enem mesecu! Ne bo ti žal!

Pot na Skuto s te strani ni težka, toda hvaležna. Redko da ne naletiš na eno ali več čred pasočih se gamsov. Oko se rado ustavi na teh lepih živalih. — Razgled z vrha je bogato plačilo za trud. To je praktični zemljepis in eden glavnih namenov transverzale. Eva in Adam sta se nemalo začudila, ko sta videla, kako lahko z zemljevidom in kompasom določiš, kar vidiš pred seboj. Malo smo se vadili in znala sta tudi ona. Na nadaljnji poti smo se večkrat ustavljali, hotela sta kaj določiti. Eva je dejala: »Kompas si moram takoj kupiti!« Kompas ti lahko reši življenje, posebno v megli ali temi. — Na Skuti je bila blazinica za stampiljke popolnoma suha in vsa znana sredstva, da bi jo prisilili, da da od sebe še nekaj barvila, so bila zaman. Zato sem poskusil še poslednje: Vprašal sem Evo, če ima kaj ruža pri sebi. Malo je zardela, nekoliko pobrskala po nahrbtniku in mi dala nekaj rdečega. In šlo je. Sklenil sem, da si napravim svojo lastno blazinico, tako za vsak primer.

S Skute smo se podali na Grintovec. Izbrali smo si pot pod Dolгим hrbtom. Ta pot je del transverzale, iz neznanih razlogov pa je oštevilčena z rimsko enko. Kdo ve, zakaj? Zdi se mi, da nobena stvar ne dela markacistu toliko neprimlik kot transverzalna enka. Včasih je tako velika, da se je kar ustrašiš, največkrat pa je sploh ni. Po navadi je opremljena spodaj z vodoravno črto, mnogokrat je poleg še pika. Vsekakor bi morala biti številka bolj pogostna, najbolje poleg vsake markacije, in napisana s tanjšim čopičem. — Zelo všeč so mi rdeče črtaste markacije, ki po skalnem terenu, zlasti po podih, lepo kažejo smer poti. V mislih imam 10–20 cm dolge rdeče trake na skalah.

Žepni višinomer mi je dobro služil. Vedno sem vedel za točno nadmorsko višino, vedel pa tudi, koliko imam še do cilja. Višinomer pa je tudi barometer, torej vremenokaz. Društva bi si naj omislila vsaj en tak aparat.

Na Cojzovo kočo sem se vrnil po stari, sedaj malo hojeni poti preko Dolgih sten. Nekoliko pred menoj sta prispela do kočice dva nosača. Nemalo sem se začudil, ko mi je povedal oskrbnik, da je eden od njiju prinesel v koču tovor 71 kg, drugi pa nekoliko manj. In to iz Kamniške Bistrice! Še živijo med nami pravi Krpani. V koči sta malo pokramljala, nato pa se zopet otovorila z drugim, zdaj nekoliko lažjim bremenom praznih pivskih steklenic in veselo zapustila kočo. Še prej pa sem sam preizkusil težko breme, tako bolj na skrivaj. Nekaj korakov sem res lahko napravil. — Drugod imajo za planinsko embalažo posodo iz aluminija. Tako tehtajo pivske posode le 1/16 tega, kar tehta pivo v njih. — Proti večeru je prišla v koču skupina turistov, samih transverzalistov. Bili so živahni mladi ljudje, toda precej utrujeni. Že drugo leto hodijo po transverzali.

Dolci so ledeniška tvorba. Hodiš po grobljah in med ledeniški balvani. Grintovec je bil v megli, zato me sonce še ni doseglo in imel sem prijetno pot v hladu. Gamsi so me leže zvedavo ogledovali in se jim ni zdelo niti vredno, da bi vstali. S take bližine jih še nisem gledal. Meja med spodnjimi in zgornjimi. Dolci je krepko poudarjena s povprečno moreno. Markacija kaže na levo v ogromno melišče. Če hočeš priti do transverzale, ki drži od Grintovca preko Dolške škrbine na Kočno, moraš tukaj prečkati melišče in transverzalo res kmalu dosežeš. Jaz pa sem jo ubral po melišču na levo navzgor. Hoja po živem melišču je nevhaležna in utrudljiva. Ko pa sem dosegel trdne skale, je šlo naglo. Stara markacija mi je kazala pot. Prav pod vrhom Jezerske Kočne me je v neki razpoki pozdravila modrina triglavske neboglasnice. Na vrhu sem oštampiljil svoje razglednice, ki jih je bilo po vsaki koči nekaj več, se okrepčal in se dolgo razgledoval. Čakal sem tudi na svoja prijatelja, saj smo se včeraj domenili, da se dobimo na vrhu Kočne. Pa ju ni bilo.

Pot s Kočne do Češke kočice je klasična, lahko bi jo primerjal z znamenito jubilejno potjo na Prisojnik, le da nima okna, zato pa ima polico, po kateri prideš dlje le tako, da se plaziš po trebuhu. Pot je dobro nadelana, markacije, vrvi, klini — skoraj vse v redu. Le na nekaj mestih je nekaj izpuljenih klinov in zato vrv ni povsod dobro napeta. Pri omenjeni polici sem srečal svoja planinska tovariša. Dogovorili smo se, da ju počakam, kar sem prav rad storil. Kdor zna na tej poti gledati — imenuje se Kremžarjeva pot — lahko mnogo vidi, se lahko marsičesa nauči. Do kočice je 1000 m spusta.

27. VII.

Češka kočica ima lepo lego. Prijazno nas je sprejela, nasitila in napojila, vseh osem, samih transverzalistov, ki smo se zbrali proti večeru v koči. Veselil sem se že prepotrebne nočnega počitka. Pa ni bilo nič. Proti večeru, bila je

sobota, so prišli še drugi gostje iz doline in nekaj jih je bilo tudi »von oben«. Kar ob sedmih se je pričelo in trajalo do polnoči. Harmonika, petje, jodlanje, ples, smeh in vpitje. Znameniti Holzhacker-Marsch sem slišal gotovo desetkrat, jodlarica je bila neutrudna in harmonikar tudi. Res, proti polnoči se je polegla divja gonja. Navsezgodaj sem krenil proti Jezerskemu. Od obeh prijateljev sem se poslovil že včeraj.

Hladno, rosno jutro me je osvežilo, še bolj pa umivanje pri prvem studencu ob poti. Pot je prav zanimiva; nekaj časa hodiš po apnencu, potem pa prideš v področje prvotnin. Tu se svet močno spremeni in zdelo se mi je, da sem na Pohorju, mehka pota, obilje vode.

Nato me je sprejela za nekaj časa cesta. Toda ob živahni, šumeči Kokri so bili trije kilometri kmalu za mano. Pri Kanonirju v Podlogu sem zavil na desno v romantično dolino Storžiškega potoka. Le na začetku doline je nekaj kmetij, potem pa nisem srečal žive duše. Zato pa je bila flora tem bujnejša. Posebno všeč so mi bili velikanski repuhovi listi in razni osati. Na več mestih polzi voda po skalah, pokritih z mahom. Tu se tvori lehnjak. Mah namreč vsrka iz vode ogljikov dvokis, topilna moč vode se zaradi tega zmanjša in apnenec se izloči in obda rastline s tanko skorjo. Tako mah okameni in napravi se lehnjak. Ta je spočetka luknjičav in lepo kaže rastlinske oblike, nato pa postane gost in celo uporaben kot gradivo.

Pred menoj se je bleščala prelepa piramida Storžičeva. Tja mi je treba priti, toda šele jutri bom tam. Prenočeval bom na Podstoržiču ali pa malo više v lovski koči. Sredi senožeti je lepa koča z napisom Kitajska koča, 1020 m. Bila je zaklenjena, toda voda pod kočo, lepa senožet, mir in košati javor so me zvabili na dveurni počitek.

Do naslednje postojanke, lovske koče na Jekarici, je še slabo uro hoje. Tudi ta koča je zaklenjena, toda Vodnik po transverzali lepo pravi: V lovski koči je na podstrešju dovolj prostora in dehtečega gorskega sena za zakasnelega potnika, ki se bo rad predal blagodejnosti gorske samote.

28. VII.

Kmalu sem dospel do gozdne meje, še nekaj okrnelih panjastih bukev in začelo se je rušje. Z grebena Bašelskega vrha me je opazoval gams. Bil je na straži. Pa je menda kmalu spoznal, da nisem nevaren.

Le pol ure sem hodil do vrha Bašelskega sedla. Čudovit razgled na gorenjsko stran! Zemljevid in kompas sta mi povedala vse, kar sem želel. Pot do vrha Storžiča je za pravega turista prav dolga, zaradi lepega razgleda namreč. Venomer občuduješ lepoto domače zemlje, zdaj ravne, zdaj gorate, pozidane, zelene, skrbno obdelane in zopet kamnite. Posebno lep je bil pogled na Kočno, — sedmerozobo krono ima na glavi, — in na njene vazale Grintovce; oko ti pa lahko seže tudi daleč preko državne meje in še potnega lista ni treba zato! Nič manj rado pa se oko ne ustavi na živobarvni preprogi gorskega cvetja, trave in mahu, o kateri mnogi pravijo, da je najlepša prav v slovenskih Alpah. Nikjer drugje ne najdeš takega pisanega bogastva. Mislim, da bo to držalo. Še prav na vrhu Storžiča sta me pozdravila pisana madronščica in rumeni Kernerjev mak. Če ga utrgaš, mu takoj od žalosti odpadejo cvetni listi. — Žiga ni bilo.

S Storžiča sem se spustil mimo Nagelnovih čeri in Škarjevih peči proti domu pod Storžičem. To pot sem si izbral zaradi prekrasne rastlinske odeje,

na katero me je nekdo opozoril. Rastlinstvo je tukaj skoraj tropično bujno, kar povzročajo primerna tla, toplota in obilica vlage.

V koči so mi kar dobro postregli s tem, kar jim je še ostalo. Prejšnji dan je bila namreč nedelja. Shrambo so izpraznili. Proti koncu tedna pa se bo zopet napolnila za naslednjo soboto in nedeljo. Zato je turist med tednom bolj skromno postrežen. Nerodno je, če tolikokrat sliši: »Veste, včeraj je bila nedelja, prišlo je mnogo gostov in...« To je pogosten pojav v nekaterih, zlasti nižje ležečih planinskih kočah. Nekako bi se ta zadeva dala urediti.

Pot proti Zaloški planini je posebno v geološkem pogledu zanimiva; menjavajo se apnenci in skrilavci. Vse to se kaže v rastlinstvu in obilici vode. Na Zaloški planini je planšarska bajta, ki je obenem skromno planinsko zavetišče. Ljubezniva starejša ženska mi je postregla z malinovcem. Imela je obisk, dva vnučka iz Borovelj. Slovenski nista razumela.

Preden prideš do Tolstega vrha, se še enkrat prav pošteno spotiš. Tolsti vrh je pokrit z rušo. S tega vrha drži ravna, prava promenadna pot do Kriške gore. Po visečih travnikih so ponekod kosili, drugod pa že pospravljali seno v dolino. Trava je bujna in seno dehteče, toda delo je težko.

Simpatična koča na Kriški gori me je prijazno sprejela. Tudi tu so bile zaloge izčrpane. Toda že drugo jutro se je mladi oskrbnik odpravil s svojim sivcem po nove. Všeč mi je bil napis pri koči: Ne misli, da ti je šopek gorskih cvetic v ponos!

Na poti proti Tržiču sem bil v gosteh pri malinah. Čim nižje sem prišel, tem slajše so postajale. Iz doline, iz Tržiča, je že prihajal hrup, glas dela. Planinskega miru je bilo konec, konec pa tudi moje samote.

Na transverzali sem srečal precej turistov, povečini transverzalistov. Ali je ta slovenska planinska pot res tako oživila naše planinstvo?

mladi pišejo

Na Triglavu

JOZE SRAKA

Lani sem bil v Gozdni šoli v Bohinju. Po uspešno opravljenem tečaju smo šli na Triglav. Zgodaj zjutraj je kolona z nahrbtniki otovorjenih mladih ljudi krenila proti slapu Savici. Ker gre pot skoraj po ravnem, smo bili hitro pri slapu. Bobnenje vode nas je navdajalo s posebnim občutkom.

Krenili smo po strmi stezi proti koči na Komni. Pot ni bila ravno dolga, vendar smo hodili precej težko, ker smo se stalno vzpenjali. Končno je bilo hoje po gozdu konec in prišli smo na planoto. Še nekaj minut in bili smo pri koči. Pri koči smo nehote obstali. Pred nami se je odprl pogled na ves bohinjski kot. Globoko pod nami je mirno in spokojno ležalo Bohinjsko jezero. Le nekaj čolnov in jadrnic se je zibalo na njem.

Po kratkem počitku smo nadaljevali pot proti Triglavskemu jezerom. Po nekaj urah prijetne hoje smo zagledali čudovito, v skale vklenjeno Črno jezero. Videli smo tudi Komarčo in na njenih pobočjih mnogo cvetic. Ob skale so se stiskale rušice modrih zvončnic in s strmih pobočij so nas pozdravljala stebila košutnikov s komaj

se odpirajočimi rumeni socvetji. V koči pri Triglavskih jezerih smo se ustavili samo za toliko, da smo izpili čaj, potem pa smo nadaljevali pot mimo prekrasnih triglavskih jezer do koč na Prehodavcih. Večeralo se je že, ko smo prispeli v koč. Tu so nas že čakali nekateri naši tovariši, ki so hodili hitreje in zato prišli nekoliko pred nami v koč.

Noč smo slabo prespali. Zjutraj sem gledal s soncem obsijane vrhove in pozabil na vse težave, na neprespano noč. Zato sem bil zelo vesel, ko me je vodja skupine opozoril na odhod. Napotili smo se proti Tržaški koči na Doliču. Svet se je popolnoma spremenil. Namesto cvetic in zelene trave smo videli velikanska melišča, v kotanjah pa je bil celo sneg. Od Tržaške koč smo nadaljevali pot do Planike. Na poti smo še nekajkrat videli majhne trave, sčasoma pa je izginila tudi ta. Gole skale so bile razmetane, kakor da bi se kdo z njimi igral. Še majhen vzpon in že smo bili v Planiki.

Naslednjega dne se je nebo napolnilo z oblaki. Vsi smo pričakovali dež, a smo se kljub temu odpravili proti vrhu. Navzgor je šlo še kar dobro, saj nas je gnala želja, da bi stopili na najvišji vrh domovine. Na vrhu pa nas je zalotil dež, nato še toča. Hitro smo se odpravili proti Planiki. Kolona, ki je bila prej na pogled tako lepa, je naenkrat izginila. Vsak je hotel biti čimprej v koči.

Naslednjega dne smo se odpravili proti Vodnikovim koči, a od tam proti taboru. Težko smo se odtrgali od te lepote in se odpravili v Bohinj. Bil je nepozaben izlet, zame Prekmurca še celo.

Spomnil sem se ...

JERNEJ MIS

Brez oblčka. Pozen februarski dan. Sama sva bila med macesni, pod tiho steno Mojstrovke, prepreženo s poševnimi zasneženimi policami, ki se vlečejo naprej v ostenje Travnika in še dalje, sama na vsej kotanji Slemenca, ne zapuščena, samotna, ne revna in ne žalostna ...

Midva in gore. Sedela sva na skali, naslonjena na bog ve koliko stoletno viharnikovo steblo, brez misli, le s polnimi pljuči rezkega zraka, z očmi polnimi lepote in prenatranim srcem nepopisnih impresij. Začudil sem se, ko mi je muha sedla na roko. Sramežljivo, neodločno, toda bila je tu. Potem se je odločila za drevesno skorjo. Borut se je mazal s kremo in polglasno požvižgaval »Come prima«. Motil bi bil, če bi bil glasnejši in sam je to čutil. Sonce naju je slepilo. Nebo, sneg, gore, površina smučí, jeklenke, neskončna igra svetlobnih refleksov. Tolikokrat slikani Jalovec z Ozebnikom in Kotovim sedlom je vstajal iz doline lep in ponosen, nem in mrk. Ponce tudi v soncu in veličastna veriga Visokih Tur, kot prelep okvir enakovredni sliki, vse skupaj pa kot očarljiva kompozicija barv in oblik, vzvišena nad kritiko galerijskih in muzejskih profesionalcev. Oh, vtisi, vtisi, zasidrajte se vame, ostanite v meni lepote, za dni, ki ne bodo, kot je ta!

Rahlo brnenje ... Sledila sva mu od horizonta na vzhodu, dokler ni izginil nekje za Velikim Klekom. Borut mi je rekel: »To sedajle že govori o letališču.« Vzburilo me je prijetno, vzpodbudno, kot v otroški dobi obljuba, da se bom peljal z avtom. Rad imam avion, to je vse.

Sonce se je bližalo Jalovčevi strehi. Ni še izgubljalo moči. Spregovorila sva nekaj stavkov, neizpeljanih, le nakazanih. O dekletih ... In Borut je povedal nekaj o sebi, prvič mislim, da je povedal kaj o sebi. Vase zaprt človek je. In nisva prijatelja, le znanca sva. V mestu se komaj pozdraviva. Vsak svoja pota hodi, različnih mišljenj in dejanj, danes pa sva preživela lep dan tu na Slemenu. Kot bi se dolgo in dobro poznala in razumela. Gore so naju zbližale — za en dan. Težko je bilo premagati lenobo, vstati, si obleči srajco in navezati smučí. Sneg je dobival rahel rožnat odsev — bližal se je večer.

Gore, gore, le ve hranite božanski napoj, ki od sreče omamlja, svetuje, tolaži, rani in zdravi, riše in barva v našo dušo. Mi pa imamo željo, moč in voljo, da najdemo izvir in se odžejamo.

Iz uredniške listnice

Na pobudo Planinske založbe in posebej njenega načelnika tov. Stanka Hribarja je PZS sklicala sestanek s sodelavci Planinskega Vestnika in sicer 21. maja 1959 v knjižnici Trgovinske zbornice v Ljubljani.

Sestanek, ki je trajal od 14. do 18. ure, je vodil tov. Stanko Hribar. Uvodoma je povedal, da je na idejo o takem sestanku prišel v razgovoru s tov. prof. Evgenom Lovšinom.

Prof. Lovšin je prvi povzel besedo. Njegova izvajanja prinašamo dobesedno, ker marsikaj pojasnjujejo, obenem pa nakazujejo problematiko planinskega slovstva pri nas in posebej našega glasila.

Tov. Evgen Lovšin je dejal:

»Današnji sestanek je povzročilo občutje, da se planinski pisatelji pravzaprav srečajo samo v »Planinskem Vestniku«, sicer pa samo nekateri ne prepoznajo, po naključju pri različnem bodi športnem bodi pri upravnem planinskem delovanju. Srečanje v Planinskem Vestniku in nekaterih drugih publikacijah je seveda neosebno. Osebnostno spoznavanje, razgovori o temah, ki nas vse zanimajo in družijo, tedaj sestanki — kakršen je danes ali v kaki drugi obliki, pa je živo, življenjsko. Primerov takih oblik v stalnih organizacijah n. pr. raznih klubih imamo dovolj, na primer klub kulturnih delavcev. Tovariše Westra, Mazija itd. verjetno večina pozna tudi osebno. Vidne funkcije Planinske zveze in planinskih društev poznamo še bolje, a če že posežem po nekaj mlajših imenih n. pr. Levstek, Blažej, pa osebni stiki, posebej starejših z mlajšimi in obratno, močno šepajo.

Kaj si obetamo od takih sestankov? V razgovorih, v živi debati, v borbi mnenj o mnogih aktualnih vprašanjih v planinstvu bi se morda izkristalizirale nove misli, morda dale temu ali onemu nove pobude, morda bi se posredovale nove delovne metode, gotovo pa bi se obravnavala tista poglobljena črta razvoja v planinstvu, njegov napredek, njegovo upadanje, krize v domačem in svetovnem merilu in s tem v zvezi vzroki, posledice in novi ukrepi. To bi na drugi strani lahko vse plodno vplivalo na planinsko literaturo.

Ceprav je bila intuicija prej in bo v bodoče poglobljena, osebna nota v spisju, odnos — znanstveni ali pesniški — do gradiva odločujoč, se delovne metode izpopolnjujejo in napredujejo. Ne mislim tu samo na metode znanstvenega dela, imam pred očmi tudi velike pesnike in pisatelje, ki so med svojim ustvarjanjem in med delom morali prečitati toliko in toliko virov, toliko in toliko del predhodnikov. Velja pravilo, da naj se pisec o neki stvari seznani z vsem, vsaj poglobljenim gradivom, ki je že tukaj. Želim ostati skromen, a moram navesti primer iz lastne prakse: Če bi bil preštudiral ne samo Kidričevega Prešerna, temveč še druge članke in publikacije o ljubljanski Šmarni gori, bi bila v Planinskem Vestniku lani priobčena »Srečanja« na tej gori neprimerno boljša in še vedno si očitam, da sem poslal uredniku sad, ki še ni dozorel.

Tedaj: Pisanje današnjega časa naj bo dialektično, razvidno, historično, da se izognemo ponavljanju in da nam pomaga k novim idejam.

Po eni strani se nam lahko očita ponavljanje, po drugi strani pa tisto o večni pesmi o lepota prirode. Tu bi rad citiral Finžgarja, ki nam v svojih spominih sporoča o svojem razgovoru z Ivanom Cankarjem: »Mene ni učil nihče, dokler se nisem seznanil z obema Cankarjema...« »Namesto, da vrtinčiš besede, pišeš o pomladi, zapiši samo: Bila je pomlad. Vse je klilo. In konec!« Kmečko dekle je Finžgarju pisalo: »Povejte mladim pisateljem, naj nikar ne popisujejo na celih straneh, kako vse cvete in ptički pojo in travca zeleni. Mi sami to bolje vemo in občutimo, ko živimo sredi narave.«

Seveda cenimo Finžgarjeve opise triglavskega tur tudi v tem pogledu, no, poplava takih dovolj naravo opisujočih člankov, ne samo pri nas, je pri čitateljih vzbudila vtis dolgočasje.

V uvodnih člankih (Planinski Vestnik 1954/55/56, str. 1 in sl.) je urednik Tine Orel lepo označil bodočo vsebino Planinskega Vestnika. K temu ni kaj dodati. Le, krivda je na nas, pisateljih, da nismo urednika dovolj podprli.

Taki sestanki, kakor je danes, naj bi torej imeli namen pomagati uredniku pri njegovem res težkem in požrtvovalnem poslu. Če bi bili taki sestanki po dvakrat ali trikrat na leto in bi se priključevali uredniškemu odboru Planinskega Vestnika, — seveda samo s posvetovalnim glasom, bi bila to že trdna in stalna organizacijska oblika. Podobno sodelovanje najdemo pri velikih leksikonskih in enciklopedičnih delih.

Ne želim zaiti v podrobnosti, ki zahtevajo več časa in sistematičnega opazovanja. Vendar, če vzamem pod povečevalno steklo samo znanstveno delo. Nekdanji veliki planinci so bili geografi, geologi, botaniki. Danes so se te vede ne samo osamosvojile, temveč se tudi močno specializirale. V geografiji imamo geomorfologijo pa tudi antropogeologijo, to je odnos človeka do prirode, vpliv prirode na človeka; morda je tu, ker je mlada veja, še kaj posla za planinca. Pri vsem znanstvenem delovanju planincev naletimo, če imamo Planinski Vestnik pred očmi, na vrsto znanstvenih revij, (Geografski Vestnik, Etnografski Vestnik, Proteus, itd.) in zbornikov, stalnih in občasnih (Tolmin, Pod Triglavom, Dolenjski itd.).

Mnogi mladi planinci — študenti in znanstveniki pišejo v te časopise. V občasnih zbornikih je bilo obilo izvrstnih člankov, ki bi spadali v Planinski Vestnik in ki bi bili v prejšnjih desetletjih tiskani v Planinskem Vestniku, ko pisateljem še ni bilo tega prostora na voljo. Če bi mesto občasnih zbornikov z isto finančno pomočjo izšle n. pr. dvojne številke Planinskega Vestnika, bi bilo to gradivo uvrščeno v tako velik opus — kakor je 57 letnikov Planinskega Vestnika. Imeli bi več čitateljev in gradivo bi bilo bolj dostopno vsem, ki se za to zanimajo.

Katerihkoli tež iz programa tov. Orla bi se dotaknili, bi morali iti v širino in globino.

Morda se bo še današnji sestanek dotaknil vprašanja, kako naj pišemo tiste članke, ki opisujejo posamezne ture. Opis planinske ture je po količini, pa tudi po namenu naše planinske revije poglavitno literarno delovanje. Ravno pri tej vrsti planinskega spisa se počasi udomačuje monotonost, ki pa ne bi morala kvariti kvalitete, če bi se v večji meri opisovala doživetja predhodnikov in lastna doživetja, v manjši meri pa se upoštevali geomorfološki pregledi, če že niso važni v kateremkoli pogledu. Pri novih smereh je itak važen podroben tehnični opis na koncu. Seveda ista in na isti način opisana doživetja, kakor v mnogih drugih spisih, tudi ne prispevajo h kvaliteti. Končno je le treba vedeti, da je vsaj nekaj originalnosti, čustvene topline, odnosov do ljudi, vsaj nekaj ali znanosti ali poezije ali karkoli, kar vzbudi zanimanje in privede širši krog čitateljev na sebe.

Naj zaključim te na hitro na papir vržene misli z naslednjimi konkretnimi predlogi:

1. Planinska zveza naj vsaj dvakrat ali trikrat na leto skliče planinske pisatelje iz vse Slovenije z uredniškim odborom Pl. V. in Pl. založbe na posvet, a krajevni literarni večeri naj bi bili večkrat.

2. Planinski pisatelji naj bi prispevali vsako leto za Plan. V. vsaj en do dva članka, da bi tako uredniku olajšali delo.

3. Pl. V. naj bi prinesel iz svetovne planinske literature vsako leto vsaj tri do štiri prevode najboljših člankov iz tujih revij, knjig ali časopisov.

4. Članke nagrajevati po kvaliteti in upoštevat, da en dober članek zahteva več tednov, če ne mesecev, časa, truda in denarja, da bi tako vzpodbudili pisatelje k čim boljši kakovosti.

Po diskusiji prof. Lovšina je govoril urednik o PV kot glasilu PZS, o mladini in mladih sotrudnikih, o številu dosedanjih sotrudnikov (korespondentov je ca. 200, letno se tiska 70—85 avtorjev) in o usmerjanju našega planinskega slovstva.

Za njim se je oglasil k besedi prof. Marijan Lipovšek z ugodno oceno PV, vendar s pripombo, da bi se dala kaka stvar še izboljšati, treba pa bi bilo govoriti o problemih, ki sta o njih razpravljala prof. Lovšin in urednik Orel, posamič, ne o vsem naenkrat.

Dr. Miha Potočnik sodi, da nobeno glasilo ne more biti vedno na isti višini, da je popolnoma naravno, če je kaka številka pod običajnim nivojem. Pogreša mladih pisateljev, ki bi morali zdaj prijeto za pero in vtisniti svoje gorniške podobe na straneh PV, kajti oni so zdaj »gospodarji« gora in jih popolnoma drugače gledajo kot starejši in najstarejši, s stališča svojih let in moči. V PZS je včlanjenih 15 000 mladincev. To se mora odražati tudi v PV.

Dr. Cene Malovrh soglaša z dr. Potočnikom in prof. Lipovškom, pritrjuje prof. Lovšinu glede prevodov boljših člankov iz tuje planinske literature in glede zbornikov, ki bi jih zbrala in omogočila posamezna PD.

Tov. Stazika Černič obrne razgovor na drugo točko dnevnega reda, na problem planinskega slovstva pri nas. Vprašuje se, zakaj se PZ ne loti prevodov iz tuje planinske literature, predvsem pa, zakaj se ni izvedla zamisel o reprezentančnem albumu planinskih fotografij tov. Jakca Čopa.

Tov. Hribar je nato govoril o finančnih možnostih, o dosedanjem delu PZ in o delih, ki bodo v kratkem izšla. Ponovil je znani predlog o literarno znanstvenem

odseku pri PZS, ki bi tvoril nekak založniški svet pri PZ. Lahko je narediti program, nerodno pa je, če taka založba potem zaradi pomanjkanja sredstev propade, kakor je na primer pred vojno Planinska matica. Zadeva albuma se plete že sedem let in nikamor ne pride, ker se vsi boje visokih stroškov. Tov. Čerņičeva meni, da bi stvar nedvomno »šla«, treba je le propagande in subskripcije, založba pa naj ne bi iskala zasluŹka, ampak se zadovoljila z lastno ceno. Teksti naj bi izšli v slovenščini in treh tujih jezikih.

Končno je po živahnem razpravljanju o delovanju PZ spregovoril še senior naših planinskih pisateljev inšpektor Josip Wester in okrenil razgovor spet k PV, ki mu je zvest sotrudnik že več kot trideset let. Prof. Wester sluti, da se bliŹa planinstvu kritična doba zaradi raznih campingov, taborjenj, motorizacije in tehnike. Treba bo mladini kazati pot v gore v klasičnem smislu, tej mladini pa dajati napotke, kako naj piše, da bo zanimivejše. PV naj ostane spričo majhnih moŹnosti in sredstev omnibusno glasilo slovenskega planinstva, glasilo mladih, najmlajših, starih, starejših in najstarejših. Sicer pa Źeli, naj bi v nonpareilu ne izšla v PV nobena notica več, »kajti brez povečevalnega stekla je starejši bralci ne morejo čitati.«

Ob 18 je tov. Hribar zaključil sestanek ob splošnem soglasju, naj bi se taki sestanki večkrat vršili.

*Nekoč na planinah mogočen vladar,
v otoŹne se misli pogrezne kozar.
Stoletja je rod njegov koze redil,
se oče in ded je za kruh tu boril.*

*Źe mlad se kot deček med rušjem je smukal,
se s skale na skalo za čredo lovil.
Veselo je doli v dolino zaukal,
ko zgubljeno kozo je v skalah dobil.*

*Premagala ni ga mogočna narava,
ko v sneŹnem viharju se z njo je boril,
mu smrtna nevarnost bila je zabava,
saj v borbi on vedno zmagovalec je bil.*

*A zdaj pa nesrečna ta gozdna uprava
kozarja preganja, da res ga je strah.
Pa pravijo, taka je nova postava,
poslušati moraš kar hitro, na mah!*

*O, ni le Bovčan, ki bo čutil težave,
je Trenta in Bavšca, Lepena, Sočan;
zaradi prepovedi gozdne uprave
trpel bo še Źagar, pa PluŹna, LoŹan.*

*V teh Źalostnih mislih moŹak se zdaj zdrzne,
v pest stisnjeno roko iztegne na udar
in trpek smehlja mu čez lice se trzne,
preroško zaŹuga v dolino kozar:*

*Oj vi, ki ste s hribov nam koze pregnali,
napravili v gorah ste skoraj nemir.
Mi bomo pač kruha drugod si iskali,
a vam bo še Źal za izvrstni naš sir!*

*Pomagajte najti nam take ovčice,
da volna bo vredna kaj več kot njih sir;
pozimi jo spredejo naše Źenice,
bo polna mošnjica in v hiši bo mir!*

ANTON KUTIN

Kozja tragedija

*Po strmem pobočju se vzpenja kozar,
še zadnje tri koze med rušjem poganja;
mu sončnega dneva prav malo je mar,
le usodo preklinja, ki koze preganja.*

*Utrujen popne se do skalne police,
na skalo naslonjen si glavo podpre;
z rokavom otre si oznojeno lice,
se s tuŹnim pogledom v dolino zazre.*

Anton Kutin je nedavno umrl. O njem bomo prinesli nekrolog, ki ga je napisal prijatelj mu Ludvik Zorzut. Pesem o trentarskem Kozarju naj izide v njegov spomin. Bil je velik ljubitelj Trente.

SESTANEK PREDSEDSTVA CK LMJ IN IO PSJ

Pred kratkim je bil sestanek predstavnikov CK LMJ in PSJ. Potreben je bil, da se vzpostavi čim večje sodelovanje med obema družbenima organizacijama.

V planinsko organizacijo je vključeno veliko število mladincev in mladink, vendar s tem številom ne moremo biti zadovoljni. Zato je naloga obeh organizacij, da vključujejo v planinsko organizacijo čim več mladine, predvsem še delavske in kmečke, ki je zelo slabo zastopana. Do sedaj je bilo sodelovanje med mladinskimi aktivni in planinskimi društvi vse premajhno. Treba je paziti na to, da pridejo v odbore mladinskih aktivov zaslužni mladi planinci in obratno; prav tako naj bi se člani planinskih organizacij vključevali v delo drugih družbenih organizacij, ki se bavijo s telesno kulturo na področju komun.

Sodelovanje je treba okrepiti med osnovnimi organizacijami, prav tako med centralnimi odbori in to predvsem v skupnih akcijah in z izmenjavo izkušenj.

Na zadnji skupščini PSJ je bilo sklenjeno, da lahko člani drugih športnih in družbenih organizacij uživajo popust v planinskih objektih, vendar je bilo ugotovljeno, da posamezna planinska društva tega sklepa niso upoštevala.

CK LMJ podpira PSJ pri njeni zahtevi za 75 % popust na železnici za skupinske vožnje.

Za propagando je treba izkoristiti predvsem zbor mladine na izgradnji avtoceste. Tu se lahko organizirajo ne samo planinske akcije graditeljev, ampak tudi razna predavanja, predvajanje planinskih filmov ter organiziranje raznih razstav iz življenja in dela planinske organizacije.

Zelo koristni bi bili sestanki v republiškem merilu in sestanki posameznih mladinskih odsekov planinskih društev in mladinskih aktivov na področju komun.

J. Legat

PRISRČNA MANIFESTACIJA HRVATSKEGA IN SLOVENSKEGA PLANINSTVA NA MIRNI GORI

Vsako leto proslavljata oba odbora najmočnejših planinskih društev LR Hrvatske in LR Slovenije, to je plan. društvo »Zagreb« iz Zagreba in plan. društvo »Matica« iz Ljubljane, skupno na slove-

sen način Dan republike. Hkrati je na ta praznik delovni sestanek odborov obeh društev ob sodelovanju odbora krajevnega plan. društva, v katerega planinski postojanki je kraj sestanka, a ta kraj je vsako leto drugje.

Letos so gostoljubni planinski dom na Mirni gori (1048 m) napolnili planinci iz Zagreba, Ljubljane in Črnomlja. Na predvečer po kratkih nagovorih sta alpinista Ante Mahkota in Aleš Kunaver ob predvajanju 250 barvnih diapozitivov in ob razgibani besedi pokazala krasoto naših gora pozimi in dokumentirala celotno prečenje grebena Grintovcev, odetih v led in sneg, ter najtežje, tudi prvenstvene podvige v poledenelih stenah Zapadnih Alp.

Naslednjega dne je bila seja odborov vseh treh društev s temeljitima referatoma alpinističnih in mladinskih odsekov, zanimiva je bila diskusija o propagandi, o upravljanju plan. postojank in društvenem gospodarstvu, o delu markacijstov in o drugih planinsko pomembnih vprašanjih. Pri razpravljanju so sodelovali tudi agilni odborniki plan. društva Črnomelj, ki so prikazali svoje težave pri delu za razvoj planinstva na Dolenjskem, odkrili so svojo iznajdljivost in dokazali svojo požrtvovalnost, ko so po vseh naporih vztrajali, dokler ni bil obnovljen dom na Mirni gori, ta važna postojanka za razvoj planinstva in turizma v Beli Krajini.

Vsakoletni delovni sestanek obeh planinskih društev je bil utemeljen na Lisci z naslednjim namenom:

v skupnem delovanju za razvoj planinstva krepiti vsevdilj tovariške vezi med odborniki in bratsko sožitje prenašati na ostale planince obeh narodnosti;

omogočati stike in jih še pospeševati med množicami planincev obeh narodnosti, da bi se med seboj spoznavali, živeli v prijetnih odnosih in ob medsebojnem spoštovanju;

delati neprestano na tem, da bi se množice planinske mladine obeh republik, a tudi vse države zlivale v eno samo družino planincev in graditeljev naše skupnosti v bratstvu in edinstvu;

nuditi delovnemu ljudstvu še posebej možnost, da si širi obzorje in dviguje kulturno raven;

Nadaljnji namen medrepubliškega sodelovanja pa je: Ob izmenjavi izkustev načelnikov vseh odsekov graditi čim boljše organizacijo in uporabljati čim boljše metode, da dosežemo množičnost, da izlu-

ščimo čim boljše kvaliteto dela, čim večje dosežke medsebojnega sodelovanja in čim uspešnejšo vzgojo v duhu bratstva.

Sprejeti so bili naslednji sklepi:

— Oba odbora ob sodelovanju krajevnega plan. društva bosta še nadalje skupno proslavljala Dan republike, ki je obenem dan delovnega sestanka po navedenih smernicah.

— Praznik delovnega ljudstva 1. maj naj bo za skupne izlete planincev obeh društev. Izleti naj bodo izmenično na področju obeh republik ob vsakokratnem sodelovanju planincev krajevnega plan. društva.

— Za poletje bodo organizirali 2 do 3 skupne izlete in pohode v gore.

— Priporočali si bodo medsebojna predavanja in zamenjavali bodo fotografije za razstave.

— Prav z istim namenom in za delo po enakih smernicah se povezujeta oba mladinska odseka, ki bosta imela še posebej svoj delovni sestanek glede na delo med počitnicami. Na zletu mladih planincev naj pride do izraza sodelovanje v duhu bratstva in edinstva.

— Alpinisti bodo medsebojno sodelovali in se udeleževali alpinističnih taborov in tečajev obeh društev.

— Gospodarstveniki pa bodo medsebojno izmenjavali izkustva zaradi pospeševanja turističnega prometa v gorah na področju svojih planinskih postojank, potem zaradi povečanja dohodkov in razdeljevanja dotacij posameznim odsekom in nadalje še zaradi čim bolj ekonomičnega in čim bolj enostavnega upravljanja planinskih postojank.

Letošnjemu sestanku žal ni več prisostvoval tov. Ivan Pačkovski, predsednik plan. dr. »Zagreb«, ki se je vselej vneto zavzemal za uresničevanje medrepubliškega planinskega sodelovanja v duhu bratstva in edinstva. Zahrbtina bolezen ga je odtrgala od plemenitega dela in od svojih tovarišev.

Slavko Peršič

ANTE MAHKOTA je sredi januarja prejel pismo od predsednika CAF (Club Alpin Français). V pismu se je prezident Lucien Davies Mahkoti opravičil, ker je v La Montagne napačno poročal o njegovih prvenstveni turi v Ailefroide (opis te prvenstvene ture najdete v PV 1960/2). Predsednik CAF je v istem pismu z izbranimi besedami čestital našemu alpinistu, češ da je njegova smer v Ailefroide Centrale direktno preko glacier Noir najelegantnejša, kakor le more biti kaka smer v tej steni. Davies pismeno potrjuje,

da je Mahkotova smer prvenstvena in da bo svoje netočno poročilo, ki je nastalo po posrednih virih, v alpinistični kroniki revije »La Montagne et Alpinisme« popravil, kakor se spodobi.

PLENUM GLAVNEGA ODBORA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Zasedanje Glavnega odbora Planinske zveze Slovenije (plenium) se je vršilo v nedeljo dne 24. januarja 1960 v dvorani Trgovinske zbornice v Ljubljani. Vodil ga je predsednik tov. Fedor Košir v navzočnosti skoraj vseh članov plenuma in nadzornega odbora, našega planinskega veterana tov. Joža Čopa in predstavnikov Planinske zveze Jugoslavije, tov. Radeta Kušiča, njenega predsednika, in tov. Iztoka Pagliaruzzija, načelnika Komisije za alpinizem pri PZJ.

Tokrat UO PZS ni podal poročila o svojem delu v razdobju med zadnjo skupščino PZS in tem plenumom kot običanjo, temveč je bila osrednja točka tega zasedanja razprava o mnogih aktualnih problemih, na katere je v zadnjem času našel planinska organizacija pri svojem delu. Z vsemi temi problemi so bili vsi člani GO PZS seznanjeni v obliki tez tako, da so se na nje lahko dobro pripravili. Uspeh ni izostal. Živahna in smotrna razprava, v katero so posegali številni člani GO PZS kot predstavnika PZJ, je pokazala, da so bili diskutanti dobro seznanjeni z vso to problematiko in da imajo glede nje enotno gledanje. Rezultat te plodne razprave so bili sklepi:

I. Organizacija:

Društvena članarina se poveča od dosedanjih 240 din na 250 din.

Plenum priporoča vsem PD, da skušajo pridobiti čim več novih naročnikov za Planinski Vestnik, večjo aktivizacijo pri zbiranju komercialnih oglasov in da podpro izdajanje Planinskega Vestnika tudi z lastnimi sredstvi. Prispevki posameznih PD bodo objavljeni v Planinskem Vestniku. UO PZS pa naj skuša doseči za revijo višjo subvencijo in uvede pripravi Planinskega Vestnika skrajno štednjo.

Plenum ni sprejel predloga Smučarske zveze Slovenije, da bi imeli člani te zveze članski popust v planinskih postojankah v času od novembra do aprila.

Plenum priporoča in predlaga posameznim PD, da prično širiti turno smučanje predvsem v svojih mladinskih odsekih. Turno smučanje naj se razvija tudi med odraslimi. Posamezna PD naj organizirajo turne izlete v naši republiko, pri-

poročati pa je treba tudi smučarske odprave v druge republike.

Isto velja za izletništvo le, da velja za poletno sezono. PD se priporoča organizacija turnih izletov tudi v poletnih mesecih, kar daje več možnosti za kontakt in vzgojo PD.

II. Gorska reševalna služba

Plenum pooblašča UO PZS, da sme v letu 1960 v primeru potrebe GRS dotirati določene zneske iz sklada PVP. Hkrati naj PZS:

pri ustreznih oblastnih organih skuša GRS izposlovati značaj javnosti njene službe, kar bi naj imelo za posledico, da bi kot taka prišla v proračun teh organov, skuša zagotoviti pri Državnem zavarovalnem zavodu LRS in pri Zavodu za socialno zavarovanje LRS stalno letno finančno podporo,

skuša preko Turistične zveze Slovenije ugotoviti, kolikšen odstotek od prometa bi mogle odvajati za GRS turistične postojanke na območjih, ki so v dejavnosti GRS.

UO PZS naj izdela proračune in elaborate (tehnične) za telefon ali brezžično povezavo planinskih postojank z dolino in načrt izgradnje lahkih transportnih žičnic, ki bi omogočile hitrejši prevoz GRS materiala na posamezne postojanke.

III. Alpinizem:

Obvezna je vsakoletna registracija aktivnih alpinistov, ker jim ta omogoča znižano prenočnino v planinskih postojankah.

Alpinistični odseki PD so dolžni voditi evidenco plezalnih vzponov in kroniko alpinističnega odseka.

Komisija za alpinizem pri PZS naj pripravi plezalni priročnik po vzorcu knjige NAŠ ALPINIZEM iz leta 1932. Po potrebi naj ga prevede v srbohrvaški jezik.

Organizira naj se sestanek načelnikov AO, ki naj se ga udeleže tudi drugi člani odsekov. Pobuda naj se da za enak zbor tudi v zveznem merilu zaradi enotnega gledanja na alpinistično dejavnost v Jugoslaviji. PZJ je treba priporočiti, da v ta namen še letos izvede vsaj enotedensko posvetovanje alpinistov Jugoslavije neke v gorah.

PD naj zaradi pospeševanja kvalitete alpinizma finančno podpro alpinistične skupine, ki se žele udeleževati v Centralnih Alpah.

Plenum potrjuje dosedanje delo himalajskega odbora pri PZS in mu priporoča, da prvi jugoslovanski odpravi v Himalajo da čimbolj manifestativni značaj.

Hkrati priporoča tudi PD, da zbirajo finančna sredstva za to odpravo.

Plenum priporoča Komisiji za alpinizem, da izdela pravilnik o plezalnih šolah.

Plenum priporoča propagandni komisiji, da s pomočjo diapozitivov, filmov in radia popularizira alpinizem med široko planinsko publiko.

Plenum priporoča vsem alpinističnim odsekom, da pri vzgoji alpinistov polagajo čim večjo važnost na moralno vzgojo alpinistov.

Plenum sprejema predlog Komisije za alpinizem o uvedbi enotnega alpinističnega znaka v LRS oziroma FLRJ.

IV. Planinska pota:

Plenum ugotavlja, da je markacijska dejavnost posameznih PD njihova važna in potrebna dolžnost, ki jo morajo podpirati vsa PD.

Komisija za planinska pota naj izdela seznam vseh potov k nižinskim postojankam, ki jih je potrebno še nadalje markirati.

Delo markacistov naj se decentralizira. Komisija za planinska pota je investitor samo za večja dela, t. j. za nadelavo novih poti in za večja popravila, ostala dela pa finansirajo PD sama.

Za zaslužne markaciste se uvedejo Knafelčeve diplome kot nagrada za požrtvovalno delo pri markiranju. Pravilnik o podelitvi diplome bo izdelala Komisija za planinska pota.

V. Propaganda:

Propagandna komisija pri PZS naj še letos izvede medrepubliško razstavo planinske fotografije. O ostalih svojih nalogah pa naj komisija razpravlja na posvetu propagandistov, ki naj ga v ta namen skliče čimpreje.

VI. Mladina:

Plenum sprejme in potrjuje pravilnik o delu z mladino, pravilnik o mladinskih vodnikih in okvirni razpis tekmovanja

GORE IN MLADINA.

Plenum priporoča mladinskim odsekom, da v okviru stanovanske skupnosti ustanavljajo mladinske aktive.

Mladinski odseki naj se čim tesneje povežejo s sorodnimi organizacijami (Zveza tabornikov Slovenije, Zveza prijateljev mladine).

Gorska straža pri taborniški organizaciji naj po možnosti spremeni svoj pravilnik v tem smislu, da se bodo v gorsko stražo lahko vključevali tudi planinci (odrasli člani in mladinci).

Zaradi uspešnega dela naj se mladinski odseki povezujejo z ustreznimi organi v okviru odseka LMS.

VII. Gospodarstvo:

Glede na vedno bolj razvijajoči se turizem, ki si v mnogih primerih utira pot tudi v planinske predele, ugotavljamo, da planinski objekti niso več kos vsem sodobnim turističnim potrebam, za planinstvo kot tako pa zadovoljujejo. Zato naj se za turistične potrebe zgrade v takih predelih novi ustrezni sodobni objekti, planinske postojanke pa bodo še v naprej služile svojemu temeljnemu namenu. Dokler pa novi turistični objekti ne bodo zgrajeni, bo planinska organizacija po svoji sposobnosti in možnosti nudila tudi turistom svoje usluge in s TZS tesno sodelovala.

Državnemu sekretariatu za blagovni promet LRS je treba predlagati, da svoje pojasnilo iz leta 1957 o tem, ali ima določena planinska postojanka planinski značaj ali značaj gostišča, spremeni v toliko, da naj bi pristojni občinski ljudski odbori pred izdajo svojih odločb obvezno zahtevali mnenja PZS.

Pravni status planinskih postojank naj se uredi s posebnim zakonskim predpisom v merilu FLRJ ali pa vsaj LRS.

Posojila iz investicijskega sklada bo UO PZS, na predlog GK, odobral praviloma samo enkrat letno. Posojila iz tega sklada se ne sme odobriti društvom, ki brez opravičenih in res utemeljenih razlogov ne izpolnjujejo svojih obveznosti do sklada (vračanje zapadlih anuitet). Posojila se lahko odobri le društvu, ki tudi samo zbere sorazmerni del sredstev (contrapart). Skupna sredstva morajo predstavljati zadostni znesek za neko zaokroženo fazo gradbenih ali podobnih del.

Okvirni prioritetni, toda ne izključujoči plan za posojila iz investicijskega sklada je naslednji:

- nadaljevanje povečave in adaptacija koč pri Triglavskih sedmerih jezerih
- oprema Vodnikovega doma na Velem polju
- gradnja koč na Snežniku (s skladom PVP)
- gradnja novega trakta in adaptacija Frišaufovega doma na Okrešlju
- obnova Staničeve koč (s skladom PVP)
- adaptacija Češke koč na Ravneh
- adaptacija in povečanje Cojzove koč na Kokrškem sedlu.

Glede vseh ostalih nujnih potreb pa se pooblašča UO PZS, da odobri investicijske kredite iz ustreznih fondov.

Društva morajo skrbeti za pravilno nagrajevanje po učinku osebja v planinskih postojankah. Pri tem je treba upoštevati, da je ustvarjeni promet pravilnejša podlaga kot dobiček. Društva lahko uvedejo tudi druge načine.

Glede na vedno večji obisk in število nočitev inozemskih planincev v naših gorah, naj PZJ doseže pri pristojnih državnih organih participacijo pri deviznih sredstvih.

Prenočišča na skupnem ležišču morajo biti praviloma opremljena z rjuhami. Cena za prenočišče vsebuje tudi stroške za uporabo rjuh, ne pa kakor doslej, ko se je zaračunavalo ločeno prenočišče in ločeno uporabo rjuh.

Vse planinske postojanke morajo imeti vedno na razpolago enolončnice.

Cene tako imenovanim boljšim jedem se morajo znatno zvišati. Pozitivno razliko je treba eventualno uporabiti za regres enolončnice.

Cene vinu se morajo znatno zvišati. Pozitivno razliko je uporabiti za regres brezalkoholnim pijačam, predvsem mineralni vodi. Društvom, ki ne bodo upoštevala tega sklepa, lahko UO PZS določi minimalno prodajno ceno. Pri hudih kršitvah lahko PZS odvzame društvu pravico nadaljnega upravljanja postojanke.

PZS naj pred vsako letno sezono skrbi za vsklajevanje, nesorazmerij med ceniki po posameznih planinskih področjih.

PZS naj izdela splošna načela z okvirno razmejitvijo planinskih postojank za uporabo dopustov v planinskih postojankah. Društva pa bodo na podlagi teh načel življenjsko reševala to vprašanje.

Prispevek za sklad PVP za leto 1960 ostane nespremenjen (2% od prometa). Društva, ki imajo svoje postojanke v delnem zakupu, morajo v pogodbi z oskrbnikom določiti pričakovani promet in obvezo oskrbnika do plačila 2% prispevka za PVP, ker bo v nasprotnem primeru PZS po lastni presoji obremenila društvo za ustrezno vsoto.

Sklad PVP se bo prvenstveno črpal po naslednji okvirni prioriteti:

- koča na Črni prsti
- koča na Snežniku
- Dom Planika pod Triglavom
- Staničeva koča s sodelovanjem posojil iz investicijskega sklada in lastno participacijo.

Glede vseh ostalih potreb se pooblašča UO PZS, da po potrebi odobri potrebne zneske.

VIII. Odlikovanja in pohvale

Plenum je odlikoval s srebrnim častnim znakom naslednje planince:

1. Edija Kržana iz Ljubljane,
2. Kristla Pečovnika iz Mežice,
3. Franceta Pengala iz Ljubljane,
4. Ferda Soršaka iz Maribora in
5. Staneta Vernika iz Ljubljane.

Za vestno, vzorno in požrtvovalno oskrbovanje planinskih postojank prejmejo pismeno pohvalo in nagrado po din 10 000.— naslednji oskrbniki:

1. Cilka Hodnik, oskrbnica koč pri Triglavskih sedmerih jezerih.
2. Pavel Poljanec, oskrbnik Pogačnikovega doma pri Križkih jezerih.
3. Roman Poljanšek, oskrbnik Kocbekovega doma na Korošici.
4. Angela Štros, oskrbnica Vodnikovega doma na Velem polju.
5. Marija Žekar, oskrbnica Triglavskega doma na Kredarici.

POSVET GOSPODARJEV PD

V nedeljo, dne 17. januarja 1960 — teden dni pred plenumom GO PZS — se je vršil v Ljubljani dobro pripravljeni posvet gospodarjev PD, ki ga je vodil načelnik Gospodarske komisije pri PZS

tov. Mirko Fetih. Posveta so se udeležili številni društveni gospodarji ter tudi nekateri člani UO PZS s tov. Fedorjem Koširjem na čelu. Društveni gospodarji so pozorno sledili izčrpnemu poročilu o gospodarski problematiki, podprtemu z nad vse zanimivimi statističnimi podatki in analizami, ki ga je podal tov. Fetih. Nato je sledila razprava o gospodarski problematiki planinstva, s posebnim oziranjem na turizem in gostinstvo, o investicijah in gradbenem programu za leto 1960, o penzionih in počitništvu, o neskladnosti cen med posameznimi postojankami ob istih pogojih; pretiranih in prenizkih cenah in cenah alkoholnim pijačam, o nerednostih v planinskih postojankah, o odnosih oskrbnikov do planincev, o skladu pomoči visokogorskim postojankam (disciplina plačevanja, višina prispevka, način obračuna z zakupnimi postojankami), o strokovnih tečajih za osebje planinskih postojank in o izpitih za oskrbnike, o razdelitvi članarine med PD, PZS in PSJ ter o finančnem stanju in ukrepih za finansiranje Planinskega Vestnika. V zvezi s tem je gospodarski posvet sprejel številne, za gospodarski razvoj PD važne sklepe, ki jih je plenum PZS potrdil.

Iz pisem uredništvu

Z zanimanjem sem prebral besede o novostih v prihodnjem letniku in že napeto pričakujem prvo številko. Zelo mi bo všeč, če bo PV še bolj kot doslej postal središče izmenjave mnenj. Le tako bo PZS lahko prišla do nekakšnega idejnega programa, ki ga, vsaj zdi se mi tako, zdaj ni dosti zaznati. Res je, mnogo se gradi, markira, popravlja, tudi na vzgojo od mladih nog se da več kot prej, a pri tem ostaja še mnogo vprašanj nerešenih. Dokler sta bila planinstvo in turizem medseboj teritorialno ločena, takih vprašanj še ni bilo. Ko pa z žičnicami, cestami in hoteli prodira turizem tudi v višine, se začne mešati s planinskim delovanjem. Če najdemo na koncu neke žičnice planinske postojanke skupaj z neplaninskimi, razlike med njimi pa ni nobene (povsod je planinec z gojzarji in nahrbtnikom prikazen, vredna vsega zanimanja), se postavlja vprašanje, ali ne bi PZS in TZS kar združili, saj imata po tem videzu iste naloge. No, temu seveda ni tako. Ali naj se potem planinske postojanke oz. planinstvo nasploh umika v bolj »divje« predele? Ta umik ne bi bil

nikoli končan, saj turizem prodira povsod. Kaj malo planinsko bo Velo polje v viziji nekega športnika, kakor si jo on predstavlja: Tose bo ograjen z ogromnim kamenitim zidom, ki naj zadržuje plazove (čudovito, kaj?), na Velem polju kompleks s hoteli in žičnicami v vse mogoče smeri in seveda tudi cesta čez Konjsko planino proti Staničevi koči ne bi smela manjkati. Tu bo namreč končna postaja Triglavske žičnice in da bo ta rentabilna, da bodo ljudje prihajali gor, bo treba poskrbeti za streho v obliki hotela. Ali se bo sploh še splačalo vzdrževati Kredarico z nosači? Najbrž ne, ker bo dražje. Ali jo opustimo ali pa povežemo z naslednjim krakom žičnice, kar jo nujno spreminja v navadno turistično postojanko, kamor se lahko pripelje vsakdo. Seveda uživata tako turist kot planinec (v ožjem smislu), a planinec se do svojega užitka priklopi bolj aktivno, z večjo zamudo časa, z večjim telesnim naporom, a je zato tudi njegovo plačilo večje. Zdi se mi, da tja, kamor prodre tehnizacija, klasično planinstvo izgine. Takih področij je pri nas sedaj pravzaprav še zelo malo in

iz lastne skušnje vem, da so n. pr. gorske poti v juliju samotne, v avgustu pa je frekvenca večja le v določenih, bolj znanih predelih, drugod pa je tudi tedaj še prijetno. A stvar se spreminja. PZS je pri teh stvareh nujno prizadeta, ker je prizadeta ideja planinstva, na kateri je osnovana. Kakšna bo njena reakcija? Ni mi bilo všeč, ko je bil Svetinov članek, ki se zavzema za netehnizirano planinsko naravo, objavljen s pridržkom (uredništvo se z vsemi mislimi ne strinja«), dr. Peterlin pa je šel v tiskarno brez opomb. Torej je uradna linija PZS tehnizacija?! Zelo me mika, da bi te misli bolj razširjene in poglobljene priobčil v PV. Saj opazovanj imam dovolj.

Oprostite, prosim, temu stlačenemu pismu. PV v novi obliki in poživljeni vsebini bo še bogatejši kot prej. Le s križankami se ne morem sprijazniti. Planinke bi verjetno privlačeval tudi modni kotiček?

T. W.

Opomba uredništva:

Nekaj odgovorov na zgornje pismo priobčujemo v tej številki s Keršičevim in Režkovim člankom. Uganke smo začeli priobčevati za planinski naraščaj. Če se mladi planinci zanje ne bodo zanimali, bomo seveda z njimi prenehali.

Majhna korektura na ploščadi *ljublanskega grajskega stolpa* bi bila potrebna na zahodni plošči, kjer so vrisane razgledne točke. Tam stoji namreč med drugim: Kukova Špica. Vendar je gora, ki nanjo kaže premica, Škrlatica, kar bo poznavalec ob jasnem razgledu zlahka ugotovil. Razločno se vidita desno od nje Visoki Rokav in Vel. Oltar, nakar pade greben v škrbino Grla. Desno se vidi še kos Dovškega Križa, nato pa zakrije gore gozdnat rob Jelovice. Pač pa gleda izza tega robu samo vršič Kukove špice. Seveda se vidi le ob posebno jasnih dnevih.

L. M.

iz planinske literature

LA MONTAGNE ET ALPINISME, junij 1959. Če je švicarska revija »Die Alpen« dobro založen magazin z vsem, kar bi utegnila nuditi planinska pisarija, nudi francoska revija predvsem izbran asortiment v okusnem aranžmaju, ki morebiti še bolj mika. V junijski številki beremo Deviesovo besedo o neuspehi francoski ekspediciji na Jannu, ki bi jo humorist razumel skoro tako kakor tisto o lisici in kislem grozdju, dalje Rebuffatova samozavestna razmišljanja o plezalni tehniki v kopnini in ledu, s podobno tematiko, samo da bolj suhoparno, pa se pečajo Livanos, Richard in Denis. V reviji je nekoliko razširjen noviški del in to iz življenja sekcij, manjši obseg pa imajo novice iz inozemstva, ki jih je do svoje smrti za La Montagne skrbno izbiral Jean Couzy. V uredniškem odboru je nekaj novih oseb, oprema revije je ostala odlična kakor že vsa leta po vojni.

EKSISTENCIALIZEM naj bi bil velika moda tudi v planinski pisariji, sodeč po nekaterih ideoloških člankih v nemški in francoski planinski literaturi. Tako navajajo francoskega letalca Saint Exupéryja in njegovo knjigo »Veter, pesek in zvezde«, ki je izšla z naslednjimi uvodnimi besedami: »Zemlja nam nudi več samospoznanja kot vse knjige, ker nam nudi odpor.« Njegova miselnost je eksistencialistična. Z njo je prekrasil športno

letalsko snov, ki se v mnogočem lahko primerja s plezalskimi duhovnimi dogajanjem.

THE HIMALAYAN JOURNAL 1957 je bogata himalaistična publikacija. Kaj vse vsebuje? Na čelu so postavili — najbrž Švicarjem v čast — spis Alberta Egglerja o prvem vzponu na Lhotse in o drugem in tretjem vzponu na Everest. Nato popisuje Yuko Maki svoj vzpon na Manaslu, Fritz Moravec vzpon na Gašerbrum II (8039 m), Guy Magnone 2. vzpon na Tour de Muztagh. C. G. Wylie govori o vzponu na Machapučare, H. Mac Innes o poskusu na Rakapoši. Publikacija prinaša tudi potankosti o tretji ženski ekspediciji v Himalajo in to na gore okoli Bara Sigri. Ekipa univerze v Cambridge podaja obračun o ekspediciji na Elbrus na Kavkazu. V bibliografskih zapisnikih obračunava H. Richardson o knjigi Slavomirja Ravicza, katere vrednost se močno spodbija. Vsekakor zanimiva publikacija tudi za narode, ki se jih himalajska mrzlica po l. 1950 ni prijela. Tudi 12. zvezek publikacije »Berge der Welt« prinaša celo vrsto himalajskih popisov, med drugimi štiri od onih, ki jih ima tudi The Himalayan Journal 1957. Med sestavki je najtehtnejši s področja glaciologije. Napisal ga je Švicar Fritz Müller, ki se je udeležil švicarske ekspedicije na Everest l. 1956 kot glaciolog in geolog.

MINJA KONKA, ki so jo l. 1932 zmagali Američani, je do sedaj najvišja znana gora v LR Kitajski. Domnevajo sicer, da je v SV Tibetu še nekaj pogorij in gorskih orjakov, ki so višji, višji morda celo od Mt. Everesta, vendar so to za sedaj le ugibanja. Res je, da je velik del zahodne Kitajske v izmerah, ki si jih komaj moremo predstavljati, še neznan. Tam žive ljudstva, ki jih pekiški, šangajski ali kantonski Kitajec ne razume, pa so kljub temu Kitajci. Tjakaj še niso segla prizadevanja mlade republike, da bi si tudi znanstveno docela osvojila svojo deželo. Zaenkrat ti kraji lahko počakajo, saj tam čas ne teče s tako naglico, kakor v dolinski Kitajski, kjer komaj nestrpno čakajo, da bodo dosegli — in presegli — Zahod. V kolikor sega oblast do tistih daljnih pokrajin, je to le v vojaškem in zunanje upravnem oziru. Grižljaj Kitajska je prevelik, da bi se dal na hitro požreti. Še desetletja bodo ostali predeli docela odmaknjeni od znanstvenega in seveda od kulturnega vpliva.

Vendar hiti Kitajska na vseh področjih proti novi dobi. Tako so Kitajski alpinisti 13. junija 1957 zmagali ponovno Minjo Konko, in sicer v več navezah hkrati. Menda je bilo na vrhu 10 do 15 alpinistov. Kitajski listi so ponosno pisali, da je med njimi tudi nek član železniškega sindikata, češ, iz vseh socialnih plasti vstajajo alpinisti.

Toda nekatere revije so pisale čisto naravnost, da so tokrat Kitajci kot prvi prišli na vrh, češ, da zmaga iz l. 1932 ni resnična. Toda, kdor pozna nekoliko bolesto željo, ki je doma na Vzhodu, konkurirati v vsem in ne zaostajati v ničemer za Zahodom, bo že verjel Amerikancem, da se niso zlagali, ko so poročali o zmagi.

Kar se tiče imena gore, pa menda na vsem Kitajskem ni človeka, ki bo o tem kaj točnega vedel, razen prebivalcev pod goro samo in pa seveda sedanjih zmagovalcev. Pogorje se namreč imenuje Kung-Ka-Šan (Šan pomeni v kitajščini goro ali tudi gorovje, n. pr. Tjen-Šan: donebesna gora, ali Nan-Šan: Južno gorovje itd.). Višina naj bi bila 24—901 ft, t. j. angleških čevljev. Tudi Kitajci sami so večkrat navajali to angleško mero.

L. M.

UMETELNA SREDSTVA pri zavze-manju vrhov niso od včeraj, marveč jih alpinizem pozna že od svojih početkov. Pri prvem vzponu na Mont Aiguille l.

1492 so uporabljali lesene lestve, prav tako pri prvih vzponih na Mt. Blanc in Grossglockner. Ena od teh lestev je bila dolga kar 15 m in bi delala čast kakemu podeželskemu gasilskemu društvu. L. 1899 je Guido Rey preplezal greben Furggen s pomočjo dveh pletenih lestev, sproščenih od zgoraj dol. V južni steni Dachsteina so leta 1876 omogočili prehod preko dveh previsov kar z dinamitom. Posluževali so se tudi nekakih železnih grebljic in metali navzgor sidro kakor vlomilci na zidove, nazidke in balkone. Na Guglio de Amicis in Torre del Diavolo so prišli tako, da so metali preko brezen vrvi most kakor cowboyi lasso. Pri vzponu na Dent du Géant se je ustavilo celo znamenitemu A. F. Mummeryju, ki se je kasneje ponesrečil na Nanga Parbatu. V možica je zapisal, da se Dent du Géant ne da zavzeti z uporabo fair sredstev. To je tipičen klasičen izrek in nekateri pravijo, da je pravi gorniški duh pokopan v tistem Mummeryjevem mošču. L. 1878 so potem privlekli veliko pištolo, pravzaprav top, s kakršnim izstreljujejo vrv pri reševanju brodolomcev. S tako izstreljeno vrvjo so hoteli premagati prepad med dvema špi-koma, vendar niso uspeli, kajti Velikanovemu zobu je prišel na pomoč veter, ki je vrv vedno zanesel stran od zaželenega cilja. Zabavna epizoda za zbirko alpinističnih smešnic! Torej tudi v zlatih časih, dobrih starih časih alpinizma ni bilo vse zlato, kar se svetli.

PSIHOLOGIJA se danes vedno bolj vpleta v vsakdanje življenje, pravi dunajski filozof Karl Greitbauer, čeprav s tem ni rečeno, da se ljudje, ki o njej govorijo, tudi kaj prida razumejo nanjo. Zdi se mu narobe, da se navzlic temu tako malo govori o psihologiji alpinista. Greitbauer se ukvarja predvsem z notranjim ogrožanjem, subjektivno nevarnostjo, ki se nenadoma pojavi v duševnosti tudi izkušenega alpinista in se ta tedaj nenadoma znajde v čisto posebni situaciji. Če se v takem alpinistu tedaj ne sproži psihični kompenzacijski mehanizem, ki mu odganja iz glave in srca tesnobo in občutke strahu pri ekspoziciji, potem tak alpinist ne bo nikoli več dosegel prejšnjega nivoja.

Prehodni občutki negotovosti v steni niso nič posebnega. Vsak začetnik jih mora premagati, saj so posledica pomanjkljive tehnike, neizurjenosti, slabosti itd. Ima pa mlad alpinist neko prednost pred izkušenim. Pleza z dina-

miko, z notranjo napetostjo, ki je rutiniran plezalec ne občuti več. — Greitbauer se izreka zoper ekskluzivnost O. E. Meyerja: »Kdor gore ljubi, se lahko zaradi njih izgubi, kot da bi razen njih na svetu ničesar ne bilo.« Tak patos se mu zdi škodljiv, neodgovorno početje zanesenih, maničnih ljudi. Kdor v gorah psihično odpove, je že »oplel«, vsak kompenzacijski poskus pa bi pomenil dejansko ogrožanje življenja — eksistenčno nevarnost.

293 LEDENIKOV opazujejo glaciologi v Evropi. Od teh jih 250 pojema, 23 jih narašča, 20 pa se jih ni spremenilo. Tako pravi poročilo znanega glaciologa Paula L. Mercantona, ki ga je podal pred mednarodno komisijo za sneg in led (Commission Internationale des Neiges et des Glaces). V okolici Mt. Blanca se je ledenik d'Argentiére zmanjšal za 101 m, Mer de Glace za 182 m, des Bossons pa je narastel za 231 m, Taconna za 311 m. V Les Ecrins je ledenik Blanc manjši za 54 m, Noir za 58 m. L. Ancherri poroča za Savojo, da se je ledenik Evettes od l. 1927 do 1955 skrajšal za 600 m. Ledenik Gebroulaz pa je nihal takole: Od l. 1919 do 1922 se je zmanjšal za 132 m, od 1923 do 1930 se je povečal za 115 m, od 1930 do 1946 se je stabiliziral, nato pa se je do l. 1949 spet zmanjšal za 193 m.

ŽIČNICA NA AIGUILLE DI MIDI prevaža mase potnikov, 9. avg. 1958 na en sam dan 3333. Če je mraz, se gnetejo v baru, in se s prvo kabino potegnejo spet v dolino. En sam potnik je plačal 17 000 frankov zase in za svojo družino in to na deževni dan. Alain de Chatellus, znan planinski pisec, se ob tem vprašuje, po kaj se vozijo te množice v to višino, saj jih gore prav nič ne zanimajo. Ali gredo po žig? Po slavo? Ta žičnica je tudi močno prizadela zavetišče okoli Mt. Blanca. Refuge de Requin je l. 1953 zabeležil 2000 obiskovalcev, l. 1958 komaj 700, Couvercle je skočil s 5000 na 2500 obiskovalcev, ker je pač za mnoge postala moda v enem dnevu opraviti turo na Aiguille di Midi. Refuge d'Argentiére in Albert I pa sta v zadnjih dveh letih dosegla maksimalen obisk.

PETIT DRU so l. 1957 preplezali že tudi Čehi in Poljaki. Lista vzponov je do junija 1959 zabeležila 12 navez, ki naj jih navedemo:

1. Francoz Berardini, Dagory, Magnone 1.—5. jul. 1954, 2. Francozi Billet, Gervais, Grassin in Lenain 27.—29. jul. 1954, 3. Angleža J. Brown in D. Whillans 2.—4. avg. 1954, 4. Francoza J. Couzy in

R. Desmaison 23.—25. jul. 1955, 5. Nemec J. Lehne in Avstrijec S. Löwe, 9.—11. avg. 1956, 6. Avstrijec H. Buhl in Nemec M. Schmuck, 10.—11. avg. 1956, 7. Francoza J. Couzy in R. Desmaison s sestopom 10.—14. marca 1957, 8. Poljaki S. Biel, J. Dlugosz, S. S. Momatiuk; Čeha O. Koupal in R. Kucar 31. jul.—2. avg. 1957, 9. Švicarja D. Diener in M. Niedermann, Nemci Erdenkefer, Kettner, Kleenaier, Ubelhaer 5.—6. avg. 1957, 10. Avstrijca D. Machart in W. Philipp, 8.—9. avg. 1957, 11. Angleža J. in R. Smith 8.—9. avg. 1958, 12. Švicarja S. Abderhalden in E. Forrer 14.—16. sept. 1958.

V l. 1959 se je uresničila naša želja, da se je med te redke naveze vrinila tudi naša, Ante Mahkota — ing. Fajdigova.

V GSPALTENHORNU sta 23.—24. avg. Nemca Maier in Niederhergen z enim bivakom opravila drugi vzpon po severovzhodni strani. Smer vzpona poteka levo od smeri Schulze-Welzenbach iz l. 1932. Tu je tudi smer Švicarjev (Haltner, Reiss in Schatz). Ista dva Nemca sta deset dni pred vzponom v Gspaltenhornu izvedla tudi šesto ponovitev severozahodne stene Gletscherhorna.

FRANCOSKI ALPINISTI bodo lahko odslužili vojaški rok pri planinskih edinicah, če bodo 2—3 mesece pred rokom napisali prošnjo na komando in bo njihovo prošnjo priporočila področna sekcija CAF.

FRANCOSKA EKSPEDICIJA NA JANNU v Himalaji ni uspela, vendar se je lahko vrnila s »pokonci glavo«, kakor je zapisal predsednik francoskega himalajskega komiteja (Comité de Himalaya).

Namen ekspedicije, ki ga je določil komite, ni bil samo vrh, marveč tudi nov slog. Razna naključja in težave so zaprle pot do vrha in do uspeha, kakršne je francoski himalaizem zadnja leta zabeleževal: Annapurna, Chomo Longo, Makalu, Tour de Mustagh.

Ogledniki iz l. 1957 so ugotovili, da je edina možna pot po pobočju Yamatari. V centralnem delu pobočja je bilo mnogo ugank. Zaradi težav pri sestavi moštva se je ekspedicija preložila iz l. 1958 na l. 1959.

15. aprila, ko je bila ekspedicija na startu, je preko pobočja potegnil orjaški plaz. Če bi bila ekspedicija že na delu, bi je ne našli nikoli več. Ko so Francozi videli ta plaz, so se, jasno, odločili, da po tej poti ne gredo.

Jean Franco in Lionel Terray sta že 12. aprila z nekega grebena zapadno od

Jannuja opazila pristop do ledenika Trone, 15. aprila pa je Terray v družbi z Desmaisonom ugotovitev potrdil. 4. aprila so postavili bazo na robu ledenika Yamatari v višini 4450 m, nato pa jo prenesli na višino 4800 m. 16. aprila so nastopili novo pot po ledeniku Previdnosti (Glacier de la Providence). Pot ni bila do višine 5400 (tabor II) prav nič težka. Po zasneženem grebenu in po prečnici preko ledenika (200 m fiksne vrvi) so prišli do višine 5800 (tabor III).

Od tu naprej so se množile težave. Od 28. aprila do 2. maja so se ubadali z napeljavo 2000 m fiksne vrvi. Tabor IV so postavili v višini 6400 m na Col des Jeunes, odkoder se jim je nudil veličasten pogled na Everest in Makalu, do tabora V pa so morali premagati še Tête du Butoir (6500 m) ter greben in steber La Dentelle, ki tvori razvodje med Yamatari in Yalungom.

Med taboroma III. in IV je bila težka pot, ozebniki do 60° naklonine, višinska razlika 400 m. 10. maja so postavili tabor II v višini 6900 m, 800 m pod vrhom na planoti Trone in dosegli južni greben piramide Jannuja. Jean Franco je trpel za vnetjem oči. 12. aprila sta G. Magnone in R. Paragot poskusila z vzponom na vrh, v višini 7400 m pa sta morala obrniti. 13. maja sta P. Leroux in S. Terray hotela na vrh, vendar se je J. Franco odločil zoper, češ da bi bil poskus zaradi pomanjkanja sredstev preveč tvegan. Sredstva so jim verjetno pošla, ker so spremenili smer, pot je bila daljša, ves čas v veliki višini in je terjala več sredstev. Vreme ves čas ni bilo kaj prida.

GASTON REBUFFAT pravi v knjigi »Sneg in skala«, da je alpinizem eden najlepših športov, kar jih je, toda če se mu posvečaš brez potrebne tehnike, je ta šport bolj ali manj zavestna oblika samomora. Tehnika opominja k previdnosti, tehnika zmanjšuje utrujenost, onemogoča nepotrebne in nevarne zakasnitve in omogoča razmišljanje, presojanje. Tehnika ni sama sebi namen, marveč sredstvo, da dosežeš varnost, bodisi da si sam ali v navezi.

Gora nam nudi vrsto užitkov. Prvi je ta, da se razvijaš v tihoti in jasnini, da spoznaš samega sebe in postaneš človek v navezi, da nekaj zmoreš, to pa je vir veselja. Težave so vprašanja, plezalske kretnje odgovori. Lepa sled v snegu ali v ledu je kakor podpis. Tehnika rešuje probleme in prinaša zadoščenje. Ostane pa revna, če ni poduhovljena, v gorah kakor drugod. Plezalčev stil je najtesneje povezan z občutkom za ravnotežje in s trezno presojo.

Rebuffat pravi, da je šele v Dolomitih spoznal, kako važno je imeti občutek za ravnotežje. Severno steno Velike Zine je plezal z mojstrom Ginom Solda. Bil je za Rebuffata prava lekcija. Tudi na najbolj tveganih mestih se ni prav nič mučil, bil je lahak, kakor da bi plesal, kakor da se mu oprimki sproti rode pod rokami. V geometrično vertikalni steni se je vzpenjal kot gospodar. To je bilo možno samo zaradi tega, ker je do popolnosti obvladal ravnotežje. Seveda, poleg fizičnega ravnotežja je tu še moralno ravnotežje. Plezati je treba z glavo, vedeti je treba, kaj hočeš narediti in kaj lahko narediš. Alpinizem je predvsem vprašanje vesti. Odločitev mora vedno potekati iz razmerja med ciljem in sredstvi. Med vzponom mora alpinist računati z utrujenostjo tovarišev in s svojimi močmi, s spremembami razmer, z umikom, za katerega je treba včasih, posebno če je vrh blizu, več poguma kot za vzpon sam. Alpinist mora biti močan, imeti mora jeklene prste in dovršeno tehniko, toda to so samo orodja za to, da doseže srečo življenja v gorah.

TRAVERZE ALI PREČNICE so običajno lažje kakor direktno plezanje, pravi George Livanos, v svojem sestavku o tehnikih traverz. Pri prečnici gre predvsem za ravnotežje, medtem ko se je pri direktnem vzpenjanju treba potegniti, vzdigniti. Prečnica je običajno tudi manj zamudna, v njej ni treba toliko klinov, poleg tega pa je tu opora tudi vrv z raznimi metodami. Prečenje s pomočjo vrvi terja posebno tehniko, niti prosto niti umetelno, pač pa nekaj vmesnega. Guy Richard pa v isti številki »La Montagne« (1959, junij) razpravlja o posebnih tehnikah pri traverzah ter spremlja svoj sestavek s slikami iz plezalnega vrtca v Saussois, Pic Sans Nom in Roche Corbière. Navaja vse tehnike od proste do najmodernejših načinov s stremeni in drugimi tehničnimi pripomočki.

RÉNÉ DESMAISON, večletni Couzyjev tovariš v navezi, je v februarški številki La Montagne opisal 3. ponovitev diretti-sime v Veliki Cini. S Couzyjem sta imela za v steno tri vreče, eno s spalnimi vrečami, z vodo, posodo in brašnom sta v steno potegnili z vrvjo. Zelezja in in druge tehnične opreme je imel Desmaison okoli sebe toliko, da se je komaj vzdignil. Štart v steno omogoča lesena zagozda in previs. Desmaison je vpenjal po dva klina naenkrat in hitro napredoval. V prvi poči je sedelo več nesolidnih klinov. V zajedi, ki je sledila, ni bilo

nobenih klinov in Desmaison je moral opraviti zares naporno in izredno tvegano delo. Ko pa je prišel do luske, ni bilo videti nobene sledi, nobenih klinov. Spoznala sta, da sta napak vstopila. René Collet, ki jima je pod steno asistiral, je tekel v kočo k oskrbniku Reiderju po instrukcije. Francoza sta morala sestopiti, v koči pa jima je Reider povedal, kako je v steni oskrboval prve plezalne in da je enako oskrboval tudi Maestrija.

Naslednji dan sta vstopila na pravem mestu; Desmaison pa si je na 180 m dolgo vrv navezal rezervni nahrbtnik. Zvečer ga bosta potegnili na bivak. To pot je vodil Couzy v sijajni formi. Začne se s V, kmalu pride na vrsto VI. stopnja. Skala ne prenese klinov, tako se jima zdi. Kasneje sta prišla do prepričanja, da je bilo v prvih 200 m več klinov na takozvanih »prostitih mestih«. Štirje Nemci pa izjavljajo, da tu niso plezali s klini, marveč so obešali na nekatera mesta v steni zanke iz vrvi petih različnih premerov, kakor je pač nanesla potreba. Izpostavljenost je izredna. Klini ne drže vedno dobro. V neki strehi, ki jo je Couzy zdeloval s klini, sta naletela na prvi svedrovec, v premeru 7 mm, dolžine 4 cm. V steno so prvi plezalci zanj najprej izvrtali luknjo, nato zabili tega »kasinčka« in ga zagostili še z »zobotrebcji«, če ni dobro sedel. Stojišča so bila tu tako skopa, da sta raje stala v zankah.

Po 100 metrih je Couzy začutil potrebo po počitku. Vsak meter terja naravnost čudež ravnotežja, živčna napetost je velika. Vendar do bivaka je bilo še daleč, še nekaj skrajno težkih raztežajev. Pri tem sta morala potegniti za seboj nahrbtnik za 30 m, kajti 180 m njegove vrvi je bilo premalo. Bivak se jima je zdel kot otok v tem »praznem« prostoru. Z nahrbtnikom sta imela spet težave. Desmaison je opazil, da ga na prostor za bivak ne bo mogel dobiti. Zato ga je moral pred traverso na bivak sam potegniti za seboj, moral pa je 400 krat dvigniti 15 kg (200 krat po pol metra). To ga je zdelo tako, da se je komaj predejal preko mest III. stopnje. Na bivaku ju je prevzemal občutek samotnosti, čeprav sta bila komaj 200 m nad vstopom in sta slišala tirolske pesmi iz Zinnenhütte. Toda kakšne težave, kakšni previsi med njima in normalnim tlom! Reider jima je povedal, da reševalcev za to steno ni. Kuhalnika nista imela s seboj, da sta imela manj teže. V bivaku bi jima seveda prav prišel.

Naslednji dan sta začela takoj v stremenih. Nato streha. Ko je bil v njej, je opazil v Comicijevi steni še eno fran-

cosko navezo: Serge Coupé in Pierre Girod. Ker sta bila včeraj v njej tudi Collet in Mazéaud, je bilo to zares francoska okupacija stene — tiste dni. Drugi raztežaj v kompleksu previsov je najtežji v vsej smeri, vsak meter porine plezalca spet ven v prazno, plezanje je akrobatsko. Po 20 m je bil Desmaison 10 m zunaj Couzyja v praznem prostoru. Po 30 m je našel prostor s stojiščem na svedrovcu. Couzy je prišel za njim, Desmaison pa mu je prej naročil, naj ne obtežuje klinov preveč. Če bi tu odletel, mu ne bi mogel pomagati, predaleč iz stene bi zabingljal. Tudi naslednji raztežaj je tako previsen, samo na videz je manj, toda to je optična prevara. Prvi plezalci so morali biti v resnici drzni, da so se s klini in drugimi pripomočki pretolkli tu skoz. Tako sta prišla do drugega bivaka in se vpisala v zvezek, ki so ga tu pustili v konservni škatli Nemci. Vpisala sta se seveda tudi Maestri in Holzer. Naslednji dan sta začela pozno, glavne težave so bile za njima. Pomožno vrv in nahrbtnik s prazno vrečo za vodo sta vrgla preko stene v praznino, spalne vreče pa sta za vsak primer vzela s seboj. Imela sta pred seboj še eno VI A 3 in Couzy je rabil celo uro, da je to mesto zmogel.

Desmaison pravi, da težjega mesta od VI⁺ v smeri nista našla. Vendar bi izredna izpostavljenost in štirje raztežaji previsa terjali novo težavnostno stopnjo. Zgornja meja šeste stopnje se tu vleče zdržema 350 m, vmes pa je velikanski 120 m visoki previs. Tehnično niso Nemci iznašli nič novega, napredek je le v drznosti in v tem, da je treba tu težave premagovati brez odmora. Morebiti bi namesto označbe »VII« uvedli raje označbo »skrajno akrobatsko«. Toda, ali je v tem kak razloček? Da bi pa sedanji VI in VI⁺ potisnili na V, najbrž ne bi šlo v račun mnogim plezalcem, ki jih imajo za seboj.

Zaključek: Plezalci, ki so izvedli vzpon, so dokazali, da »nemogočih sten« ni več, pa naj bodo še tako previsne. Plezanje z umetelnimi pripomočki stopa v svoj zlati vek. Naj bo to komu prav ali ne. Stvar je tu.

Junija 1959 je tičalo v smeri 180 klinov od 230—250, ki so jih plezalci rabili. Med njimi je 15 specialnih, svedrovcev, 8 v spodnjem delu stene, 7 v previsnem srednjem delu.

NEVEDNOST IN NEPREVIDNOST sta glavna vzroka nesreč v gorah. Dr. Rudolf Jonas pravi, da je iz zdravstvenih in vzgojnih ozirov treba navajati mladino v gore. Gore so imenitno torišče za izpol-

nitev veselja do dejanja in do dogodivščin, še vedno so rezervat, kamor mehanizacija in motorizacija ne bosta nikoli do kraja prodrli, rezervat, kjer človek še lahko najde intimen stik s prvotno naravo. Planinstvo omogoča telesno in duševno izravnavo, vpliva enako ugodno na telo, na duševnost in na živce, posebno primerno pa je za tiste, ki so po poklicu odtrgani od narave. Tehnizacija in pomeščanje bosta še povečali pomen tega izrednega športa.

Hoja po gorah ugodno vpliva skoro na vse človeške organe. Zaradi nadmorske višine se množe rdeča krvna telesa, presnova je intenzivnejša. Srce in krvni obtok prav tako pridobita, če niso napor prav hudi. Pljuča delajo močnejše in hitreje, prsni koš se širi, miškulatura se razvija in utrjuje, ledvica, jetra in drugi notranji organi dobe zaradi boljšega krvnega obtoka več krvi in delujejo bolje zaradi živčno-duševnih vplivov. Koža se pod vplivom ultravioletnih žarkov, vetra in dežja utrjuje. Zdrav človek se pri hoji v gorah imenitno počuti, se veseli življenja in svojega zdravja ter ga zna ceniti. Zdravje pa je devet desetih človeške sreče, kakor je dejal Schoppenhauer.

Seveda je hoja v gorah lahko zdravju tudi nevarna. Če pretiravaš neizurjen, pride do bolečin v mišicah, do sončarice, prehlada, prebavnih motenj, do gorske bolezni. Če pa planinec pametno živi, redno trenira in ne začenja takoj z najtežjim, do vseh teh zdravstvenih motenj ne pride. Za doraščajoč organizem niso ugodni skrajni ali težji napor v gorah.

Smrtna nesreča v gorah je najčešča posledica nevednosti, neizkušenosti in lahkomišljenosti in seveda slabe opreme in pripravljenosti. Zato je prav, če planinske organizacije prirejajo tečaje za mlade planince. Ti morajo seveda imeti določene pogoje. Navadni planinec mora imeti zdravo srce in pljuča in seveda ude. Alpinist pa mora biti spreten, utrjen, močan, brez vrtoglavice. Kdor ima prevelik ali preslab krvni pritisk, kdor je bolan na ledvicah, kdor ima naduho, naj raje ne hodi v hribe.

ELEKTRIČNA CENTRALA v Puster-talu je zalila z vodo dva kilometra te znane doline. Pod vodo je tudi nekaj lepih kmetij. Tehnika načena vedno več alpskega sveta. Izgradnja dovoznih cest k predoru Veliki Sv. Bernard tudi naglo napreduje. Odsek nad Thusisom in slovito Via Malo je že v prometu.

HIMALAJSKI MATTERHORN imenujejo goro Jannu, ki je l. 1959 zavrnila

Francoze. Erwin Schneider jo imenuje gorsko prikazen, čarovnijo; G. O. Dyhren-furth pa pravi, da 100 najboljših fotografov in vsi opisi najboljših himalajcev ne morejo dopovedati, kakšna je od blizu videti ta gora nadalpskega tipa, ki se mora meriti s čisto drugačnim merilom. Spada nedvomno med najtežje sedem-tisočake.

HAINDLKARTHÜTTE je znana tudi mnogim našim alpinistom. Pohlevna in tesna ne ustreza več pritisku obiska, ki nalega v Gesäuse z vseh strani. Zdaj je reichensteinska ÖAV (sekcija Reichenstein — po gori v Gesäuse) začela zidati novo kočo s 60 ležišči. Verjetno pa bo stara koča s samooskrbovalnim režimom še ostala na veselje vseh plezalcev, ki zahajajo v stene Planspitze, Rossskuppe, Dachla, Hochtora, Festkogla in Ödsteinkarturma. Tod je že nekaj naših plezalcev zapisalo svoja imena v smeri IV, V in VI. stopnje.

LUIS TRENKER je za film o Eigerju najel Anderla Heckmaira kot alpinističnega svetovalca. Heckmair bo nekatere scene posnel v severni steni Eigerja in bo pri tem prodril vsaj do Hinterstoisserjeve prečnice.

JUGOZAHODNA STENA ROTWANDA je 18. maja 1959 doživela že peto ponovitev. To je za to VI⁺ kar čudno, saj sta Hasse in Brandler rabila štiri dni s tremi bivaki, peta ponavljalca Erdenkefer in Sigl v Nürnbergu pa le 12 ur plezanja. Tej navezi je bilo treba zabiti le 10—15 klinov, vsi drugi že sede. Smer je težja od Livanosove v Cima Su Alto, težja od južne stene Torre Trieste, od severne stene Zahodne Cine in jugozahodne stene Marmolate. V vsej steni ni nobenega pravega stojišča, tudi stojiščni klini niso nič kaj solidni. V naslednjih dveh tednih sta smer ponovili še dve nemški navezi. Ena je imela hudo nesrečo, naveza je obvisela na enem samem klinu. Reševalci so jo rešili z modernimi pripravami. Poročajo tudi o osmi ponovitvi.

JUŽNI STEBER HECKENBERGA v Karwendlu je visok 400 m in spada med VI. Maja 1959 sta ga kot peta naveza ponovila Bader in Wersinn. Prva plezalca sta bila l. 1949 Bachmann in Stöger iz Innsbrucka. Druga ponovitev: Kuno Rainer in Streng, tretja Buhl, četrta Brandler. Torej nekaj za »svetovno navezo«.

JUGOVZHODNA STENA V TOFANI, PILASTRO spada tudi med VI+. 17. maja so jo štirje Avstrijci (Kinshofer, Manhardt, Abele in Dumler) ponovili v 7 urah, vendar so spodnji del, ki se ocenjuje s VI, obšli. Po turi so izjavili, da je smer lažja od tiste v severni steni Zapadne Cine. Brez bivaka sta junija 1959 prišla čez tudi Buncsak in Wolff iz Oberlanda. Vendar sta spodnji del stene obšla in vstopila po prečnici.

DR. KARL HERRLIGKOFFER, po poklicu zdravnik, pri nas znan kot vodja nemške ekspedicije na Nanga Parbat, himalajec z ne najboljšo reputacijo, je ustanovil v Zahodni Nemčiji novo stranko, nemško krščansko-socialno stranko. Kakšne cilje ima s to politično ekspedicijo, ne poročajo, omenjajo le enega: združitev Nemčije v mejah 1. jan. 1938, in to na miren način. Le kje se bo med nemškimi diplomati našel kak Buhl, ki ne bo korakal po taktu tiste »Deutschland über alles!«

BOMBE IZ DRUGE SVETOVNE VOJNE so povzročile hud podor in kamnit plaz na Unterbergu pri Gradigu v Avstriji. Plaz je hudo poškodoval pet hiš, medtem ko so ljudje po čudnem naključju ostali nepoškodovani. 20 tonski blok je obstal tik pred neko hišo. Avstrijski pionirji so ga skušali razstreliti s TNT in donaritom, pa se jim ni posrečilo, morali so uporabiti specialno ameriško razstrelivo, katerega efekt je možno usmeriti tako, da je ostala hiša cela.

PATAGONSKI LEDENIKI naraščajo. Ventisquero Moreno je menda edini ledenik na svetu, ki zadnja leta znatno narašča. Okoli 1. 1900 je bil še 2 km oddaljen od nekega jezera, 1. 1917 pa ga je dosegel in sega zdaj že na drugo stran jezera, tako da je vodo zajezil.

NESREČA NA DHAULAGIRIJU, pri kateri je našel prezgodnjo smrt mladi avstrijski železničar H. Roiss se je zgodila po poročilu ekspedicije takole: Na taborišču 00 (5400 m) so 29. aprila 1959 po zajtrku vsi navzoči šli pod šotore okoli 9.40. Po izjavi H. Rataya je Roiss kmalu nato zapustil šotor, češ da bo kmalu nazaj. Drugi sploh niso opazili Roissovega odhoda. Po 10 minutah je šel ven tudi Ratay in vzel s seboj fotoaparatus. Ker je bilo lepo vreme, je šel do najvišje točke severnega sedla. Ob 11.30 je prišel iz taborišča I Karl Prein s sedmimi šerpami. Tedaj so pogrešili Roissa in

Rataya. Ob 12.15 se je Ratay vrnil in vprašal Ericha Vanisa, če je Roissa kaj videl.

Tedaj se je Ratay spomnil, da je 50 m od taborišča videl, kako se pred luknjo v snegu konča človeška sled. Navezal se je z Vanisom in ugotovil šibke klice na pomoč iz globine. Alarmirano je bilo vse moštvo in kmalu so videli, da je Roissa vzela ledeniška razpoka, globoka 23 m, pri ustju široka 1 m, navpična. Roiss se je vanjo naravnost zagozdil. Ratay je prišel do njega na 3 metre, videl njegov obraz in da je z levo roko še gibal. Ratay in Prein nista mogla rešiti Roissa. Kučera je nato s cepinom začel širiti razpoko, toda ob 13.30 istega dne je Roiss izdihnil. Delali so do sedmih zvečer, na površje pa so ga položili šele naslednji dan ob desetih. Zdravnik je ugotovil, da je umrl zaradi notranje krvavitve, splošne ohladitve in zaradi šoka.

Ekspediciji je umrl tudi en šerpa zaradi prehudih ozeblin.

Avstrijci so poskusili priti na vrh po severovzhodnem razu, da bi se izognili vrhnji steni.

HANS GSELMANN, znanec nekaterih naših alpinistov, je 1. 1959 spet odpotoval na Grönlandijo v Stauningove Alpe. Ekspedicijo finansira ÖAV HG Bergland in firma Kastner-Öhler iz Gradca. Gselmannovi pomočniki so: Koglbauer, Krajnc, Weber, Hutegger, Moosbrugger in švedski alpinist G. Billing.

SPET ENA NAJTEŽJIH, to pot v Wilder Kaiserju in to v vzhodnem razu Fleischbankspitze. Že 1. 1946 sta ga skušala preplezati Rebitsch in Spiegl, junija 1959 pa sta ta 250 m visoki raz v spomin Williju Zellerju zmogla — kdo drug, če ne Lothar Brandler in z njim Karl Schönthaler. Smer sta krstila za Spominsko smer W. Zellerja. Bralci PV vedo, da je bil Zeller eden od idejnih začetnikov pri korekturi Comicijeve smeri v Veliki Cini. Jeseni 1. 1957 je po neuspelem poizkusu v Cini odšel v ta vzhodni raz Fleischbankspitze, da bi ga preplezal sam. V višini 60 m se mu je zruval klin in Zeller je padel v smrt. Brandler in Schönthaler sta rabila za 250 m 8 ur plezanja.

EKSPEDICIJE V HIMALAJO so 1. 1959 terjale do julija pet smrtnih žrtev. Tudi angleška ekspedicija na Ama Dablam (7000 m) je izgubila dva moža.

234 LJUDI so v zadnjih osmih letih vzeli plazovi — samo v Avstriji, vštete pa niso nesreče smučarjev in alpinistov,

marveč le tistih, katerih življenje bi se lahko rešilo, če bi pravočasno postavili obrambne naprave zoper plazove. Avstrijska Alpine-Montangesellschaft je s sodelovanjem hudourniške in lavinske službe skonstruirala jeklene obrambne konstrukcije, ki ustrezajo v teoriji in praksi. Za te naprave se zanimajo še druge alpske države, Švica jih je odkupila. Montaža teh jeklenih obrambnih mostov pred plazovi je zelo lahka in hitra in ji je kos tudi nestrokovno osebje. Konstrukcije se polože tam, kjer je upati, da bodo preprečile sprožitve plazov in to na raznih krajih v nekakem evolucioniranju. Konstrukcije zdrže 10–40 ton. Čeprav je sneg lahak, pa je vendarle treba računati s takimi obtežitvami. Stroški za eno plazovito področje znašajo 1–10 milijonov šilingov. Če gre za ohranitev gozdov, stroški gotovo niso previsoki. V osmih letih so plazovi v Avstriji naredili 500 milijonov škode, ne glede na izgubo življenj.

LEDENIŠKI EKSPRES imenujejo v Švici 271 km dolgo potovanje z železnico iz St. Moritza v Zermatt. Višinske točke so: Predor Albula (najvišji alpski predor — 1800 m), samostan Disentis, prelaz Oberalp in Furka, Rhonski ledenik, dolina Visper.

O MODERNEM ALI NAJNOVEJŠEM EKSTREMIZMU piše Dietrich Hasse v julijski številki »Bergsteigerja« iz l. 1959. V marčni številki iste popularne planinske revije je namreč izšel članek petih mladih alpinistov, v katerem je bilo rešeno, da je smer Comici-Dimai v severni steni Velike Cine postala predmet mode in zato masovnega navala, saj šteje že preko 250 ponovitev. Dalje, da so danes najprivlačnejše tiste smeri, ki se jih drži nimbus senzacionalnosti. Masovni naval, morda senzacija! Moderno ekstremno plezanje je torej razvoj v napačno smer, pačenje pravega alpinizma. Hasse se s tem zaključkom ne strinja in razmišlja o stvari takole: Letno je bilo v Cini kakih 12 mednarodno pomembnih navez: 4 nemške, 3 avstrijske, 3 italijanske, po ena iz Švice in iz Francije. Ali je to masovni naval? Kaj naj bi potem rekli o »Schleierkanti«, ki zabeležuje po 25–30 navez letno? In o mnogih drugih klasičnih smereh?

Morda? Ne, pač pa naravna želja alpinistov, da se poskusijo v smeri, ki že četrt stoletja nespremenjeno vzdržuje svojo ceno na isti visoki višini.

Senzacija Velika Cina že dolgo ni več. Če je za koga, to še ni veljavno za celotno podobo tistih, ki si to steno izbero.

Mejo med športnim plezanjem (to pa ni nujno isto, kot je »alpinismo acrobatico«) in med napačnimi izrastki pa srečujemo na vseh težavnostnih stopnjah, ne samo pri VI. Ta meja je v subjektivnem odnosu posameznika, šele potem v objektivnem delovanju.

Glede pretirane uporabe klinov pravi Hasse:

Ljudje se boje, da bo plezanje z mnogimi klini »razvodenilo« gornišтво, da bo imel plezalec samo športno zadovoljstvo v slabšem pomenu besede in nobenega gorniškega doživetja več. Alpinistično podjetje bi torej izgubilo značaj gorniške ture.

Kako naj človek ugotovi, ali ima smer v resnici gorniške kvalitete? Z omejitvami pri uporabi tehničnega materiala gotovo ne smemo začeti. To nedvomno dokazujejo vse novejša in najnovejša ekstremna ture v Alpah. Cesare Maestri imenuje direttissimo v Veliki Cini eno najlepših stvari v alpinizmu. Švicar Weber jo imenuje najlepšo smer in jo priporoča vsakomur, ki bi rad svoje tehnične in telesne sposobnosti preizkusil na maksimalen način. Vsako smer je pač treba presojati zase, skupnega enotnega merila najbrž ni.

Klini in drugi pripomočki niso sami sebi namen, ampak le nadomeščajo oprimke in stope v naravi tam, kjer jih narava ni dala in s tem omogočajo gorniško doživetje, ker pomagajo rešiti alpinistični problem. Če to res omogočajo, so torej z gorniškega stališča upravičeni. Če pa tega ne omogočajo, če smer ne najde ponavljalcev ali zelo malo, potem bi bilo res bolje, da se plezalci ne bi trudili ali pa kline izbili, da bi ne bilo jalove sledi.

O oskrbi iz vznožja oz. o uporabi pomožne »aprovizacijske« vrvi, ki je pri najmodernejših turah nujna, pravi Hasse, da je pač treba računati danes z večjo in težjo prtljago, ki je ni mogoče ves čas prenašati na plečih. Hrano za pet dni, opremo za bivak, vodo in drugo. Tudi bi bilo zelo nerodno in zamudno, če bi prvi v navezi po vsakem raztežaju 40 kilski nahrbtnik potegnil z vrvmi za seboj. Če vstopijo štirje, bi še nekako šlo s porazdelitvijo bremen, v tem primeru pa bi nastala večja zamuda in s tem nove nevarnosti. Pomožna vrv je tudi edina pot za umik iz stene, če mora priti do njega. Človek se ne sme zanesti na to, da bo šlo vse po sreči. Treba je računati tudi s tem, da je včasih treba uiti iz stene. A kako uiti iz take stene brez pomožne vrvi?

In pomoč od zunaj, iz vznožja? Ali ni to nekaj podobnega kakor teamwork, kakršnega poznamo iz Himalaje? Ali ne bi posamične naveze šle nad osemtisočak, če bi upale, da ga bodo zmogle?

Kaže torej, da se očitki proti modernemu ekstremizmu rode iz nejasne orientacije in površnosti, iz diletantskih, nestrokovnih zaključkov.

Ni dobro, če gojimo do preteklih časov pretiran kult. Če delamo to, izkazuje slabo spoštovanje nekdanjim pionirjem, ki so s svojim delom vodili k napredku alpinizma. Tudi sedanjost je lepa, ne samo preteklost. Čemu bi točili solze za njo? Vsi resnični planinski klasiki, v svojem času ekstremisti, stoje na naši strani.

Hasseju ni lahko oporekati. Realistično usmerjen človek bo prikimal, romantično zavzet idilik pa bo zagrenjeno odkimal.

Stvari so seveda zapletene, zato navedimo še nekaj pogledov. N. pr.: Primerjava s Himalajo. Ali res drži ali šepa? Ali tista trditev o tem, kdaj je klinov zadosti in preveč? Kdo naj razsodi? Kateri plezalec ne bo zabil klina, da le pride čez, čeprav bi šlo morebiti tudi brez klina. Vsak bo rad tvegati oči, tek, da je zabil klin odveč.

Ali spet tista trditev, da so »očitarji« predvsem ljudje, ki se nič ne razumejo! Prav pravi Hassejev prijatelj J. Ranepold, znan južnotirolski plezalec: Ali germanist ne sme ničesar reči o Goethejevih pesmih, ker jih ni sam pomagal pisati? Ali torej skromen alpinist res ne sme nobene ziniti o VII. stopnji, čeprav ji ni kos? Ali je v stalni napetosti, v stalni negotovosti, v ekstremni živčnosti res najlepše doživetje? Tu so vendar možni pomisleki. Ali ni lepota tudi v »elegantnem plezanju«? In vprašanje gledalcev? Zakaj so Cine tako privlačne, stene pa, ki jih ogledujejo samo krave, stoje osamljene?

Na nekatere teh pomislov je Hasse odgovoril nekako takole: K sreči mi v Cini nismo prav nič čutili, kako je gledalcem pohajala sapa. Čutili smo, kako smo sami, gledalci nas niso prav nič motili, imeli smo dovolj resnejšega dela, kakor ozirati se nanje. Ne čutim, da bi me ta očitek o publiciteti zadel. Nimam potrebe, da bi se opravičeval. Nima smisla govoriti o »nadčloveškem dejanju«. Nismo boljši, kakor so bili nekoč. Alpinizem se je le razvil. Mi smo produkt okolja in vzgoje. Čemu ta mrzla vojna med nekoč in danes, med starimi in mladimi? Ali ne bi moglo priti do

vzajemnega sporazumevanja? Ali ni čas že brez tega dovolj zastrupljen?

Alpinizem ne sestoji samo iz oprimkov in stopov. Kakor nekoč je alpinizem tudi danes priložnost, da doživiš sproščeno zadovoljstvo, zmago nad samim seboj, da srečaš težave in nevarnosti, veselje nad zračnostjo smeri, nad višino in globino, bližino in daljavo, da dojameš, kaj je dvom in negotovost, osrečitev in preizkušnja, tovarištvo in z njim vse velike in male radosti vzpona. Vse to je bilo v klasičnih časih, vse to je še danes. Če bi tega ne bilo, ljudje ne bi hodili v gore in to v vedno večjem številu. Morebiti je intenzivnost doživetja pri modernem ekstremizmu v gorah še večja. Treba je končno priznati, da do cilja ne gre samo ena pot, treba je biti tolerant. Kdor pa hoče voditi in obsoditi ta ekstremizem, se mora že potruditi, da ga vsaj nekoliko doživi, sicer so vse njegove graje in zaključki apriornega značaja. Zato napačnim očitarjem odrekam kompetentnost — le čevlje sodi naj kopitar! Tako Hasse.

KARL LUKAN je znan dunajski alpinist in planinski publicist. O uporabi klinov je zapisal nekako takole: L. 1948 sem stal pod severno steno Velike Cine in strmel v Comicijevo smer. Zdelo se mi je pretežka za moje moči. Oči so mi ušle tudi v direktno smer. Deset let nato so mladi direktisimo izpeljali. Bilo bi čudno, če bi je ne. Prav je, da so se je lotili. Razvneli so seveda pravdo o klinih in o raznih tehničnih pripomočkih. Ne spadam med tiste, ki pretiravajo s kultom preteklosti, vem pa, da se je treba ukvarjati s preteklostjo, če hočemo spoznati sedanjost. Je že tako, da se ljudem samo tisto zdi prav, kar sami zmorejo in delajo. Vsak po sebi čevlje meri. Kako je v gorah teorija siva, še bolj kakor v dolini! Hasse pravi, da naj ponavljalec direktissime obrne, če ne shaja s klini prvoprstopnikov! Kam pa pridemo! Prvi dve navezi sta bili sestavljeni iz fantov blizu 2 m dolgih. Kaj naj zdaj stori odličen plezalec, ki je poldrugo glavo krajši? Ali naj obrne ali naj zabije vmesni klin? Stvar je jasna.

Alpe še niso odkrite, tudi z direktisimo še ne. Mladina bo čez deset let še vedno sanjari o zadnjih problemih. Odveč bi bilo trditi, da ti problemi z gorništvom nimajo kaj opraviti. Vendar je treba reči, da so Alpe že precej preplezane, »razplezane«. Alpinizem je zato v kritičnem štadiju. Kritične čase pa lahko premagamo samo s toleranco, ne pa s togimi dogmami. V vsakem človeku je

nekaj uživalca in nekaj borca. Pustimo v gorah obema svobodo, naj iščeta srečo vsak po svoje, vsak na svojem mestu, ta v drničih in skrotju, oni pa tam v previsu VI stopnje vznaka više nad 300 metrskim prepadom.

KITZBÜHEL je v zimi 1. 1959 do marca zabeležil 250 061 nočitev, 30 % več kot v sezoni 1957/58, 85 % od teh so bili inozemci. Pravijo, da ima velik delež pri tem porastu Sailerjev pension. Niso pa ugotovili, za koliko se je zvišalo število mladih smučark — backfischev. Morebiti bi bila številka le mikavna.

ŠTIRJE HELIKOPTERJI so na en sam dan reševali v Avstriji ponesrečene smučarje in nato iz Laufener Hütte iz Gerlosplatte.

STRIPSENJOCH V WILDER KAI-SERJU je imel povprečno na dan 179 obiskov in 77 nočitev v 1. 1958. To leto je imel Stripsenjochhaus 28 069 obiskovalcev, 4230 oseb več kot v 1. 1957.

RAKETNO RAMPO bodo postavili tudi v Alpah in sicer na gori Plose, znamenem, zelo razglednem južnotirolskem vrhu.

TRIGLAV — VLADAR JULIJSKIH ALP je naslov članka Sigurda Hufnagla v junijski številki »Die Mitteilungen DAV«. Hufnagel poroča o svoji turi na Triglav, v uvodu pa podaja zanimiva razmišljanja, zakaj je v Julijskih Alpah tako malo Nemcev. Sicer pa ne more prehvaliti naše gostoljubnosti in korektnosti državnih organov. Pod člankom je znani citat Toma G. Longstaffa in dr. J. Kugyja o lepoti in veličasti Triglava.

ZOPER ITALIANIZACIJO tirolskih imen se zavzemajo Avstrijci, znani planski pisatelj dr. Erwin Mehl in dr. F. Gschnitzer. Pravijo, da je z italianizacijo začel že 1. 1956 Ettore Tolomei, fašizem pa jo je državnopravno sankcioniral. Gschnitzer se jezi nad nesmiselnostjo in omejenostjo tega početja, pravi, da je primitivno, barbarsko, čeprav naivno, saj v večini primerov ni mogoče izpuliti korena besede. Prevajanje imen pa je gojlfufija, često pa se pri tem zagreše nerodne in smešne pomote. Napak se mu zdi, če Italijani vlačijo na dan latinska poimenovanja ali če skušajo mehanično po zvoku poitalijančiti tako ime.

Gschnitzer ima prav. Toda naj pomisli, da očita Italijanom samo del tistega, kar so Nemci zagrešili na našem

nacionalnem ozemlju v veliko večji meri in na še bolj brutalen način. In to nedavno, v drugi svetovni vojni, ponovno z namenom, da nas za vse čase zbrisejo z zemljevida. Vsaj pomisli! Da bi to napisal, na to ne mislimo. Italijan Luzzatto je v listu »Federalismo del Mondo« Tolomeiu prisodil »možgane ščurka«, tako neokusno je maličil tirolska imena. Naj bi Luzzatto, Mehl in Gschnitzer pogledali še to, kaj je počela dvatisočletna italijanska kultura v naših krajih na Primorskem!

HEINRICH HARRER, ki ga dobro poznajo naši smučarji iz predvojnih let, uživa danes svetovno reputacijo tudi zaradi dveh svojih knjig: »Sedem let v Tibetu« in »Beli pajek«. V tej drugi je zbral vse, kar je doslej znanega o Eigerju. L. 1958 je bil zato na Eigerju, pri sestavi knjige pa mu je pomagal planski pisatelj Maix. Danes je Harrer premožen moč, izvira pa iz revne družine. Na univerzi je študiral geografijo in gimnastiko, vendar do tega poklica ni prišel. L. 1939 so ga Angleži internirali v Indiji (bil je na Nanga Parbatu), nato je zbežal v Tibet in bil tam učitelj Dalai Lame. Po vrnitvi iz Tibeta je bil že v Andih, na Alaski, v Afriki, nekaj drugi dr. Tichy. Letos je obiskal pobeglega Dalai-Lamo v Indiji.

AIGUILLE DU DRU je med svetovno plezalsko elito znan po Bonattijevem stebru, gotovo eni najbolj uglednih plezalskih storitev po drugi svetovni vojni. Švicar Hugo Weber ga je prelezal lani 1958 in pravi: Kontakt z Drujem mi bo zapustil trajen vtis. Pouk je bil trd, vendar koristen. Marsičesa sem se naučil, v plezalni tehniki pa so se mu odprle nove dimenzije. Zdi se mu kraljica vseh Aiguilles, Bonattijev steber pa tak, kakršnega zlepa ni videti v Alpah. Če bi bilo vreme pozimi ugodno, bi bilo plezanje pozimi enako kakor poleti. Saj je tako navpičen, da na njem ne ostane sneg. Kadarkoli ga pogledaš, je brez snega.

ING. FERDINAND HORN, višji gradbeni svetnik, je bil marca 1959 imenovan za častnega člana ÖAK. V častno članstvo ga je uvedel in mu izročil diplomu znani Franz Nieberl. Častna diploma ima sliko Jalovca (ÖAZ še vedno brez potrebe piše Jaluz).

LEO MADUSCHKA naj bi bil že nakazal krizo alpinizma v svojem sestavku »Planinstvo in alpinizem«. V tem sestavku pravi: »Mi mladi smo v Alpah le še

epigoni. Veliki problemi so rešeni, novih tam ni, le variante so možne in razvoj v širino...« Zaradi takega položaja da je alpinizem prišel v fazo duhovne, notranje stiske, ki se kaže v etiki in estetiki alpinizma. Maduschka pa je že nazkazal tudi dinamično pot v bodočnost alpinizma, češ, čeprav nimamo več takih problemov, kakršne je rešil Whymper, nudijo gore vendarle prostor in priložnost za tveganje in osebno afirmacijo. Morebiti se Maduschka ni niti zavedal, kaj je rekel, razvoj pa je pokazal, da je videl prav.

Dunajski filozof Greitbauer se ob tem Maduschkinem zaključku vprašuje, če je ta pot alpinizma res edino možna. Pravi, da ne, priznava pa, da je ta smer alpinizmu več škodila kot ne. Vsi, ki so bili zoper njo, so bili premalo zgovorni, poleg tega pa niso znali povedati, v čem je duhovna vrednost alpinizma. Tudi Maduschkina ideja o gorništvu kot romantični življenjski obliki ni bila dovolj močna, da bi pomenila protiutež k ekstremistični, zgolj športni miselnosti. Nobeden pravzaprav ni povedal, zakaj bi moral biti alpinizem »več kot šport«. Ironija usode, ki se tako rada poigra s človekom, je hotela, da je o alpinizmu kot športu govoril prvi v tem smislu ravno Maduschka, ki je hotel tudi v ekstremnem gorniškem činu dognati imanentno veličino doživetja.

Ali res ni več problemov? Problem je vsaka stena slej ko prej za vsakega novega plezalca. Ne sicer, da je problem rešljiv, rešitve pa vendarle stvarno ne pozna. Izvirnost problema ni tako važna. Maduschka je problemiziral Alpe, oziroma jih kot problem absolutiziral. Dalje, alpinizem ne bo nikdar dobil značaja športne discipline, ker je v njegovem bistvu dejanje iz osebnosti in zaradi osebnosti. To velja za mladega in za zrelega alpinista. Greitbauer utemeljuje posebnost in duhovno vsebino alpinizma tudi z ekstremistično filozofijo. Pravi, da so idejne vrednote alpinizma zelo blizu stoični filozofiji, indijski filozofiji, platonizmu in nekaterim Avgustinovim idejam. Vse te ideje da so identične z današnjo zahodno filozofsko modo, z eksistencializmom, saj alpinizem omogoča priti v situacijo na meji med bivanjem in nebivanjem, ničem, spoznati in doživeti to mejno situacijo, kjer se v radikalnem tveganju bitja rodi razmišljanje o bitju. Skladno s tem vrivanjem moderne filozofije v smeri in vzpone se zdi Greitbauerju, da je o vsem tem povedal svoje že Oskar Erich Meyer. Meyer je bil eden od najvidnejših planinskih pisa-

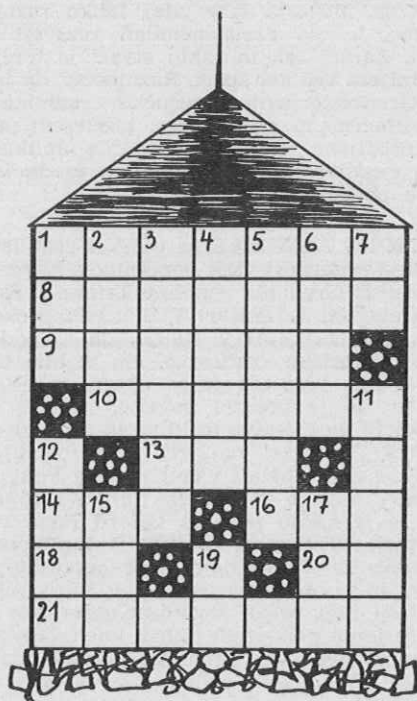
teljev, ki si ni mogel misliti gornišstva brez misticizma in divinizacije popolnoma naravnih pogojev. Greitbauerju se zdi, da Meyerja šele zdaj lahko razumemo, ko so eksistencialisti razsvetlili svet. Zaradi teh in takih stvari je torej alpinizem več kot šport. Razume se, da je v Greitbauerjevih zaključkih marsikaj prisiljenega in pretiranega, predvsem pa je prisiljena nekam mehanična aplikacija eksistencializma na idejne vrednote hoje po gorah.

MONT AIGUILLE že več kot 2000 let vzbuja pozornost vseh popotnikov, ki prihajajo iz Grenobla v doline Trièvesa. Ko je francoski kralj Karl VIII l. 1492 preko Grenobla prodiral v Italijo, da si podvrže neapeljsko kraljestvo, mu je bila ta gora tako všeč, da jo je ukazal zasesti. Oficir, ki je prevzel povelje, je vzel s seboj 10 mož, lestve in kline in z njihovo pomočjo prilezel na vrh. Goro omenja tudi sloviti Rabelais v četrti knjigi Pantagruela. Nato je gora imela mir do l. 1834, ko se je nanjo povzpel Lotard Barroux iz vasice Trézanne. L. 1878 je turistično društvo za Dauphinéjo smer opremilo s klini in vrvmi, zdaj pa so plezalci izsilili pristop tudi preko severozapadne strani. Gora je po nekdanjih risbah imela obliko gobe. Danes sicer nima več take, vendar je še vedno zelo čudna, na vse strani obsekana.

ALFRED H. PELLEGRINI, znani baskijski slikar in grafik, je l. 1958 umrl. Gorski svet je kot pejsažist pogosto slikal, v gorski pokrajini iskal predvsem bistvo in jo opremljal z dekorativnimi nosilci občutja. Imel je občutek za naravo in jo poduhovljeno užival. Med optičnim dožemanjem in umetniškim ustvarjanjem je bila njegova misel, njegov umetniški nazor. Pomemben je zaradi svojih športnih doživetij v naravi. Posebno mnogo slik je prinesel s svojega potovanja in lova na Švedskem in Laponskem l. 1924. Švicarski športni muzej v Baslu je l. 1959 organiziral posebno razstavo njegovih športnih slik. V pokrajinskih slikah je najraje doživil pomlad, jesen, včasih zimo, upodabljal pa je Engadin in Berner Oberland. Še l. 1958 je, 78 let star, skiciral živo podobo Wetterhorna iz Grindelwalda.

VEDNO NOVE EKSPEDICIJE: Nemci in Avstrijci bodo v nekakem himalajskem »anšlusu« skušali premagati Diamir v Nanga Parbatu (Anderl, Huhn, Raditschnigg in Wintersteller).

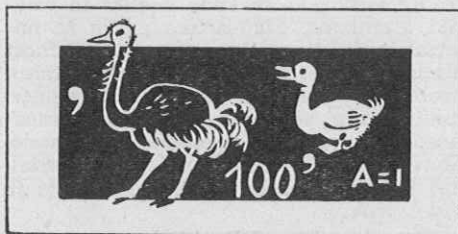
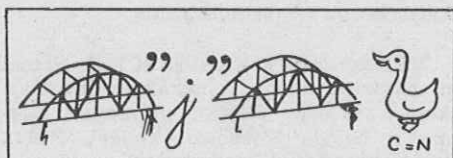
Mladim planincem

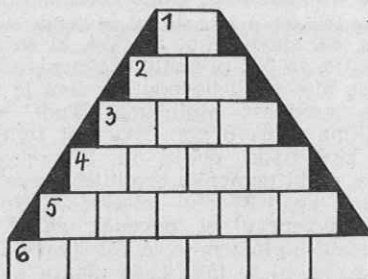
KRIŽANKA »ALJAŽEV STOLP«

Vodoravno: 1. Gora v Kamniških Alpah, na kateri so zgradili žičnico (1853 m), 8. gora v Julijcih, severovzhodno od Triglava (2532 m), 9. priroda, 10. priljubljen ples (množina), 13. takšen, 14. deli koles, 16. naziv, 18. kratica za Ljudsko tehniko, 20. glavni števniki, 21. gozdnata planota med Savo Dolinko in Radovno.

Navpično: 1. Gora v Julijcih, severno vasi Vrsno, rojstnega kraja pesnika Gregorčiča (2245 m), 2. določene barve, 3. goljufati, 4. gora v Šumadiji, 13 km južno od Beograda, 5. kratke pipice, 6. prav tak, 7. znak za prvo kalcij, 11. žensko ime, 12. grič, ki se strmo dviguje iz ravnine, 15. oblika pomožnega glagola, 17. melišče, 19. pritrdilnica.

PIRAMIDA

Samo vodoravno:

1. Prva črka,
2. pritrdilnica,
3. časovno obdobje,
4. gorovje v Južni Ameriki,
5. naša denarna enota,
6. gorski greben na meji Dalmacije in Bosne.

REŠITEV

MAGIČNI LIK

1. A,
2. Na,
3. ena,
4. Etna,
5. stena,
6. Stenar.

REŠITEV: Kepa, Obir, Peca.

REŠITEV

1. Gora, 2. Obir, 3. Rila, 4. Ararat, 5. ako, 6. top.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!
Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:*

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in godehyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šoštanju

P O S T R E Ž B A T O Č N A I N H I T R A !

SE PRIPOROČA S SVOJIMI KVALITETNIMI IZDELKI ZA

zimski šport

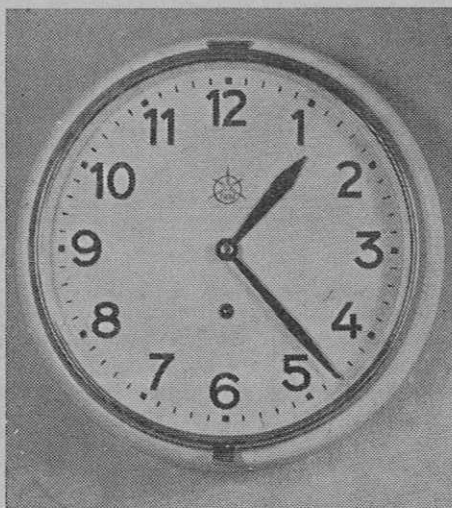
telovadbo

športne igre

vodni šport ter

zaščito in reševanje

kvalitetna zidna ura v planinskih postojankah

TOČNOST

TRAJNOST

UPORABNOST

SODOBNA OBLIKA

so odlike zidne mehanske ure

BIRO T-3

tovarna elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov, K r a n j

TELEFON: 231, 331 — TELEGRAM: Iskra Kranj — TELEX: 03.-197

R a v n e n a K o r o š k e m

Železarna Ravne

TOVARNA PLEMENITIH JEKEL

plemenita

jekla

vseh

vrst

zahtevajte prospekte

Moderno
in elegantno
obutev
v prvovrstni
kvaliteti
in v vseh
vrstah izdelave
Vam nudi
Tovarna

Peko

V SVOJIH
LASTNIH
INDUSTRIJSKIH
PRODAJALNAH
PO VSEJ
DRŽAVI

Planinci!

Na pot se podajte primerno oblečeni, primerno obuti
in primerno oskrbljeni s hrano.

NE POZABITE NA JUHO

ARGO

BREZ NJE SE NE PODAJTE NIKAMOR

ARGO — juha je kvalitetni izdelek kombinata konzervne industrije
»DELAMARIS« v Izoli, je praktična, okusna in ni draga

papirnica

vevče

VEVČE, p. LJUBLJANA — POLJE

Ustanovljena leta 1842

železniška postaja Zalog — ind. tir

Tel.: Ljubljana 383—241 do 383—245

**Proizvaja v splošno znani in
preizkušeni kvaliteti:**

Brezlesne papirje za grafično in predelovalno industrijo: za natis reprezentativnih izdaj, umetniških slik, propagandnih in turističnih prospektov, za izdelavo pisemskega papirja in kuvert najboljše kvalitete, raznih protokolov, matičnih knjig, obrazcev, šolskih zvezkov in podobno.

*

Srednje fine papirje za grafično in predelovalno industrijo: za natis knjig, brošur, propagandnih tiskovin, raznih obrazcev, za izdelavo šolskih zvezkov, risalnih blokov itd.

*

Kulerje za izdelavo kuvert, obrazcev, blokov, formularjev, raznih reklamnih in propagandnih tiskovin.

*

Kartone za razne kartoteke, za izdelavo fasciklov in map.

*

Rastrirane papirje brezlesne in srednje fine za šolske zvezke, za urade in druge namene.

IZBIRA

„VELETEKSTILA“

LJUBLJANA, Nazorjeva 4

Nudi:

Tkanine

za

oblačilne

športne

rekvizite

PODJETJE ZA PROMET S FARMACEVTSKIM MATERIALOM

kemofarmacija

Ljubljana, Metelkova ul. 7

poštni predal 143

Trguje na debelo

in uvaža za svoj

in tuj račun

farmacevtske kemikalije

in preparate

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon št. 24

Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov

specialne papirje

surovi heliografski
in foto papir

paus papir

kartografski

specialni risalni »Radeče«

papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

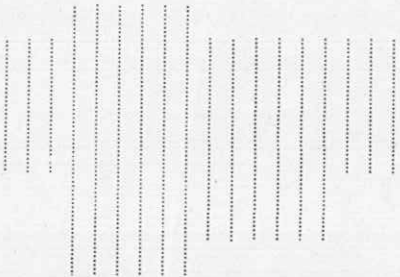
vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku

Po želji izdeluje kartice

v posebnem tisku

v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Ľavacka dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in acetilen

za rezanje in varjenje kovin

Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312,

Železniška postaja: Ruše — Industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE